

శ్రీరస్తు

పారిజాతాపహరణము

నంది తిమ్మయ విరచితము

యన్. ఆప్పలస్వామి అండ్ సన్స్

బ్లడ్లీషర్స్ అండ్ బుక్సెల్లర్స్

రాజమండ్రి.

1947

[పేల పండ్రెండవాయి

గౌతమీ ప్రింటింగ్ వర్క్స్
రాజమండ్రి.

ఆక్టోబరు :: 1947

1000 ప్రతులు

Paper Issue Card E. G. No. 84
for S. Appalaswamy & Sons,
Rajahmundry.

శ్రీరస్తు

పారిజాతాపహరణము

పీఠిక.

- శ్రీమదికిం బ్రయం బెసంగఁ, జేర్చినయ్యెల్లలీల వైజయం
తీమిలితాచ్చకాస్తుభము, నిద్దపుఁగాంతిఁ దనర్చి యాత్మవ
క్షోమణివేదిఁ బొల్పెసంగఁ, జూడ్కులపండువు నేయవేంకట
స్వామి గృతార్థజేయ వర, సక్షితివాఘనికృష్ణతాయనికా. 1
- మ. పాలకు లైగిట గ్రుచ్చి యెత్తి తలఁబ్రా ల్యోయించు నవ్వేళ నా
దల గంగం దననీడఁ దాన కని మాగ్ధ్యం బొప్పు వే తొక్కతొ
య్యలి యంచు న్నది నెంచుపార్వతి యనూయావాప్తికి న్నవ్వుక్రొ
న్నెలతూదలువు కృష్ణరాయనికి సంధించు న్నమ్రాశ్వర్యముల్. 2
- మ. తనదంతాగ్రముచేతఁ దీక్ష్యమతి యుద్యత్కుంభయుగ్మంబుచే
తనితాంతోన్నతిదానవిస్ఫురణ మత్సాహంబుశుండాముఖం
బున దీర్ఘాయువు నిచ్చుఁ గావుత గుణాంభోరాశికింగృష్ణరా
యనికి న్నారణరాజవస్త్త్రుఁడు కృపాయత్తెకచిత్తజ్జుడై. 3
- మ. సరసపుటల్కఁ దీర్చుతటి కాగనుదర్శననంద కాబ్జసం
భరణగుణాప్తి నెన్నడుముపైఁ గట్టిపై జడపై గళంబుపై
హరినలుగేలుఁ బైకొన నుఖాంబుధి నిచ్చలు సూలలాడునిం
దిర కృపఁ జూచుఁ గాత వరదేవశిఖామణి కృష్ణరాయనిన్. 4
- మ. తన మృదుగీతికాపరిణతధ్వనివైఖరిఁ బల్కుచుంచు మిం
చినరహిఁ జేతివీణీయకుఁ జెక్కులు గీటాచు నేర్పుచున్నదో
యననఖరాంకురంబులనయచ్చువఁ దంతులు మీటి గామిం
పొనరఁగఁ జేయువాణి ప్రతిభోన్నతుఁ జేయుతఁ గృష్ణరాయ. 5
- మ. పలిమలయల్లువాడు తలవాఁడ ధరించినతూపునల్లి వేనిన్
బులగమితగట్టి యుడివోపనిచల్వలఁటెంకి పెన్నెల

ల్యాలవినపాదు పాల్కుడలిమద్దులపట్టి నృసింహాకృష్ణరా
యలగరుజారసంబునినుపారెడి మాపులఁజూచుఁ గావుతఁక.

6

— కృతిపతివంశావళి —

ఉ. ఆహుతృతాంశువందుదయమయ్యెబుగ్గంపతఁడార్తరక్షణో
పానుఁ భూరూరవుంగనియె నాతని కాయపు పుష్కర దయ్యవ
య్యాయితక్కింకిన్న హుషుఁడాత్మజుడై యిలయేలదత్తుతుం
డైయల రెవ్వయూతియత డాహవవోహలు గాంచెదుర్వసున్.

7

క. ఉన్వీశ మాళియగు నా, తుర్వనువంశంబునందుదు హింభుజా
దుర్వారగర్వరేఖా, నిర్వాపకుఁడీశ్వరాఖ్య నృపతిజనించన్.

8

ఉ. తామసవృత్తిలేదు సతతంబును సుగ్రుండు గాఁడు పౌరుషం
బేమియు వెల్లిగాదు తనకెందును బైమతి రాజు లేడు సం
గ్రామములోన నొక్కనరుగాసికి వాని దొఱంగఁ డీశ్వరి
క్షత్రిమహిళామనోహరునిపాటియొక్కరుఁడైన్నిభంగులన్.

9

ఉ. రాజులనెస్తుటం బరశురాముఁడు వ్రంతలు నేనెరండుముఁ
డిజగతిన్ గజింప నది యెంతటివిస్మయ ముద్దిననుహృ
త్తేజుఁడు కందుకూరికడఁ దిమ్మయయ్యాశ్వరుచే జనింఁ ఘో
రాజు బెడందఱొట యవనాశ్వికిర క్తనదీపహస్రమున్.

10

క. కాశ్యపవిజయుఁడు తిమ్మయ, యాశ్వరవృపతికిని గౌరి కెన యగుతత్త్వా
జేశ్వరి లక్ష్మణి కతు, నివృత్తాతిగయకుఁడు సరసవిభుఁ డుదయించెన్.

సీ. ఎన్వ్యానివిజయంబు లెఱిగించు కాసన, స్తంభంబు గాకాంతిశైలవిరతు
లెవ్వనియిరిగావు లేపారుకాళింగ, యరనాడివివిధ దేశాధినాను
లెవ్వనినిత్యదానైకవిలాసంబు, బూరూఢతరతులూహూరుమంబు
లెవ్వనిచిరకిర్తి యింద్రలోకాంగనా, భోగినీగీతికాభోగపదము

తే. వాఁడు పొగడొందు సర్వసర్వంసహాధి, దేవతాముఖవర్ణవిప్రీతయగర
భగ్గనంహాసవఘ్నండున్నిద్రలేఖ, డీశ్వరాధిపురసభూమిశ్వరుండు.

12

సీ. మంత్రశివ్యుండు కెక్కు వడంగ విద్యాపు, రంబు గైకొని నిజరూఢి నెరపెఁ
తారసేకునకు దుర్బరమానరత్నంబు, దొలగించె మానవదగ్గనీమఁ
జొకచల్లభునకు సురవధూమధురాధ, రము లిచ్చి మధురాపురంబుఁ గొనియె
క్రిరంగపట్టణనీమ ఖడ్గబీబి, సూదంబు హైసకేంద్రునకుఁ జూపె

తే. నతడు నుతికెక్కె హైమ సేత్వంతరాళ, కలితమోడశదానవిఖ్యాతయశుడు
నుండలికర మేఘమార్తాండచిరుడు, దీశ్వరాధిపునరసప్రదీప్త్యయండు. 13

క. అనరసమహీమహిళా, జానికిఁ గులసమలు పుణ్యవరితలు తిప్పాం
బా నాగాంబిక లిగవుగు, దావనదమనునకు గమయు ధరయును బోలెకా. 15

క. వారలలోఁ దిప్పాంబకు, మారుఁడు పరిపంథికింధిమంథాచల మై
వీరసానింహరాయఁడు, వారాశిపాతిభూమివలయుం బేలెకా. 15

— కృష్ణ దేవరాయవర్ణనము. —

కా. వీరశ్రీచరసింహశాఁడిపిదప నివృశ్యక్షమామండలి
ధోరంధర్యయనకా జనంబుమదమద స్నాగమాంబానుతుం
డారూఢాస్పతిఁ గృష్ణరాయఁడువిభుండై రాజ్యసింహాసనం
బాహుహించె విగోధులు న్నహనైలాగోహముం జేయగకా. 17

నీ. యాదవత్వమున సింహాసనముఁడు గామి. సింహాసనముండై చెన్ను మెఱయ
గొల్లయిల్లండ్రతీఁ గోడిగించుటఁ జేసి, పరకామినీసహోదరతఁ జూప
మఱి జరానుకునకై మఘర డిండుట్టఁజేసి, పరవర్గదుర్గము ల్పలిమి గొడగ
బొంజాతము నానపడి పట్టి తెచ్చుట, నాదార్యమున దాని నడుగువఱుపఁ

తే. గోంతొలు మేనఁ దనకై కొదువరెల్ల, మాపుకొనవచ్చి భువనైకమాన్యలిల
నవతరించినకృష్ణుడొసనగ మించె, నరసవిభుకృష్ణరాయభూనాయకుండు. 17

కా. శ్రీరంగేశ్వరవాభిషంకజుజ్జ్వలకంఠై బోటిందత
స్వీరాజత్కుచపాలి మంతుమయకంఠైస్సహ్యాభూభృత్రజీ
నీరంధ్రకృతగరికద్రవముకంఠై నృన్మి గావించె గా
జేతో యముఁ గృష్ణరాయఁ డహితోర్విసాధర క్తప్రభకా. 17

నీ. చక్రవర్తిమహానృశస్త్రి నాఁడును నేఁడు, చెలఁగి భర్మక్రమస్థితి ఘటించె
భూభృదుద్ధరణవిన్నాన నాఁడును నేఁడు, గోరక్షణఖ్యాతిఁ గదురు పఱిచె
సాధుబృందావనసరణి నాఁడును నేఁడు, వంకానురాగంబు చదలడయ్యె
సత్యభామాభోగసక్త నాఁడును నేఁడు, నాకల్ప మనని నింపార ఎలిపె

తే. నాఁడు నేఁడును యాదవాన్యాయమునందు, జనన మందెను ననుదేవమనుజవిభుని
కృష్ణుడనుజేర నరి సేంద్రకృష్ణదేవ, రాయఁ డనుజేర నాదినారాయణుండు. 17

చ. అలఘణిభోగరత్నములు నాదిగిభోక్తృటగండగంధము
త్తులఁపునఁ బాటి నవ్వువనుధాసతి చా భుజక్తిరిమాక్తిక

చులమునఁగృష్ణరాయనృపచంద్రునిబాహువునందుభూషణో
జ్జ్వలమణులనన్మృగీమదమువాసనయొంగని ధూర్జలంగనలో.

చ. మునుకొని కొండపీఠిక మూఢత యద్రుండు కృష్ణనందను
నృపసిజుని న్నయించె నది మానుషమే నరసేంద్రకృష్ణరా
యనృపాధిపతికొండపీఠిక నాహవభూమిఁ బ్రతాపరుద్రనం
దనుఁడగువీరభద్రుఁ గరుణామతిఁ గాచె జగత్ప్రసిద్ధిగఁ.

చ. నెలకొని కృష్ణరాయధరణీవిభు దుత్కలభూమిపాలుతోఁ
గలన నెదిర్చి హస్తీకరకాండతతు లృసకంపుఁబామునై
మలసినచోటఁ గూడినసమగ్రయశోవనసంబు గప్పి తా
వలవఁగజేసె భూసతిని వశ్యవిధజ్ఞుఁడు గాన నేర్పునకా.

22

సీ. ఉదయాద్రి వేగ యత్కుద్ధతి సాధించె, వినుకొండ మాటమాత్రన హరించె
గుటము లెందరంగ కొండపీ డగలించె, బెల్లముకొండయు చెల్లెఁ జెడిచె
దేవరకొండయుద్వృత్తి భంగము నేసె, జల్లిపల్ల సమగ్రశక్తి యులిచె
గినుక మీఱ నవరిగిరి క్రిందుపడఁ జేసె, గంబంబుమెట్టు గ్రక్కనఁ గదల్చె

తే. బలనికాయము కాలిమట్టుల నె యడఁచుఁ, గటకమును నింక నచుచు మత్కలమహీశు
డనుదినమ్మును వెఱచు నెవ్వనికి నతఁడు, రాజమాత్రుండైకృష్ణరాయవిభుఁడు.

సీ. బాహుపాదక్రీడఁ బరగుపంటవలంతి, తొయ్యలినిదుదకపూరిబొట్టు
మైసెన్యాల్చిలో నచ్చుగెల్పులనావఁ, గిడ జేర్చుపాకుడుఁగడపుఁజేయి
యరికుంభికుంభముక్తాక్ష రాంకిత మగు, జయరమాకన్యక చదువుపలక
కత్రురాజాలకు నచ్చరల నాకర్షించు, సమరేంద్ర జాలపించంపుఁగుంచె

తే. మేను నగము యశోమహేశ్వరమునొకఁడు, కార్యరనిఁ గోరి వచ్చినచాయలేమ
నరసవిభుకృష్ణరాయభూనాథవంశుఁడు, చేత ననిలోన మించుకాన్తేయకంబు.

— మత్స్యం త ము లు. —

క. ఏనందిధగుణాఖినికిని, ద్యోవనితా ప్రార్థనానధూరారిధరి
శ్రీవరసంగతినుభిగం, భావుకరణముదితికలహపారణమునికికా.

23

క. రాధాతనయాధారిత, గాధాధరణనిపుణకరపదయునకుకా
మేధావదనాధారణ, బోధాకరమృదయమనఁ విభుధపదయునకుకా.

- క. నాగాంచి కాకుమారున, కా గామిగతాధునికన్మపాలభ్యయశ
శ్చిగలమా స్తితహిమగుసె, కాగజతమకటనైల్యసంభారమకున్. 27
- క. సామగ్న దళితపగభట, సామజహయమలముద్రుజక్షతజధునీ
కాముకితాఖిలజలధికి, నామప్యాయణనుధీగ్మహోగణనిధికిన్. 28
- క. కోదండద్రోణునకును, వేదాధ్యస్తాపనప్రవీణునకు సమి
న్నేదివ్ విమతతరసా, స్వాదనవశతుంధ్యరిచ్యుజకృపాణునకున్. 29
- క. అనుహృదనుపవనవిసగ, గ్రహనరశవ్యసనవశవికసదసిరసనా
ప్రసరణశయఘటివిలసన, వస్మయరమదకశితసమరవీధీస్థలికిన్. 30
- క. వైంధ్యద్విపగంధనిబ, ధ్యాన్యలిప్రతిపదోదితాలయవిభవా
చంధ్యన్రబంధకృతిసం, బంద్యనుభావునకు బుధితమనుభావునకున్. 31
- క. వనితాజనతాస్మయనకు, ఘనతాపనితారకాభికద్యుచరగవీ
ఘనతాయనకారకస, త్పనితాత్మనితాంతదానపరతంత్రునకున్. 32
- క. పరివంధిగోర్బలసమి, త్పరివర్ధిష్టుప్రతాపదహానారణికిన్
సరసకళాధోరణికిన్, నరసాధిపకృష్ణరాయనాయకమణికిన్, 33

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము.

వ. అభ్యుదయవరంపరాభివృద్ధిగా నాయుంగంబున పారిజాతాపహరణం 30
మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం తెట్టివనిన 34

క. జనమేజయస్వపవల్లభుఁ, దనుదినమును హరికథానుధాన్వాదమునం 35
దనివి సనక వైశంపా, యనముని కిట్లనియెఁ గౌడు కాయత్రయతికా

సీ. హరివంశకథతెల్ల నానుపూర్విగ నిట్టు, విని కృతానుదృష్టి మునివరేణ్య 36
యాదానవారాతి యనురులఁ బ్రోవంగఁ, బూని యాయదువంశమున జనించి
యతఁడు గ్రవృత్తి వారి కాధార మగుపారి, గాతంబు పుడమి కేరీరిఁ దెచ్చ
ననుమతి నిచ్చికో యా వేల్పు లొండేని, బలిమిఁ జీకొనియెనో పాడి గొఱగి

తే. తెలియ నానతి యిమ్ము సందియము దీఱి, విఁగఁ జేడుఁ యయ్యె సవిస్తరముగ 37
ననిన నావ్యాసమునిశిష్యుఁ డతనితోడ, నృప వినుచుని పుక నత్యధరమున.

చ. హరి నరకాసురుం గెలిచి యద్దనుజేంద్రునియింట నున్నయ 38
చ్చరల కొలంబువారి నెలఱవ్వనముం బోలివోనివారఁ ద
స్వరునిగఁ గోరువారి లలనామణులం బదిఁగూఱు నేవరం
బరిణయమయ్యె నారదునిపంతున సౌఖ్యరి సైకాలోలుఁడై.

తే. మతియు దుక్కిలి సత్యజాంబవతి మిత్ర, వింద భద్ర మదంత కాశింది అక్ష 39
ణ యనఁగా మున్న కల రజ్జవాభునకును, మహిషు లెకమండు సమతాభిమానవతులు

ఉ. ఆరమణీలలాముల నందఱఁ గూడి యదూద్ధవహండు త 40
ద్వారవతీపురోపవనవాటికలం గృతకాద్రినీమల
న్వారిధితీరకుంజసదనంబులఁ గళితరంగిణీతటి
కైరవిణీసహాయుణికల్పిత పౌధముల వ్యసించుచుకా.

కా. ఏయేవేళల నేసనోజముఖి యేయేలీలలం గోరుఁ దా 41
నాయావేళల నాసనోజముఖి నాయాలీలలం దేల్చి యే
చాయంజూచినఁదానయై మెలఁగుచున్నాఖ్యాబ్ధి నూటాదుభో
నాయుండు యెక్కురూపములమాయాకల్పనాచాతురకా.

క. హరి యిట్లు సతుల నందఱు, సరిగాఁ జూచియును భోజనపాలనుతం
దరుణీమః సాత్రాజితి, నిరువుర మన్నించి మిగుల నిచ్చుం జనవులే. 41

చ. వలమును రూపము నృగనిహారిమియుం గలదానంచు నీ
వల వలరుక్మిణీరమణి వానిఁ బెసంగఁగ సత్యభామయుం
గులమును రూపమునృగనిహారిమియుం గలదానంచు నా
వలఁ బచరింపగా రవరవ ల్వాడమెన్నది వారికంతయున్. 42

ఉ. అంతట నొక్కనాడు ధవళాంబుజనేత్రుడు వచ్చి రుక్మిణీ
కాంతగృహంబులోన శశికాంతశిలామయవేదిమీద నే
కాంతమనండుఁ గొందఱుమ్మగాయతనేత్రులగొల్పజూదమ
త్యంతవిసౌదకేలిమెయి నాడుచు నుండఁగనద్భుతంబుగన్. 43

— శ్రీకృష్ణనివద్దకు నొందుడు వచ్చుట. —

సీ. సరిగమవదనిసంజ్ఞ స్వరంబుల, మహతి నభోవాయునిహతి మొరయ
భాగీశ్వరయఃపరిపూర్ణ మణికమం, దలుపు మాస్తంబునఁ జెలుపుమిగులఁ
బ్రజానమంత్రావృత్తిపావనస్ఫటికాక్ష, వలయంబు కర్ణశక్కులిక శ్రేల
సమరన్యాయోచితచమరవాలంబును, గత్తుపాలయు భుజాగ్రమున మెలయ

తే. దేహకాంతు లకాలవంధికల నీన, జడలు మోక్షద్రుపల్లవశంక నేయ
గగనముననుండివచ్చె నాకస్మికముగ, నారివేరంపుఁ దపసి దైత్యారికడకు. 44

క. వచ్చినమునిపతికమరుగ, వచ్చి నమన్మృతు లొనర్చి వనితయొఁ దానుం
బొచ్చుంబు లేనిభక్తి వి, యచ్చరరిపుణ్ణి సలిపె నాతిథ్యంబున్. 45

తే. ఆపుడు రుక్మిణీకనుసన్న నబ్జముఖులు, రత్నసింహాసనంబు నారదున కిడిరి
హరియు నహమ్మనియనుమతి నర్హవీణ, మన నుఖాసీమ దయి కరంబులు మొగిద్ది.

క. నురసంయమివర ! మీరిట, కరుణేరగ నిప్పు జే గృతార్థుడ నయితిన్
నిరతంబు మీరు నాపయి, గరుణ గలిగి యునికి యిది యకారణము నుండీ.

క. నావుఁడు శౌరికి నిట్లు నావేలుపుఁదపసి మర్త్య దాడెడిరీతిన్
నీవిట్లు పలుక నుచితమే, యే విశ్వజనీనచరిత ! యెలుగనె నిన్నున్. 46

— నారదుఁడు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట. —

సీ. ప్రామిసుకులదొంగ బాతాశకుహరంబు, జొరఁబాటి చీటివచోట వీవ
తరిగొండ వెన్నుపైఁ దాల్చివేల్పులఁ గూడి, చని వేల్చినట్టికచ్చపమ వీవ

నీటిలో మునిగిన నేలచెడియఁ గొమ్మ, కొన నుబ్బి నెత్తినఘోడి వీవ
మునిమాపు బలుగంబమునఁబుట్టి బంటు న, క్కణఁ గాఁచినట్టిసింగంబ వీవ

తే. దిలిజ మెట్టినయాపొట్టిదిల్లి వీవ, పుడమి నేఁదల నడచిపోడ నీవ
కడలిఁ గోలకుఁ దెచ్చినగచ్చి వీవ, యిపుడు ద్వారక వసియించునీవు నీవ. 49

క. రక్కసిమగునలయీలుపు, మొక్కపటిచె దీవ పాపములగమి కాలం
ద్రొక్కడవు నీవ యింకిట, నిక్కముగా నిన్నుఁ బొగడ నేర్చునె కృష్ణ !

క. ద్వారక వైకుంఠపురం, నీరుక్మిటి లక్ష్మి మార లిచ్చట నునికికా
సారకుఁ గొల్లగ వట్టును, గోంకలోఁ గంపహర ! ముకుంద ! మురారీ !

వ. అని యిట్లు బహుప్రకారంబులం బ్రశంసించి యివ్వరించినందఱుం దనందానంబు
దెందంబునం గ్రంధకొనవిజవాన నాచిరుద గాథాకథనవంగి బృంగాయుహానేంపించి
రంగును నుచితోపయోగజరితానందబాష్ప సంగోహశంకాపమామక రంగంగింబు
కుంచలంబును నిఖిలమనోనిధప్రధానకీర్తనంకా కనవిదదప్రభావచలితంబును నను
పారిజాతంబుఁగొన్నవ మిన్నేటి పసిండినెత్తమ్మిచిగురుగొనునం దొదవి గుచ్చిన

క. విజయంబు విస్తృతంబును, మనమునఁ దెనఁగొనఁగ నపుడు నానభవుఁ బాత్రా
న్నవ గయుకొని భీష్మకవం, దనఁ గనుఁగొని సర్వభౌతు తలఁపున నిలువకా.

మ. ఇది భోజాత్మజ కిచ్చినం గిరుకపోనేమంచు నూహించుకో
మది సాత్రాజితి దాని కే నిపుడు ప్రేమం బంపినన్ మీరి ప
ల్లదముం జేసినజాడ నొనునొకా కాలెమ్మంబునేమన్నిఁ
జెల్లదువో యేరికిఁ బంప గానమచులీనకా దుక్కిణీకాంతకుడా. 54

చ. కనుగవఁ బిన్ననవ్వు దోలక న్మృనినాగునికన్ను సన్నని
చ్చినఁ దగభోజనందనయుఁ జేకొని మానిక్విమొక్కి యివ్వరిం
దననాటిగొప్పనం జెరివిన నల్లనిబ్బలిముద్దుఁబుట్టి లేఁ
గ నెల ధరించుటమఱఁదర్లయు మోహనకాంఠిసంపదకా. 55

నీ. మగమీల నగ జాలుతెగ గీలుకొనువాలుఁ, గనుగవ కొంకవింతి కాంతి యొదవ
వలిజక్కువల పెక్కువలు వక్కువగ నిక్కు, చువదోయి కొకవింతనాయ దోఁచి
నెలతు మ్రోదలదిమ్ము తెలిజమ్ముచెలువమ్ము, గలవేణికొవింతిలుపు మీతొ
నలచెందోవలవిందుచెలువొందు వెనఁ జిందు, మొగమున కొకవింతటిగి దొలంకె

తే. జక్కదనమున కొకవింతచక్కదనము, జవ్వనంబున కొకవింతజవ్వనంబు
విభ్రమంబున కొకవింతవిభ్రమంబు, గలగె నద్దిద్యుకుసుమంబుకన సతికి. 56

క. కలకలకంఠి యీగతి, బులుగడిగినము తొలగిపోవుచు బొలువనానగా
నెలన స్థలముగఁ బలికెను, జలభాసనుపట్టి నీలహంసంబుననుండె.

57

— నారదుఁడు పారిజాతప్రభావంబు దక్షిణదేశికఁ జెప్పట. —

నీ. జలబాహి ! యిది పారిజాతప్రసూనంబు, నరలకు ధరియింప నది నూనె
పొలోమి పార్వతి పద్మ పద్మజరాణి, యను శింబునఁ దాల్చు రనుదినంబు
హరిబహిః ప్రాణంబు వగుట నేడెఱుంగంగ, వచ్చె నీ కిపు డిది యిచ్చెఁ గాన
పలరులు పనియూలుచేవురలో నెన్న, సరి లేదు సాభాగ్యగరిమ నీకు

తే. నీవు దాల్చినకఠిన నీహువు నేడు, భాగ్యము వహించె నుచితోపయోగవృత్తి
నీప్సితార్థంబు నొడఁ గూర్చునిది లతాంగి, దీనిమహిమంబు చెప్పెదఁ జరియవినము

క. పంసుశము నెడదు వాడదు, వరువము దప్పదు పరాగభరభరితం బై
నింతిము జగదేవిమనూ, హర మగు నీ కునుమరాజ మంబుజవదనా !

59

మ. జలివీలాటక ! నీవు నీపతి రహస్యకీడవర్తించునే
కలతాంతాయుధసంగఁబునకు నుల్లాసంబు గల్పించును
జ్వలంబునను నీ గిరిశ్రమతమాసంజాతభారాళము
గొల్పవలయు న్నిలఁగింపఁగా నురటియై రంజిల్లు నిచ్చాగతిన్.

చ. అసంగయంతిలో గవీరసాన్నముల న్నమకూర్చు నాకట
స్వనలికఁ జొందనీక యకుభంబు లదంచు జగత్త్రయంబునం
లనయఁగ గానిస్వర్గుణభవ్యము ను మ్మిది నీనిఁ దాల్చియి
ప్పడఁగులలోఁ గనుంగొనుచుపారమహోమహిమానుభావముల్.

చ. నుపలయపశ్యేన్నేత్ర నెఱిగొప్పన నీకునుమంబుదాల్చుటకా
సవకులం వచ్చి నీచరణసాగసముగ్ధము నాశ్రయింపఁగా
ధవుఁ డల నేనిగొప్పజవదాటక నీపలు కాదరింపఁగా
నవిరళభోగ భాగ్యమహిమాన్నిత వై విహరింతు గావుతకా.

క. నెలకొని వేసవిఁ జలువఁము, జలిచేరల నుష్ణగుణము సముచితభంగిం
గలిగించు నీలతాంతిమ, కలఁదులు చెప్పంగ నిచ్చుకొత్తలు నుమ్మి.

RC 63

క. అలరుంబోడులలోపల, నలరుం బోడుముల్లు నీకు నగల మగుచున్ పుష్ప
దలపూ వాడక యుండుము. కలపూవు భరించి విశచిత్రమరసాక్షి !

64

ఉ. ఇన్నిదినంబులున్ సనతు లిందటలో నలసత్కృతామ కాన్
సన్నలఁ ద్రిమృదుకా హరివళంబదుడై యనవిండుఁగాని యో

కన్నయ! నీయెడం గలుగుగౌరవ మెయ్యెదఁజూచి కానలే
కున్న ననర్హునివృత్తును మోత్తమ మేరికి నైన నిచ్చెనే?

65

ఉ. చక్కినిదాన నంచు నెలజవ్వని నంచు జగంబులొనఁ జే
రెక్కినదాన నంచుఁ బయ్యెంతయు నాకమరక్తుఁడంచుదా
నిమ్మలు విజ్ఞప్తిగను నున్నపదు కాంతల సత్సయింతకుక
నుక్కుకయున్నె నీనుమిను నూచినబోటులు విన్నవించినన్.

క. ధరియించిన మొద లొకవ, తస్సమాత్రము దానకీనధమ్మిల్లములొ
నిరవుకొని మగుడ నివ్విరి, తల్లటి యలపారిజాతతరువున కరుగున్

67

తే. అనుచు నారదుఁ డాడినయట్టివలుకు, లచటివృత్తాంత మంతయు నరసి పోయి
వేటు వేణు సఖులు దేవేరులకును, విన్నవించిన వారును జిన్నవోయి.

68

ఉ. అందఱులొనఁ బెద్దమహిమాన్విత రుక్మిణిగానఁబూవునొ
విందుఁడు దాని కిచ్చుఁ దగ నెమనిలక్షణయోర్చెనైఁచెగా
లింది శమించె భద్రయువు లెప్పునియూరడిలెక నుదంతలొ
గుండుట మానె జాంబవతితోడనుడంచెనుమిత్రవిందఁయున్

తే. వారిలోపల సౌందర్యనతి యు మాన, వతియు మహనీయసౌభాగ్యనతియు నైన
సత్య యంతట నేమొకో శౌచిడకు, బోయి రాదయ్యెఁ జెలి ప్రాద్దు వోయెననుచు

మ. తనశృంగారవనంబులోన గిరిసంతం జక్కఁగా దిద్ది తీ
ర్చినపూదేనియ యేటికాణవదరిం జెంగల్గుపుష్పాక్షు నిం
చినచంద్రోపలవేదిపై నగనగోష్ఠిక బోటియుం దా ను న
వ్వనజాతాయతనేత్ర శౌరిగుణముల్ వాక్రుచ్చివర్ణించుచున్.

చ. అలికులరావముల్ గిసలయాకులకొకిలకాకుఁబాకన్
కలకలనాదముల్ నెలఁగఁ గమ్మనిరమ్మికొలంపు తెమ్మరల్
వొలయుఁగఁడొంటిచందమున బుధికి నేమియు నింపుగామికిం
గలఁగను సత్యభా మచెలిఁగల్గొని యింనుక సంకయించుచున్.

చ. త్రిటయదేమియో యెఱుంగనయ్యెదఁ దొయ్యలిదక్షిణాంస
మా, చుకనయనప్రకంపగుణమాచనలేమియు వల్లగావునొ
లకు మదిజాలివొంది యొకరీతిఁదలంకేడు బ్రాణనాథుఁ డొం
డొకపపలాక్షిఁ గూడి నను నొల్లనిచెయ్యము లేమిసేనెనో.

- క. అని సత్యభామ తనవిధ, మనుగుండొయ్యలికిఁ జెప్పవసరమునఁ జ
య్యన వచ్చి యొక్కసెచ్చెలి, కనుగవ నెలసంజ వొడవఁగా నిట్లనియెన్. 74
- క. అమ్మా ! యేమని చెప్పదు, నెమ్మి స్నివిభుఁడు రుక్మిణీసతిమణిసౌ
భమ్మున నుండఁగ నురముని, గ్రమ్మట నాకస్మికముగా నచ్చటికిఁ. 75
- క. చనుదెంచి యమ్మరారికి, ననఘ మృతరైకయోగ్య మతిసౌఖ్యకర
మృనితరసులభ మ్మిది యని, కొనియాడుచు నొక్కడివ్యకుసుమ మొసఁగెన్. 76
- క. మిన్నంది చేగ గయికొని, కన్నుల నొత్తికొని మ్రొక్కి గారవ మెసఁగన్
పెన్నుడు రుక్మిణి కొసఁగెను, ఆ న్నెలంతయుఁ గొప్పలాన నవ్వరి దాల్చెన్. 77
- తే. అంతలోనన యద్భుతం బావహిల్లఁ, గొలఁది యిడరానియొకవంతచెలుపు గలిగి
రాజసింహాస్య రుక్మిణి తేజరిల్లె, సానఁ బట్టినమకరాంకుశస్త్ర మనఁగ. 78
- ఉ. ఆధునుమంబు దాల్చినచువోమహిమంబునఁ దోడికామిని
లోకము మచ్చరంబు మదిలోనఁ దొఱంగి భజించుచుండ న
స్తోత్ర నిజప్రభావములు మాపెడుగద్దయమొడ నెక్కి ము
ల్లకము దాన యేబుగతి లోలవిలోచన యేమి నెప్పరున్. 79
- ఉ. ఎంతట తేడు నారదమునీంద్రుఁడు కౌరి వినంగ రుక్మిణీ
కాంతి వినంగ జేను వినఁగాఁ బలికెం బతిఁ గూర్చుదాన నా
యంతటివారు లేరని యహంకృతి నెప్పడు విజ్ఞవీగుచున్
వంతున వచ్చుసత్యగరువం బింకఁ జెల్లదటంచు మానినీ 80
- క. అగణభోజమమతికము, లాగుక్మిణిసటన లామురాంతకుచెయ్యల్
చేరకనుగొనుచో నె, వ్యారికిఁ గోపంబు రాదు వారిజస్త్రేతా ! 81

— సత్యభామ చింతనొందుట. —

- చ. ఆన విని వ్రేటువడ్డయరగాంగనయుంబులె నేయివోయ భ
గ్గన దాకొన్నట్టి నదాహుతాశనకీల యనంగ లేచి హె
చ్చినకనుదోయి కెంపు దనచెక్కలఁ గుంకుమపత్రభంగసం
జనితనవీనకాంతి నెదచల్లఁగ గద్గదభిన్నకంఠి యై 82
- క. ఏమేమీ కలవాళనుం దచటికై యేతెంచి యిట్లాడెనా
యామాట లెప్పియొగ్గి తా వినయెనా యాగోపికావల్లభుం
డేను మాడెను రుక్మిణీసతియు నీ వింకేటికిన్ దాచెదే
నీ నామాటలు మాని నీరజముఖ ! విక్రం బెఱింగింపవే.

చ. అతులమహానుభావ మని యవ్విరిఁ దా నొకపెద్ద నేసి యు
 ఘృతనకు నిచ్చకం బొదవ నూడిద యిచ్చిననిచ్చెఁగాక తా
 నతఁడు ప్రియంబు గల్గు నెడ కర్పణ నేసినఁ జేసెఁగాక యా
 మతకరివేలుపుందపసి మమ్ముఁ దలంపఁగ నేల యచ్చటన్

84

క. పలుదెఱంగుముళ్ళహుటలు, కలమామె కల్యాణ మని జగంబులవెంట
 మెలఁగెదమానాకి సహజము, నలదని వారింపవలదె వల్లభుఁ దఱనిన్.

85

క. మని యేమి నేయు ? రుక్మిణి, గొనఁ గాగణ మేమి ? ధూర్జగోపాలుఁడు నే
 నినచెయిద మేమి చెప్పదు ? మన మెరియదె ప్రాణ మైనమగఁ డిట్లయినన్.

86

క. పరికింపదు శమజాడలు, తిరుబులతగులములు నమ్మఁ దగ దండు మహి
 శరదంబుదచలచిత్తులు, పురుషులె బో వారివమ్మఁ బోలునె ! చెలియా !

87

ఉ. ఇన్నిదినంబులన్ సవతు లిందఱలోఁ గడు గారవంబునం
 గన్నయినన్న వల్లభుఁడు గన్నులఁగప్పకొనంగ నుండియా
 వన్నెయు వానియుం దఱిగిపారుననుం దలలెల్లిమాడఁగా
 పన్నులఁ జాయలం బలుక నెతునె ప్రాణము లింతటిహాణ !

ఉ. నా మొగమొటకై వలసి నాటకముల్ ఘటించి రుక్మిణి
 కామిని మీఁదటం గలుగుగౌరవముం గృపయుం బ్రియం
 బుఁ దా, నేమియుఁ గాన నీక యిట నిన్నదినంబులు నమ్మఁ
 దేల్చెనా, తామరసాక్ష ! మెచ్చవలదా మురిదానవధేషి కృత్యముల్

89

ఉ. ఓచెలి ! కౌరి కిచ్చెనట యొక్కలతాంతము దెచ్చినారదుం
 డాచపలాక్షి కిచ్చె నట యాతఁడు నవ్విరి యిట్టిమాటలా
 హ ! చెవుల నిద్దనంబడియుఁ బ్రాణముదార్చెద మేన నింతగా
 నోచితి నింక నెట్టివి కహంగొన నెమ్మయి నున్న దాననా

90

క. పూనుకొని మేలుగిళ్లకు, లో నయి విహరించువారి లోక మెఱుంగనో
 యానరకానురదమనుఁడు, దా నెఱుంగఁజో భోజకవ్య తా నెఱుంగదాణ.

91

ఉ. ఆనరసీయహాక్షినిలయంబునఁ బంకజసాధుఁ డుండుటం
 జేసి యొసంగఁ బోతగవునొని యొక్కలతాంత మింతలా
 వానియు వన్నెయుం దగవునైభవమంజలమున్వివేకమున్
 బోనవత్తుల్పజింతుటకుఁ బో వెఱుంగయ్యెడు నేమి నెప్పడున్

- క. కలకాల మొక్కగతిఁ బూ, సలలో దారంబుమాడ్కి సతిమదిలోనకా
మెలఁగడుపురుషులు గలుగుట తొలిజన్మమునోముఫలము తోయజన్మతా !
- సీ. కలలోనైన నవ్వుల కైన నామాట, జవ దాట వెఱచునో చంద్రవదన !
యేపదార్థంబు వాయెదుటఁ బెట్టకమున్న, యెవ్వరి కొసగఁ జో యిగురుఁబోడి !
చెలులు నాతో నేమి చెప్పుదురో యని, లంచంబు లిచ్చునో వంచలాక్షి !
తోడిచేడియలు నాతోడివంతులకు రా, సయిరింపఁజాలడో సన్నతాంగి !
- తే. యరమరులు లేనిహరిమి ననగి పెనగి, కొదలు దీనికొక్కల గూడి మాడి
కపట మెరుగనిమమతలఁ గలసి మెలసి, యున్నవిభు డిట్లు నేయునే యోలతాంగి !
- సీ. కృతకాద్రికందరా కేళివిగూహన, వేళా పరస్పరాన్వేషణములు
పోషితమాధపీపు స్నానపరిణయో, తృప్తిబింబితానేకసంభ్రమములు
నాతునివిఠితద్యూతిపజాదాన, కలితచేలాంచలాకర్షణములు
సాయంసమారంభచక్ర వాకద్వంద్వ, విరహవలోకన విభ్రమములు
- తే. సంద్రతఁ దంద్రతఁ కేళిచంద్రమములు, విభుకీలామయ వేదికావిశ్రమములు
ఫలకచిత్రితనిజరూపభావనములు, మఱచెనూ కాక రుక్మిణిమాయఁ దగిలి.
- క. పతి ప్రాణాద్యకబంధువు, పతి దైవం బేడుగడయు బతి సతులకు న
పుతియ కడు మేర దప్పిన. గతి కుల కాంతలకు వేలు గలదే చెపుమా. 96
- క. ధన విచ్చి పుచ్చుకొన్నను మనమున నోర్వంగ వచ్చు చుగ డింతులకున్
జన విచ్చి పుచ్చుకొన్నను, మనవచ్చునె యింక నేటిమాటలు చెలియా ! 97
- క. అని నగల మిగుల బొగులుచు, జనితామర్షమునఁ గోపసదనంబునకున్
జనియెను లతాంగి హరిచం, దనకోటరమునకు నాగతరుణియుఁబోలెకా. 98
- ఉ. మానవచీర గట్టికొని మానముతోడ నిరస్తభూమ యె
వాసెనకట్టు గట్టి నిడువారికగస్తురిపట్టు పెట్టి లోఁ
గాసిలి నీకటింకికడకంకటిపై జలదాంత చంద్రురే
భాసద్యకాంగి యె పారిలె గాథమనూజవిషద వేదనకా. 99
- చ. విసదహాప క్షలోదనకుఁ బెల్లగుమోహము సంఘటిల్లె వె
క్కినునుగు నెవ్వగల్గొడ మిఁగంపముపుట్టెఁబెనుర్చి మేనుమా
నననము విన్నఁబా టాదవె నాటె గడిం బరితాపవేదనలో
మహాపుణ్యముకాటుగతి చచ్చర మన్నిన మగ్గలింపగళా. 100

చ. వెడవెడ గన్నమాముఁ గనువిచ్చు నగుం దలయాముఁ
బాన్పువైఁ, బడు నును గంచు లేచు దడఁబాడును దత్త
రముం జలంబు లో నడరగఁ గోపవేగమున స్థిల మైన
మనోజాబాదలం బడి మదహా స్తిహస్తగతపన్థినియుం బాలె
సొంపు పెం పఱకా.

101

క. ఈపగిది న్నాత్మాజితి, కోపోగ్రోగమున నగల గుండుచు భునసం
తాపంబుపేర్చి నితర, వ్యాపారము మాని యుండె మారియునునచటకా.

102

— సత్యభామకడకు శ్రీకృష్ణుడు వచ్చుట. —

మ. ముని నా కిచ్చినపూవుచందమును నేనున్నాడియీభోజనం
దనకర్పించినజాదయం దెలియఁ జెంతం బొంచి వీక్షించి పో
యినసాత్మాజితిబోటి నావలనఁ దా నేమేమి కల్పించెనో
యని ప్రద్యుమ్నునిమానిదందరిడి చింతాయితచిత్తంబునకా.

103

చ. అరదము నెక్కి కేతనపటాంచలచంచల మైన తాల్మిగో
దురగజవంబు ముగ్ధవఁ ద్రొచి కడంగదుకల్లగంబుతో
దిరిగెడుబండి కండ్లపగిదిన్ భ్రమియించుమనంబుతోడ నా
మారి ననుదించె సత్యసముదంచిత కాంచనసాధవీధికా.

104

తే. వచ్చియరదంబు డిగ్గి తద్వారసీమ, దాచకుని గుండ నియమించి తాన యొకిడు
కమలనాభుండు కత్నాంతిరములు గడచి, యలబలము లేచి నగరెల్ల వరసి చూచి.

సీ. కనకపంజరకారికలకు జక్కెరి వెట్టి, చదివింప రేలాగో సకీయ లివుడు
కరతాళగతుల మందిరమమూరంబులఁ నాడింప రేలాగో యతివ లివుడు
క్రొవ్వాడిగోళ్ల దంతులు మీటి వీణీయ, ల్యలికింప రేలాగో భామ లివుడు
కలికిరాయంచబోదల నెల్ల నెలయించి, నడిపింప రేలాగో పడకు లివుడు

తే. ఇన్నిదినుమలవలె నుండ జేసి నేడు, చిన్నబోయిన దీమేద చెన్ను దటిగి
పద్మమభితోడ నెవ్వరే జ్వరిజాత, త్రుచ్చృచ్చుత్తాంత మెఱిగింప బోలు జొక్కా

క. అని యనుమానించుచు నొ, య్యనఁ గోపగృహంబు నేరి యాసత్తాత
త్తనయ మునుంగిడి యుండఁగ, ననువు మెఱయఁ జొచ్చి మాణియచ్చుపదంగకా.

ఉ. కొండలు మంతనంబులను గొండలు జంకెనవాఁడి జాత్రులం
గొండలు శేతినన్నలఁ దగుల్పడ జేయుచు శేతజోయి ను

ధ్వంసభానుమండలకరావళి హావళి వాడి యున్నతీ
గండలపించునమ్మగువగన్గొనియొంతయు విస్మృతాత్ముడై.

108

ఉ. తాలలితాంగిచంద మొకయించుక చూచెదనంచు భూర్తగో
పాలుఁడు తాలవృంత మొకభామిని సత్యపీఠుండనుండి మం
దాలసలీలమై విసర నాదట గైకొని వీచె తదవృతః
క్షీలితపంచసాయకశిఖిం దరికొల్పుచు నున్న కైవడికా.

109

ఉ. అంతటఁ బారిజాతకుసుమాగతనూతనదివ్యవాసవ
ల్వంతలు సేయఁ దావియది విస్త్రయమంచుమునుంగు ద్రోచియు
క్కాంత గృహంబు నల్లదలు నారసే సంభృతతాలవృంతునిం
గాంతునిఁ జూచి బాష్పకటికాతరభీకృతలాచనాంత యై.

క. తల వాంచి మగుడ మునుగిఁడై, గొలుకుల డిగజాటి జాలుకొను బాష్పంబుల్
పలుచనిచెక్కుల లవలీ, దశపతితమరందబిందుతత్విలురుడింపన్.

111

ఉ. ఓర్వొకయింత లేనివిక చోర్వలలోచనచి త్రపీఠిఁజ
ల్లార్చగ నీలనీగదకుభాంగుడు వే సనుదెంచె నంచు గం
దస్పహుతాశను స్వేలికి దార్పుపఖుండునుబోలె వేడిని
ట్రూర్పు దళంబుగా నిగిడె నున్నమితావరణాంకుకాంతమై.

112

చ. వనితకుచదవ్యయంబుపయి వ్రాసినకుంకుమపత్తభంగము
ల్లసతనితాంతఃస్మృతజాలముచేతఁగరఁగి మెల్ల మె
ల్లన వెలిసెట్లుపయ్యెద కలంకుల జాటుట యొప్పె మానసం
బున నెలకొన్న క్రోధరసము న్నడ బెట్టుచు నున్న కైవడికా.

113

క. నానవళి యిట్లు మానని, మానక్రోధములచే గుమారిలి చింతా
ధీనగతి నుండ నుదలో, నూనినప్రేమమున నంబుతోదరు డనియెన్.

114

— శ్రీకృష్ణుండు సత్యభామ ననునయించుట. —

ఉ. ఇందనిభాస్య ! మితోడవు నేల ధరింపవు నున్నఁ గావులీ
నెందును మాన లేవు దెలు వేటికి గట్టితి వీటికారుచు
లెక్కిందలిరాకు మోవిఁ దులకింపగ జేయక యున్ని యేమి
నీచందము నింత యియ్యెడు నిజంబుగ నా కెఱుంగఁగ జెప్పవూ.

115

చ. మన మరయందలంచి యొకమార్గము వన్నితోనవృట్టాలతో
నను వెలసిందో యకట నాయెడ నిక్కము దప్పగలెనో

చ. వనజదళాయతాక్షి ! పగవాడనె నన్నిటలేల మాడ వొక్కనిమిష మైన నీవు దయ గల్గొనకుండిన నిల్వఁజేస్తునే
చ. పలుకుల దేనె బుట్టిపడ బల్కువు నే డిదియేమి వాణుఁగన్
న్నుల నునుసేగ్గుచుఁగ్గునగనుంగొనవేలఁనున్బలంబుఁ జ
న్నుల నెదుర్కొత్తి మక్కువ ననుం బిదికాగిట జేప్పవేలకే
చిలుకలకొల్కి ! యెవ్వ రెడ వేసిరి నీ కిటు లేల చింతిలవ.

చ. మనముల మాటలం గ్రయిల మన్నన లేకొక వాఁడు నెట్టికా
మినులకు గారవంబు మెఱుమెచ్చులకై పచరింతు గాని సా
యనియనురక్తి నీయెడల యగ్గల ము కసుపట్టు నాకు నీ
పనిచినపంపు నేయుటయ ప్రాభవ మాటది నీ వెఱుంగనే.

118

మ. పడఁతీ ! నీమధురాధరామృతము నీబాహుపరేగంధముం
బడయింక ధన్యదఁ గాకయుండిన వనుస్సాటింపి యొక్కెంతనీ
నిడువాలుంగడగఁటఁజూడునునుచున్నిల్పమిం బి చెఱుం
గొడయం జేవిరిదమ్మి వ్రేయుటకు నై యుంకించి జంకించినక.

ఉ. పాటలగంధి చిత్రమున బాటిలుకోపధరంబు నిగ్గు నె
ప్పటను బాటు గామి మృదుపల్లవకోమలత్పివద్యయీ
పాటలకాంతిసూళిమణిపం క్తి నన్నియ తెట్ట నాజగ
న్నాటక సూత్రధారియడవందను డర్పిలిమొక్క మొక్కినెన్.

119

మ. జలజాతాననవాసవాదినురపూజాభాజనం బైతన
ర్పులతాంతాయుధుకన్నకండ్రి కిరమ చోహమపాదంబువం
దొలగంగ్రోచెలతాంగి యట్లయగునాభుత్పేరము లేయు నే
రలుకం జెందినయట్టికాంత లుచితవ్యాపారము జేస్తున్నా.

121

క. కోపవడహతిఁ గుహనా, గోపాబుడు గాంచి మెయి గగుర్పొరువఁగ మ
ద్వీతమనన్తథరాజ్య, ప్రావీణుడై పలికెఁ గూర్చి బయలు పడంగక.

122

చ. నను భవదీయదాసుని మనఁబున నెయ్యపుఁగిక్కఱునితా
చినయది నాకు జన్మనయ చెల్వగునీపడపల్లవంబు మ
త్తనుపులక్కాగ్రకంటకవిశాసము బాఁకిన కోచ్చునందు నే
ననియొడ నల్క మానవుగదా యిక నైస సరాళకుంఠలా !

123

— పర్యభామ శ్రీకృష్ణుని దూఱుట. —

చ. అన విని మానసిజిలక మప్పుడు మే యుం దోడన నిక్కి నీ
దినకచపం క్తిఁ బల్కుట ముడి నైద డోళియఁ బైచెఱువగ గ్ర

- హృన్జనుజనుదోయిజేర్చుచు మొగంబున లేజేమరంకురింపజం
కన నెఱిచూపుచూది పలికెం జలితాధరపల్లవాగ్రయై. 124
- ఉ. ఈనయగారపుంబియము లీపన లీ మొగమిచ్చమాట లే
లా నిను నమ్మియుండినఫలం బిదె తోడన కన్గ నాకు నీ
యాన నుమీ ననుం జెనకి యాఱడి పెట్టిన నవ్వువారలం
గాన నెఱుంగునే పనుల కాపరి భావజమర్మకర్మముల్. 125
- ఉ. ఇంకిటు నిన్ను నమ్మ నను నేమిటికిం గెరలించె దెదయుం
బొంకము గానియావలనిబొంతులు మాచవి గావు రుక్మిణీ
పంకజపుత్రనేత్రకును బ్రాణపదంబులుగాని వల్లనీ
కింకర ! చాఱుఁజాఱు నడికింపకు నింపకు లేనికూరుముల్. 126
- ఉ. గట్టివచ్చేరెలుం బవలుఁ గల్గదనంబులు నీవు పుట్టఁగాఁ
బుట్టిన పెండు లేనిపలువోకలవాయలు నీకు వెన్నతోఁ
జెట్టిన వొ టెఱింగియును బెలతనంబున నిన్ను నమ్మి నా
గుట్టును దోజము న్నిగులఁ గోల్పడిపోయితి నేమి నేయుదున్. 127
- చ. మునిపతివచ్చిపూర్వాసఁగి మోదముతోడ భవత్ప్రియాంగన
న్విసుతి యొనర్పిఁగా వినిననీనుల మాచవి గానిమాటల
న్విసవలసెం గదా యిపుడు నీ విట వచ్చుట పారిజాతవా
సుఁ బ్రకటింది నాకు నెకపక్కమునేయనకాదె చెప్పమా. 128
- క. మానందె తొడవు సతులకు, మానమె ప్రాణాధికంబు మాన మఖిలస
మ్మానములకు మూలంబగు, మానరహిత మయినబ్రదుకు మానిని కేలా. 129
- గే. తనదుకోడండఁగోనఁ బెద్దయుఁ గ నన్ను, దేవకీదేవి మన్నించు నీవు నాకుఁ
జువు లిచ్చుటఁజేసి యాసాధ్యసేవ, నేయఁ బోవంగ నా కింక నీగు గాదె. 130
- నీ. ఉవిద యెవ్వతె నోఁచి యెన్నఁగో యీశమం, రకరత్న మింక నొదల ధరింప
నీర్లవరక క్షైచారుకూటవిటంక, కేలి కేం కెవ్వతె పాఱుపడునొ
యెవ్వతె కిట్లునూ యీవనంతారామ, కర్పూరకదలికాగారవసతి
నీల నీమడిసౌభాళికంబుల నిన్నుఁ, గూడి యెవ్వతె వార్ధిఁజూడఁ గలదో
- లే. యుట నేఁ బెంపఁ బెంఁగిన కుకమయూర, కారికాబృంద మెవ్వతె జేరునొక్కొ
నన్ను నాతోడినవతులు నెగక మున్ను, పంత మలరంగ నిన్ను మెప్పించు గాన.
- క. నను నెవ్వతెఁ గాఁ జూచితి, పనియంతర్భాష యగుచు నవనకముఖయై
భువరేరగద్గదికాని, స్వనమున మఱి మాటలాడ కక్యము గామికా. 132

ఉ. ఈమనఁ బుట్టి డెందమున పొచ్చినతోకదవానలంబునే
గాసిలి యేడ్చె బ్రాణవిభుకత్తైదుట నల్లితాఁగి పంకజ
శ్రీసఖ మైనమోముపయిఁ జేలచేఱిం గిడి బాలపల్లవ
ర్రాసక మాయకంతకలకంతవహుకలకాకల్పిన్యన్.

133

ఉ. ఆరమణీలలాను మది నంటినతోపభగంబు నిల్వఁగా
నేరక నెవ్వగం బొగుల నీరజనాభుడు నిందుఁగొఁగిటం
జేరిచి బుజ్జగించి నునుఁ జెక్కులఁజూబుకొనంగ బాటుక
నీరుకరంబునందుడిచి నెయ్యముఁ దియ్యము దోపనిట్లనుకా.

134

ఉ. ఓలలితేంద్రనీలశకలోపమక్షక యింత వంత నీ
కేల లతాంతమాత్రమున కే గలుగ న్నిసు నీను దేవశా
కేలిరసంబు సొచ్చి యనికి స్ఫులనూదను దైత్తి వచ్చినన్
దీలు పడంగ దోలియిటఁ దెచ్చెదనిచ్చెద బారిజాతముకా.

135

తే. వామలోచన ! నీకేలివనములోనఁ, జలంబు వెదచల్లుచెంగల్వకొలని కలన
సరసకర్పూరకదలి కాతరులనుడును, బెరిటిచ్చెట్లుగ నాటింగుఁ బెంపు గనును.

క. అని పలుకునంబుదక్కా, మునిగర్జితమధురవాక్యముల సత్త్రిమా
నిని నీపలతికి వోలెం, గనుపట్టె సభీమయుారికలు పెలరేగకా.

137

మ. దయమానాక్షివిలోక ! లోకమీతక్మత్వాగంధ ! రంభాకుచ
ద్వయదుగ్ధాధిపతిద్విపత్పతిత గాథావ్యక్తవోస్సని ! సాగియ
శస్సాంద్రదిశాంత ! శాంతహృదయారజ్యన్నయాచార ! నా
రయుతోపాయవిచారచారిణగణప్రస్థాయమానోదయా !

క. ప్రతిసర్వ వసంతోత్సవ, మకుకాగితనుకవినికగంధితకావ్య
స్మృతితోమాంచవిశంకిత, మకురాంతిపురవధూ ప్రసాదసరసికా !

139

నర్మటము.

ప్రస్ఫుతివిలోచనాకుమారుబాణ దీపాలలానా, ఘుస్మంపటిత శేషకృతిలోవిజ బామలకటి
విస్మయరకే ర్రిజాల ! గణవిక్షిత వైరివృష, త్యేష్టగతిపంకిలానియుఖ ! యెందవవంక మనీ !

గద్యము ఇది శ్రీమదుమాను పోశ్వరవరప్రసాదలబ్ధసారసార స్వతాభినంది నందినింగ
యామాత్యపుత్ర కాళికగోత్రపవిత్రసంజవవిధేయ తిమ్మననామధేయప్రణీతం బైసపారి
జాతావహరణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

ప్రేమదంబోచనాబ్జద, యాసారమరందపోషితార్థిమగో
ల్లాసగుణ ! మలయకూట, ప్రాసాదనివేళ ! కృష్ణరాయమహీశా. 1

తే. అవధరింపుము జనమేజయక్షీతీశ, వరుస కిట్లను నమ్మావి వల్లభుండు
పారిజాతంబు దే నిట్లుప్రసాద వట్టి, చంద్రసాలకు నేతెంచి చక్రధరుడు. 2

మ. సరసాలాపముల స్వినోదకథల న్నాత్రాజితీదేవిఁ బ్రే
మరసాంభోనిధి నూలఱార్చి కడు సమ్మానంబు గావించి ని
ర్భగకామామలవృత్తినుండ ఘటి కాపర్యాప్తిఘంటారవాం
తరస్థితములై వినంగఁబడియె స్మగ్ధామ్నశంఖధ్వనుల్. 3

తే. సమ యకృత్యంబు లప్పడు సలుపఁ దలచు, నలిన నాభునిచిత్తంబు దలిసి సత్య
భాసుకమనన్న నుడిగంపు బద్మముఖులు, నిలిచిరంతంత, వినియంబు దోలఁకనెదుట. 4

క. తలిరామఁబోడి యొక్కతి, జలకమునకు వేళయరుచు శారికి పీఞా
కలకలముల గలకల నగు, పలుకుల మెల పాలయ విన్నపముగావించెన్. 5

ఉ. ఇంచినవేడ్కనాత్మహృదయేశ్వరఁ గన్గొని శౌరి మందహా
సాంచితశ్లేకుండై జలక మాదగ లెమ్మని పైడి చేలకొం
గించుక బాణ నొక్కతగలేక్షణహస్తముఁ గేల నూఁడుచుం
గంచుకిసంచయంబు పముఖా యన గడ్డియ డిగ్గె డిగ్గినన్. 6

క. ప్రామిమకులపూఁబోఁడుల, నీమంత్రు జెందిరంబుదే బలి నరుణ
శ్రీమించు నతనిపదముల, భామామణి యొర్తు పయిడిపావలు దొడిగెన్. 7

తే. కేళిగతి మీఁ మజ్జనకాల కరిగి. కాశమవ్యవమణిమయాసనమునందుఁ
గొంతుభాదవిభూషణోత్కరము లెల్ల, నొయ్యనొయ్యన సదలించి యున్నయంత.

— శ్రీకృష్ణుని మాధ్యాహ్నికస్నానము. —

ఉ. కంచనలీల మైనసదుఁగొ ననియాడఁ గుచద్యయంబు న
ర్తింప లలాటరేఖ చెదురింపగ హరిలతాగుళుచ్చముల్
కుంపెనలాడఁ గంకణమృదుధ్వని తాళగతిం జెలంగఁగా
సంపిఁగమామెయంటె నొకచంద్రవిభాసన కంపమెరిగెన్. 9

ఉ. తామరదోయలాః దగిలిదాటెడు లేలులు నోరెబెన్నుగునో
వేమలు చేతులం బిడిచి విప్పి విదిర్చి నఖాంకుగంబులం
గోమలలీల దువ్వి తెలిగొజ్జంగనీ రెడఁ జల్లెడల్ గం
భామలకంబు వెట్టె నొకయంగిన కాలియనాగ భేరికా.

10

మ. చెలువల్లాదలు సేమకుంభములతోఁ జేసే నొసంగన్విని
ర్మలనోర్ములరుచుల్వెలిం బొలియఁ దోగంజైనచన్ద్రోయసం
దోలయ న్వేనలిజాతినిక్కి యరమే నొయ్యా ప్తినాలఁగా
జలకంబాచ్చలతాంగి యోర్పుయదువంశస్వామికి న్నెడుకా.

నీ. చెంద్రకపూవన్నె జిలుంగుదువ్వలనను, దడి యుత్తె నొక్క కాగనాలామ
కొనగొల్ల నెలులు నిస్కలు వాసి మెలపున, సగ సార్చె నొక్కచేదగునానాద
పెన్నెలనిగ్గులు పెదచల్లెడుమడుంగు, లందిచ్చె నొక్కపూర్ణందువిదన
ననరత్నయయభూషణప్రజంబులు మేనఁ, గీలించె నొకరాజకీనవాని

తే. విరులనరు లిచ్చె నొకయరవిందగంధ, యలఁదఁ జందన ముకధనభూషణాశా
నుదతి యొక్కతె కపునంపునుకటి విసరె, నిలుపుటద్దంబు నొకయంగి విది ప దింబు.

క. కలికినిదునాలుగన్నుల, కరుకులు మణివిషళిఖలుఁ దడఁబడ లక్ష్మి
నిలయున కిచ్చిరి కొందలు, నెలఁతలు మాత్తకవిదిశనీగాజునుతో.

13

మ. జలకం బాడి మడుంగు గట్టి మణిభూషణద్యమానాంగియై
కలపం బెంతయు వింతగా నలఁచి చెంగల్వచ్చె నీన్మించ వే
నలిఁ గీల్కొల్పి పసిండియందరినలి న్నాయంచ లంతంత రాఁ
జెలులుందానుసుసత్యభామనుడెంచెన్నా గుఁడున్పొంగఁగనీ.

తే. మాత్స్యగృహున మేఘమాలికాపగమప్ర, కాశికహిమధామకళ యనంగ
విరహావిశిథినివిరమసంప్రాపితో, స్త్రీలనామోదపూర్వి యనంగఁ
గ్రోధదంతావళక్షోభవిభ్రమపున, స్సంజాతశైర్మల్యమనీ యనంగ
సంతాపనైదాఘసమయనిర్గతకోర, కిరణవమాలతీలలిత యనంగఁ

తే. గాంతఁజెన్నారివికసితస్వాంతయగుమఁ, గలఁకయొంతయొగఁద్రోచిదెలువ మింఁగఁ
జేర వచ్చినప్రియభామ గారవించి, యున్నయిల్లలే ముగిదెరపన్నిధకి.

15

క. చనుడంచె గలమాభోజన, మని రుక్మిణి ఏడుకొల్ప మున్నె బిజులం
యన మజ్జనాదిమాధ్యం, దినకృత్యములూచించి నిష్కాపముడై.

16

చ. అతనికి సత్యభామయు మరాసురవైరియు నాతిభేయస
తృప్తు లొనరించి యుండఁగ సతీమణు లిద్దఱు పల్లెరంబువే
ట్టితి మని విన్నవించినఁ దట్టితఁము న్జలదంబు యామిసీ
పతి వెనుకొన్నకైవడఁ దపస్వియుఁ దామునుభుక్తికాలకున్.

మ. చని గారుత్పతరత్నపాత్రికలఁ గంపద్యేషి సాంబాదినం
దనులు న్నాత్రికిముఖ్యసోదరులు నానాబంధుసంతానముం
దనమౌల స్వసియింపఁ మానిపతిచెంతం దాను నర్హాసనం
బున నుండె న్నుభయింప వీచనల నంభోజేక్షణ స్వీవఁగఁ.

సీ. కాకపాకంబులచవులు వక్కాణించు, గతఁ గంఠంబులు గల్గుమనఁగ
నతివేగ నిడుఁడు మీ రనుమాడ్కి మేఖలా, కీలితరత్నకింకుణులు మొరయఁ
గలమాన్నరచితోడఁ గలహించుజాడ దు, వ్యలువపింజలు ఘోర ఘోర యనంగ
నారగింపుఁడు మీర లనిప్రియం బాడెడు, పొలుపున మెట్టియ ల్లులుకరింప

తే. నలరుజోడులు వడ్డింప నచటఁ గలమా, భోజియును దాను బహుభక్ష్యభోజ్యలేహ్య
చోవ్యపానీయముల మధునూదనుండు, సారఁ గొనియాడుచును వేడ్క నారిం చె.

తే. వామ నేత్రాలకరంచలవన్దనూన, కవకభృంగారకర్కరికాముఖాగ్ర
గర్భిగింధోదకంబులఁ గంపనైకి, చేతులను వార్చి బాంధవక్రేణితోడ. 20

క. అప్పుడు తాంబూలంబులు, గప్పురమును జాలనల్లికలఁ బడఁకులచే
నిప్పించె బంధుకోటికి, నప్పవృశాయతాక్షుఁ డంతటఁ సతియున్. 21

తే. నారాపురమున నుచితకృత్యములు వీర్చి, చంద్రకాలాస్థితం దైనకౌండికు
సంతోషంబున నిచ్చి యానందం బుండు, నడుగులకు నెఱుంగదునతఁ దాదరమున. 22

త. పల్లవయి 23

మ. సహ నీపై విహంగుఁ గా జనము సంభావించఁ గా బంధనం
తితి నిన్నుంగొడయాడఁ గా నవతికాంతలూనచి లజ్జింపఁగా
నతుల్యభాధనైభివోన్నతులప్రాప్త యిట్లు వర్తించునీ
తిరస్క్రేజనబుద్ధి వనలు నే నే మిచ్చెద న్మామి! 24

మ. అక్షరాలిని నిన్నుఁ బాసి చుచో ప్రాణంబు ప్రాణంబుగా
నినుమర్చింపఁదొనీయచోభములన్నయ్యంబుతోఁజేయఁజో
చువు న్నినలె నెవ్వరెఁ గనియో నీభాభాగ్యమింతింతయే
నినువోలంగల ర్జుగంధు లన వింటి యిందు సాత్రాజితి.

క. అటువైసను గాని మ్రో, కుటిలాలక ! నీకు మగఁడు గోవిందాగ్నుఁగో
కుటియించుఁగాక తా నెం, తటికాగ్నియైన డించి నాచీవలక. 26

క. అని పలికి శౌరిఁ గనుఁగొని, దనుజాంతక ! పోయివచ్చెదను ముంపకుమీ
నను నావుడు గోపవధూ, జననంచకుఁ డనియెఁ గాగ్యసంఘటనేచ్చక. 27

చ. అదితి మొఱంగి కుండలము లానరకుండు మారించె వానిసేఁ
గదనములోనఁ ద్రుంచియవిగై కొనిదాఁచితి నాటనుండియుం
బదిలముగాఁగ నన్నిడుగఁ బంపనికారణమేమి లాఁతినే
యిదెవనుదెంచియిత్తుననుమితమన్యనితోడసంయమి !

చ. అని వినయంబుతోడఁ గలహాశనసంయమివీడుకొల్పి యం
గనయును వాను నెచ్చట జగత్పతి జూడపునేడక్కునున్నచో
దినకిరచుండలం బపరిదిగిరికూటముఁ జేరు యాదవీ
జనమది రారసాయణవికాలదృగఁచలవంచకచ్చనిక. 29

— సాయంకాలవర్జనము. —

ఉ. అయితేజము ల్లిటిగి యంబుజబాంధవుఁ డస్త్రకీమనుం
బోయినఁజూచి లేచినతమోచిభు డంప దినాంత యోధుఁ డీ
చాయఁదదీయపత్నిఁ బెలుచుం బడసిడిచికొంచు బోయెడుం
గో యనుమాడ్కి నంతటకకుంతగవంబు నెలంగనెల్లదక. 30

చ. ఇనుదెనఁ జూడ నూడి తల రెత్తక నీటఁ దపయదించుముం
గనివగజక్కవల్కొగ మొగంబులు నూచుచు గుందిమాన్చుఁజెం
దినదెనఁ జూడలేక జలజీవత హా ! యని కన్ను మోడ్చెనా
వనరుహముల్బుడింగె సహవానులదుఃఖము నెయ్యుగోర్తురీ. 31

చ. తనువున నంధకారపుచుడం బల మిన్న సుభద్రదంతికి
న్మోసినెఁ జిందరేగి తపసుం దనుమాపుతుఁ గ్రుంకుమెట్టిగా
య సురలవైచినన్నెగిలి యచ్చట నెత్తురు గ్రక్కెనూ యనం
గనుఁగన గొరిగింపఁ బొడకట్టెనముజ్జ్వలసాంధ్యరాగముల్. 32

చ. ఒకభృంగంబు పరారినీచుదనకర్పితో న్నాది ప్రాణేశ్వరన్
కుకరందానవనుత్తనబృహసీమం బెట్టి తా బోయి సుం
జడ వృచ్చి తదాననుస్మృతుల మేజాడం జొర న్రాక యా
వికుఁడో నాఁదిరిగెం గొలంకురమకు న్మేలెంతహీనంబోక. 33

— అంధకారవర్ణనము. —

సీ. మనాదిగాని మామమమాని గ్రోలంగ, నడుగున గమపట్టునన అనంగ
గుంతు మెట్టుపమ గాల్కొనినసంధ్యావహ్ని, బొడవినదట్టుంపుంబొగ యనంగ
దమగి నడిపోవ గానీతిలంబున, నెరుకంగ వచ్చినదిగి యనంగ
నలనుక్క అనియెడి నలరాజు నెలుపునాల్, నెలియ బూసినయనీ లేప మనంగ

తే. వృద్ధవావిలాసివీసరమునకు, నపలితంకరణౌషధం బనంగ జార
ఁలియులుల కదృక్పాంజనం బనంగ, చంద్రకారంబు జగ మెల్ల నాక్రమించె.

సీ. చిలుక తేలును నల్ల చెఱుకువిల్లును గల్గె, వికృతాపు సత్తులు మయడ ! నీకు
వఁమాలిఁగొను నూత్న వంశచారమును బిం, ఛము సమర్పింతుము శౌరి ! నీకు
గన్పగప్పడమును గన్పూయును గాటు, కయు నివేనింతుము శాలి ! నీకు
శోడుబండ్లు వినిలచామరలు చూ, ర్నలు నొసంగుదు మిథవక్త ! నీకు

తే. నిట్టిగోగోప కాకి నిగులుదొంకు జంద్ర నూర్కొనిదుర్దౌషకాంతి పొడలి
నిర్మిత వహంప తేయంగ నేర్తురేని, యనుచు బ్రార్థించి రభిసారికాబ్జములు.

చ. మునినపిపికానికరము ల్పూహకార్యగతాభిసారికా
చనిశాయూర్పు గాడ్పుల నెపంబున గంపమునొంద నోడకుం
డఁ గిమింబు నా నభయమాస్త్రము లిచ్చెననంగ వానినె
గనుగొనఁ బొల్చె నంతురితకజ్జలముల్లు వహుమమాలిఁల్.

36

— నక్షత్రవర్ణనము. —

సీ. కార్కొన్నకటికినీకటి మొగుల్కొత్తంబు, గురిసినవడగండగుంపు అనంగ
గవజ్జువలు వాయు గగనాశములఁజందు, గుం మానుపటికంపుటుండ అనంగ
నెట్లద మిన్నేటియినుమున వచ్చుర, కొను లిద్ద వెన్నెలకుప్ప అనంగ
దెలివి వెన్నెలవెండితీగలునిగిడించు, చదలఁవృచ్చుబెజ్జము అనంగ

తే. జగము గెల్వంగ దండెత్తుచుగనిమిద, లీల రతి చల్లుచేవనబ్రా అనంగ
చేడిపొంగ గండఁ గ్రాగినవిన్ను మేన, నెక్కొను చెకుటబొల్లు నాఁజక్కలనురె

— చంద్రోదయవర్ణనము. —

ఉ. యానురతికళత్రునుదయాశనంబునకంటె బాండిచు
శ్రీయనుకోచె దూర్పుదెనసిద్ధముక్కుడు పారిజాతముకొ
భామినికై హరించునని పామునినెవ్వగ నింద్రరాజ్యబ
క్షిప్తముఖుడలంబున వనించినెల్లఁదనంబుకై వడికొ.

37

- పీ. కరలి చీకట్రిమాను గడపంగ నిక్కిన, సమయగజబుదంతము లనంగ
జదలు గేదగి తూర్పుతుదకొమ్మ నరివిరి, యై కాగిపించు పూలేకు లనంగ
బొడుపుగుబ్బలి నేలపురిటింటియిడుపునఁ, జఱచినగండంపుఁజట్ట లనంగ
మరునిముందఱ బరాబరి నేయుకంచుకీ, కలముచేతుల పెండిగుదె లవంగ
- తే. గెరవములకు వెన్నెలనీరువరువ, బూనిచేర్చినపటకంపునోనా లనంగ
గ్రమముతో శీతశరమయ్యాఖములు గగన, భాగమున గొన్ని యల్లన బ్రాసించె.
- తే. ఆమరు లమృతాంబునిధిలోని యమృతరసము, పెండిచేరుల బడికొంపుఁ గుంక కట్టి
చేడుకొనియెదరో నాంగ శీతశోచి, మెలుగు మెయిలోన యల్లన విన్ను నాన.
- శ. ఆమరులబోనపుట్టిక సహస్రమయ్యాఖునిజోడుకోడె సం
తమసమువేరువిత్తు సముదంబులచక్కిలిగిరిత పుంశ్చలే
సనితికి జాక్కవాలు నవసారిసలక్ష్మీదొలంగుబావ గో
కములకుగుండెతల్లడము కైరవమిత్రుడువోచె దూగ్ధవన.
- ఉ. పొందుగింబల్పిమా బిత్తటభాస్థలి సంకుమదంకుతత్ఫలా
కంపము వాసరాంతిహారికప్రవరుం డిద సాంధ్యనారిభృ
త్కందశముల్దమోదశియరంబులు వై గొలసండివారెం బూ
ర్ణందనికేరఁ బ్రాచి నది హేతువు పెన్నెలకల్మికిశ్మికిన.
- చ. సమయవిలాసి శోణమణిసంగతమా క్తికచారుహరముం
గ్రమమునగ్రుచ్చుచో నరణరత్నిముదామును సాంధ్యనశ్మి నూ
త్రమునఁబొసంగగ్రుచ్చియెద తప్పనఁద్రోచి పిఱుందఁజేర్పు మా
త్రైముక్తియఁ దోఁచెనయ్య మృతఃస్థతిలాంఛనరంగ్రసంగతిన.
- శ. దినపరిణామలక్ష్మీకిఁ బ్రతీచి తగం గయినెదలు వేడుక
న్వనరుమామిత్ర బింబ మనునర్దులక్షికపట్టికం బయో
ధినడుమఁ దోచి సాంధ్యనవదీప్తిసంబు హరించి పాజవై
చినపెరిదూదియో యనంగ శీతకరుం కుదయించె నత్రితిన.
- మ. కడఁక శ్రేవలిగట్టుపట్టిఁ దను కేర్కం గూర్చు శేతించి పై
జడిగాఁ జాక్కలతూపు లేయఁ గినుక ప్తాబిలిముక్కంటిదాఁ
బొడుపుంగెం పజువేడికంట నిరు లమ్మవిత్తు కునేర్చిచో
పుదఁదన్యాశియలందనానపుడు బింబంబొప్పెఁ బొందుద్యుతిన్.
- చ. తొలుతులకాతితో నొరయకూరుపుఁగొయ్యలిము త్తయం
పుగుం,దలమునమానిశంబుపడినం గనుపట్టెనులక్కగోడు

41

42

43

44

45

సాఁజలు వలకేనియప్పడుపుఁబాయఁదొంగినకందుదోఁచె
రే, చెలువ కనుంగవఁగిమియఁ జెందినకట్టుకకప్పకై వడిన్.

46

మ. అమృతంబాసనమఁగఁగాగ యుదకాద్యత్కంతిచేలంబుది
హ్నుమునుంగాశశిలేవతీరమఁబు దున్మాదంబు మీఱందహ
యమున స్ఫుంగమునొంది పాఱఁ గరిసీరాలోదతంజేయ వ
చ్చెమరుద్వాహినిదానిఁదేర్చనమించెంజుదికాపూరముల్.

తే. తారకాశ్రీశుకరిణిదంబకంబు, చిలికఁ బలుచనివలిపంపుజిలుఁగు మంచుఁ
గ్నైవశ్రీవధూకరగ్రహణవేళ, వెలికిఁ గ్రమ్మినసాత్త్వికస్వేద మనఁగ.

48

సీ. విరహాలమై సోఁకి వేడి యావెన్నెలఁ, బచ్చివెన్నెల నులివెచ్చు జేసి
కలువపుష్పిల్లచేఁ గనఁపైవెన్నెల, వలిపవెన్నెలలోన వడిచి తేర్చి
చంద్రకాంతిపునీల జాలెనవెన్నెల, నుదురువెన్నెల బాఱఁ బదను చేసి
నవతుల మైపూఁరిం బిసాళించు విన్నెలఁ, దనువువెన్నెలరసాయనము గూర్చి

తే. చిగురువిలుకానిజాతర సేయఁ బూని, కొలముసాముల నందఱఁ గూడఁబెట్టి
వంతు గఁయంగ బుద్ధ్యంపుబంతివిందు. పెట్టి రెలమిఁ జకోరపుంచేరటాండు.

49

సీ. కామిగీమానమేఘశ్రేణి విరియంగఁ, దొగఁతెల్లుగుంపులు దొంగలింప
సాంధ్యరాగా విలచంగఁ కాంబులు దేఱ, నిరులు మొత్తపుటన లివురఁ బాఱ
యువజనరాగపయోరాను లుప్పొంగ, వెలిదమ్మిజాజిపువ్వులు ముడుంగ
మదచూర్ది మరాళనుండలి చేలరేగఁ, బఱచుచేలియ లను మొలుపు లండగ

తే. నభినవశరత్సమాగమం బనఁగ మించు, నట్టిరాకానిశావేళ వలయవింబ
గొనయ మెక్కించు వలంబా కింక మీఱ, విరిహీజనములపై దండువెడలె నపుడు.

మ. అనిలనాయతాక్షుడిఁగూరిమునం దభిసారికాజిహ్వాం
సానిగశ్శిష్యమానశనివాదగుణగ్ధవశో యవంగ ఘం
టానినదంబు లయ్యెద వివంబడియెం గుసితాబ్జలోచనా
మానసముల్పలింప ప్రథమప్రహరంపగమప్రళంబు లై.

— చంద్రికావిహారములు —

చ. నలిపము గట్టి హారములు వైది పట్టిగము మై నలంది బా
దులు వెఱిగొప్పనందుఁజేమిత్రోప నెపోయితి మేని దాఁకియెం
దలఁ చెడుచాదులే రని మనంబుకలంకలు చేర్చి జారకాం
తల నమయ్యెదలంబులకుఁ దార్చిరి దూతిక లట్టివెన్నెలలో.

52

వ. వెండియుం దుహితకగయ్యడలంబునం గురియునప్పుడువన్నెలలు సాయుజ్యమున
 చటులమహానట వికటాట్టహాసభాసయుల కనుప్రాసంబులై, పూర్వపానావాహన
 లింతలవిహరమాజ్ఞై రావణకిగభుక్తుగో ధూతినాని కామూర్తిసాక్షిలగు బ్రహ్మ
 దేశంబులై, యంధకారిబిల్ద్రద నిర్బుధసమంధాసయలు ముగియఁజూచుచు
 నిష్క్ర్యాత గగనసరిదంబుపూరంబుల కుబింబంబులై, చంద్రకాంతమణినిర్మలసౌఖ్య
 సాయనస్మహీధరశృంగపతితింబు లగుచుం బెనుకల్లువలుగట్టి, యతివిషమమాని
 మానప్రతీతింబు బురులం ద్రోయును, వియోగవేదకాళి గాకంబువర్తంగగళిం
 కుహూముఖంబుల యంపుకొని మోలయుచు, వగవీరియెవోగ మొగడలం బడి కుడి
 యుచు, దనుకగువలిం గడలువిరులం దొనుగుపున్నాడిశిష్యులం బూగలి నెట్టువ
 గొంచు, గనకడోలావిహరలీలాయత్తమత్త కాశరీకహాలపాశభక్త్యంబుల పుల్లనం
 గడలుకొని యుప్పొంగుచు, గట్టికీటికెత్తియులం దెరలగిడియుచు, కలభువన కిలా
 ప్లావనంబుగావించి, యజాంబకరండంబు విండిజలతూత గావించి రోంఁగున నంకిక
 రించెనప్పుడు దయయంగు నెప్పుడెప్పుడు నింకుకో యనుచు నుద్విగ్నానుచుదగంబున
 జంద్రికాకిరికిందరికలం గగంగురెవయంగు రాచిచ్చులం గప్పగంపుల గుప్పెలు
 గొప్పరిచిన సరససమరసంబులు నింది యించిన వేద్యల నొంపయివుల కంజగు
 రాకుమోవినంజలం జవిగొనుచుఁ బ్రోలి నూలి పూజనికలం బూపింపు గామి
 కాముకులుచు, వలరాచకీలి సలుపునెడల సంగంబుచుచకాని తెలివోనకుండ
 నిండాన లేపంబులునేయుచోప్పున గర్భాకన్తురీ కానంబువదలెత్తించువదలంబు
 లాకొల్పోకళ్ల మేనులం గలయనలందుకొని చలుంచప్పుంబులగదీర్చు మ్రహ్మాదితిన్నల
 విశ్రమించునసీపతులుచు, బ్రోడలగు నెచ్చెంబు జీంచునెగ్గు నిడిగిలంబడ నెట్టు
 కేలకుఁబ్రోవు ప్రోపాదుచు దాచ్చి మాచ్చి మగలుబులు మరుడంగుగల
 కొల్లలకుం నిపురుతచుకపునుంగలిపాఁజూని నిగిడించు కొన్నాడినూపులనూపున
 నొండొరువులచునుపెట్టి చూచునెలగోలుచూపుల నికరేకకర్తాగంబులు గంటివడ
 నొంటి బచ్చెనయోవరుల వసియించువహువయూను, పేనుకొనుకొరలు దారుకొన
 దాయునెడం బొంగివయం గంబులంబగన్నగబాహుసాకంబుల విగియారం గాగి
 లించుకొని కరంగినడెందంబుల రెంటికొక్కటిగ నెత్తించుపోలి, కత్తెమిగ్గి పగలు
 కనుసాసిన యెడలం బొడిచుచునోజవికారరహిత నివరకరకపాలంబుగాఁ జెప్పి
 కొనుచు మానకూలికాతలంబుల నత్పరరానందంబులం బొగలుకరుడీశిరుణులును,
 దొలుతజిహ్వలయకుయొడం జనించినవియోగభి నిండాదురేయెండవేడిమి నగ్గలించి
 నం దామిదెనులం దనుక తాను కనుకొని కలసికొని నెచ్చెలులక కేలుకట్టికొట్టిన
 వేద్యలం బొడరిండ్లకండువలం బొడలురమణీగచులులును, ముట్టుకొను వయూను

గుబ్బల నిబ్బరంబుగ నివుడు తివుటలం బెచ్చుపెరుగుచుచ్చరంబుల నొక రొకరి
మెచ్చు పన్నువలెఁగఁడు విచ్చలవిడిదనకైదువులు ముప్పదిరెంటం దోడునూపె
నన బహువిధకిరణాసం భేదంబులంబెనఁగఁచు మఱిసౌధంబులం గ్రడించుయువతి
యువజంబులును, గ్రక్కిఁజేసిన మక్కువల నిక్కువల గమియం జొక్కులచెయ్యుల
క్రొక్కుడు వడిగతికాస్త్రగమాస్య తత్త్వానుభవంబున వెలి మఱచినవలరాచతపసుల
సాలికం బెలివాకట్టునెలవులం బవ్వలించి యున్న నాయి కా నాయకులును, నెడపదవి
నేడుకపసుల నలసి జడి యువయవంబులపై సాల యు నెమ్మనంబులతో నొయ్య
నొయ్యనం గదలు తూగుటుయ్యెలలం గన్ను మొగిదియున్న విలాసిని విలాసు
లునుం గలిగి యున్నగరంబు శంబరాంతకుసామ్రాజ్యంబునకుకరించె; నయ్యోడో
నయ్యసెల్లఁబుండు సత్యయందానునవర్తనుణి దీపితంబును విమలదుకూలవిరాజ
సందానితంబును బ్రాలంబ ముక్తాగుచుచ్చచ్చచ్చచ్చానిత పలభివిలసితంబును వివిధ
విచిత్రపటఘటిత స్ఫటికభిత్తిభాగభానురంబును మృదులహంసశూలికా కల్పితతల్ప
సుచన్న మణిమంచకాంచితంబును ధవళఫణితాదళక్రముకఖండ మండితమరకతమణి
భాగవద్విభ్రాజితంబును మృగమనమిలితపటికపం కాంకితనూక్తికమక్తిపరికల్పితంబును
దగవికవలతాంతతాలవృంత కాంతంబును గోమలవిసకంతుసంతాన నిబద్ధకుసుమదామ
రమణీయంబును సురభిక్పష్టాగయమాపమాపితంబును పరిమళమిలితశిరసలిప్తా
కనకగళతికా సమంచితంబును మంజుగుంజత్పూరాచతపతంగగళరవ భరితంబును
నూటికృష్ణమున్న తాదర్శనీయంబును నగు శయనాగారంబున విసోదకేలిందేలి నిద్రా
ముగ్ధితి సేఁగఁడై శయనించె నయ్యవసరంబున.

53

మ. నలిగొత్తుండు మదీయబంధు లని తా నక్షత్రసంఘంబులం
గలఁప న్యచ్చుచు నున్నవాఁ డనుచు మున్దలంగ నాత్మీయశి
ష్యులమండేమాలఁబోయినర్పఁ జనుదంచుంబంపనేతెంచెనాఁ
బొడమె న్నేగురుఁజాక్కకాలఫణభృద్భిగోల్లపదత్తమై

54

— శ్రీకృష్ణుని మేల్కొలుపుట. —

క. వైతాళికు లప్పకు మృదు, గీతామృతవవరచన గీలకొన యశో
దాతెయు మేల్కొలుపుటా, భాతిగదమశీయరాగభాసితులు పెలగెక.

55

మ. జను గోవింద! యసుంద! చంద్ర! కంసశ్త్రేష్ఠి! సాత్రాతితి
ప్రియ! నారాయణ! కాన్తుభాధరణ! కుంభిత్రాణపాణి! కా
లియకృష్ణు! పతంగవాహ! పనమాఠి! కృష్ణ! వైకుంఠకా
రి! యశోదాత్మజ! భక్తవత్సల! మురారి! గోపికావల్లభా!

మ. శరధిక్రోడనివేశ ! శార్దూధర ! శిష్టభ్యేయ శీతాంశుభా

స్మరనేత్రవ్యయ ! శుభ్రపంకయమాభాస్వన్నాభశూరస్సయో
భరణా ! శేషశయాన ! శైలధర ! శోభారమ్యసర్వాంగ ! శో
ర్యరసోదంచిత ! శంఖచక్రధర ! శర్వాణీసహాయప్రియా !

క. మేల్కనుము దేవ ! యివెరా, చిల్కలు కను మొగిచియున్న పలుచలఁ దమన
బల్కలు నేర్పగ ముద్దులు, గుల్కెడు పల్కలను వేలికొలిపెడు గుల్కలు.

సీ. చరమాద్రిదాహాగ్ని సంప్లుష్టమరసోగ, భేయోకే ప్రేక్షపిండమనఁగ
బహుచకోరకదంశపరిపేత చంద్రికా, త్పేద్రసీరసమహచ్చత్రై మనఁగ
బ్రత్యమ్నాభోచ్చల ద్రాత్రి వర్షీయరే. పలితపాండునోకబంధ మనఁగ
గగనసాధారేపఃకకాలశిల్పిని, ర్ముక్తమధా వస్త్రమృష్టి యనఁగ

తే. నుమహితక్షోత్సన్నికాలతా నుమగుభుచ్చ, మనగ నతిభూసరిచ్చామ నుమ
చెలుపు వోకాడి బింబావశిష్టఁ డగుచు, నల్లనల్లన వ్రాలెడు నెంబుబాక్ష !

శ. జలరహమిత్రుఁ డాత్మరుచిసంపదఁ జీకటిబంధ కానకిం
గలఁగుచు వీనిలోన నిడి కైకొనె నమ్మికకాపు లంచు జా
కైలదొరయెండదాడవిని గ్రమ్మనఁదానునుగాంతి వీనిలో
పల నెలకొల్పె నాఁ బలుకఁబూతి నిశాంతనిశాంతదీపముల్.

మ. దరమాలన్న యనంబులై గృహబహిష్కృతంబులన్యామకుం
జరము ల్లండమద్రభ్రమద్రమరికాయుం కాగిసంగీతిని
మృగణ ల్కూపుచుఁ గర్ణతాళనినదంబుల్మించ వీమాగధో
త్కరముం బోలుచు జాడనొప్పొలిపెహ సన్యాసముల్కీటఁ

మ. సమయాభీరకుమారుఁ డేపునదమిస్సారూపన క్తంచరిం గ్రహ
గమలారి సునకుండలాంకవిషసంక్రాంతప్రభాదగ్ధపూ
రముతోరూపణజేయశోషిలుచు దారలోనలెట్టూర్పుసాధ
ద్రముగానూర్చుకొంగటెల్లెనగ్లతాతః కాలవాతూలముల్.

క. మంచునఁ దోగినపల్లవ, సంతయము భవద్వియోగసంతాపయద
చ్ఛంచలనయనాబాష్పక, కాంచితబింబోద్ధరీల నలరె నుపేంద్రా

తే. కమ్మకమ్మరిగిరిలు తమ్మిలేమ, నదురమంతునఁ బుక్కిట నించి మేలు
కాంచితకువ నుమిసెనాఁగచులముకుళ, శోటరంజుల నెలదేలికొదను లెగఁగ.

మ. విసనయ్యోగ్యకవాకుకూజితము బుద్ధ్యేలంబులై సూరనూ
తనవోద్యత్కరికుంచి కావిభుతిత ధ్వాంతారక్రక్రియా
స్వనము వ్రోగరవిశీప్రనూనపుషుక స్వాసక్రియాజోలిక
స్థినకృన్మార్గని వారణత్వంతమండేహోగ్రసింహధ్వమల్

తే. రాజా వీడెత్తిచనిన దారకిభటాలి యంబరాభోగనిజ శివరాంగణమునఁ
గాలుకొల్పినపావకజ్వాల లనఁగ, బ్రాచిఁ గనుపట్టె నవసాంధ్యరాగరుచులు.

తే. కమలినీజ్యంభికలకు దిక్కాంత లెల్ల, హస్తతాళంబు లొనరించి రనఁగ జెలగ
లలిత కాసారకూలకుఁగయచలిత, శకునపక్షజపటపటస్వనము లధిప. 67

సీ. యామినీసమయః బు నాకాతటప్రదే, శంబుప్రసన్న భావంబు నొందె
బ్రియచుంటితాంగనాదించాధరంబులు, నుడురాజనపరాగయుక్తి దోచె
నఖిలవస్త్రపులుఁ బ్రాగచలకుటవిటంక, తలములు నతిరోహితంజులయ్యె
నుత్తుంగపురగోపురోపరిస్థలులుసా, రసములు నాత్తసారభము లయ్యె

తే. దరుణగోతర్లకంబులు నురపథాంతే, రంబులును విచ్యుతప్రగ్రహంబు లయ్యె
నియమపఠంత్రేభూదేవచయముఁ గొకి, కవ్రజంబు సమాధియోగమున బుగ

మ. కమలాప్తోన్న మదంకుజాలములు విగ్భాగంబులం గ్రమ్మినం
గుముదాంతస్థితిలక్ష్మి యొండవడసోఁకు లైసపఁగా లేక ప
త్త్రముల న్మాటుగ జేసి కప్పకొనియెం దత్కాలసంకోచన
క్రమదంభంబున రాజవల్లభ లనూర్యంపశ్య లొదుర్గదా. 69

చ. కొలకొల నుంచుమేతలకు గూడులు వెల్వడు పక్షిరావము
ల్కలమృదునాక్యవైఖరులుగా నలజేకు పూవుఁబోడి జే
డ్కులుదకుకొత్తవోహదమిడిందొలుగుబ్బలి గొండగోగుపూ
గొలయలరించెనా బోడిచె గోకన దాపుడుపాటలద్యుతివే. 70

— శ్రీకృష్ణుని ప్రయాణసన్నాహము. —

క. అని యివ్వంబునం బులుకుమాగధులమధురవాక్యంబులొర్లించుచు మేలుకాంచి
యిష్టంచకరిగురుం దహర్మభోదిత కృత్యంబులు నిర్వర్తించి పురోహితవృద్ధా
మత్యసహితంబుగా నాస్థానమంటపంబున కలిగి యుగ్రసేవనమదేవబల భద్రాది
గురుజవంబులకు ననుస్మరించి సాత్యకిసారణప్రభృతి సోదరుల నాదరించి ప్రద్యుమ్న
సాంబానిరుదాదికుమార వర్గంబు మ్రొక్కులుగైకొని యదువృష్టికురుభోజాంధక

ప్రముఖులగు బంధుసంహారముల సంభవించి సింహాసనాధీశుడై నగునారి
నుచితాసనముల నుండ నియమించి పేలోలగంబుండి కార్యక్రమముగానున్నామా
హితాంతరంగుండైపతంగపుంగవుం దలంచుటయును.

71

సీ. వజ్రంబునకు నీక వైచినబలకాలి, గజకచ్చపాకినహునుండు
జననిదాస్యంబు నీగినకులశ్రేష్ఠుండు, మగ్ధభామృతపశ్యతోహుండు
కనులాపుపారిధిగారాబుదమ్ముండు, గత్యప్రకృతిపుణ్యకర్మఫలము
సకలశకుంతోఘసామ్రాజ్యధౌరేయుఁ, డహిమృగి యావ్యసానులండు

తే. మింటిపాలెంబు లేర్చుచుక్కంటితూపు, గతి నిపాతితగోపీరాజుండుఁడనిల
మానసాతీతవేగపంపదనుండు, తాత్పర్య దేతెంచ దానవధ్వంసి కిరకు

క. మిన్నననుండి భరంబునఁ, బన్నగపతితలలు చనియబడ ధానుగిమీఁ
దన్నిలిచి వైనతేయండు, వెన్నునిపదములకు వినియనినతి యుండుకొ.

చ. మునిపతిరాకయొంగునుమయుం దన కిచ్చినలాగు రుక్మిణీ
వనితకుఁ దా నొసంగుటయు వంచనబొంచినబోటిసత్వకున్
మన మెరియంగఁజెప్పటయుఁదానినికోపము చేడుకొంటు గుం
దనదుఃప్రతిజ్ఞ యందలిపెఁ దాన్మిన్నకెంతయు నాదరింబున నీ.

74

ఉ. సంతసమంది జామలు ప్రసాదము నయ్యెనటంచు బొంగి నా
గాంతకుఁ డంబుతోదరి ! బలానురజైరి ! మదీసుపక్షముం
బంతముగొన్నవాఁ డశనిపాతమున స్మృతు నాటనుండియు
న్వంత మనంబులొక జనదుఁ నాపగ నీగద నేను సిగ్గుపఁ.

75

చ. అనుటయు సంతవాడఁడె కదా యని మిక్కిలి గాగించియు
వ్వనరుహలోచనుండు దగువారి నుహ్మజ్ఞుబంధుకోటిరాఁ
బనిచి నిజప్రయాణమును బట్టణరక్షయొక జెప్పి వారచే
సనుమతి గాంచియొక్కె విహాగాధిపుఁదానునుసర్త్యభామయన్.

76

ఉ. ఆవిహాగావతంసము నిజాంసయపైఁద్రియభామతోడ నిం
ద్రావరజాండు నిల్పటయు నాతెకపక్షకుహరిలంబులం
భోవహపంక్తిఁ దూలముల పోలికఁదూర్పుంగఁదద్వికాయలుం
డై వినుబిధికి న్నెగసె నద్భుత కారి మనోజవంబునక.

77

క. ఇరుగ్రోనల నందకకా, ర్జరభాంగగదాయుధములు రాదోడఁగ భగే
శ్వరపక్షజనితనాథాం, కుర్రూర్తిరి కంభు మపుడు ఘుమఘుమ ప్రసాదెక.

- తే. అంబుధా జాలము క్షంబు లయినజలక, ఐములునాత్రాజితీకైకిమున బొలిచె
గలనతిలలక్ష్మీ పోదచి గాఁగ నిడినఁ, జాల నొవ్వుల మాత్తక స్తబక మనగ. 80
- క. తిథ్తిగోవి మెఱుంగుఁ దీఁగలు, గలుగుఘ నాఘనచయంబు గనుఁగొనఁగా నిం
పొలయింఁచె బసిడి కామల, నల రెడునిలములగొడుగు లనగా హరికే. 80
- క. కమలదళాక్షుని నేహో, ద్వమదశిసాంద్రచ్చవిప్రవాహము వొలిచెం
దమతిండ్రి భానుఁ గనుఁగొనఁ, యమునానది గగనవీధి కరిగెడు నవగన్. 81
- చ. భుగకులనాధుపక్షములగాడ్చు సహింపఁగ లేక రజ్జుప
న్నగములు దేవ క్రిందికిఁ జన న్వరరేయహమిత్తుభ్యమున్
నొగలఁగొఱంగినిబ్బవరుఁబుడురయంబున జక్కఁ గట్టుచున్
గగనసభంబునం దటిమె, గాలవిలంబన మందకుండగన్. 82
- క. సతి సేసె వైనతేయుఁడు, గతిభేదముగోన నన్నఁ గనుగొని యకడున్
గతిలోన దీవించినఁ, జతురతకు స్మెచ్చి రపుడు సత్యము హరియున్. 83
- క. మరమర్దనుఁ డివ్విధమున, గరుడురపై గగనపథము గడచి యరుగుచుం
దరభాసుతాక్షి కిట్లను, సరసస్మితవచనగుచుచాతుర మెఱయున్. 84

— కృష్ణుఁడు సత్యభామకు మేరువును వర్ణించి చెప్పట. —

- చ. కునలయుపురి నేత్ర ! కనుఁగొంటివె కన్నులపండువయ్యె రెం
డనవినతాతనూధవుని యందమునం గమనీయకొంచన
చ్చవికవశీకృతంబు కలిశక్తతిపక్షము నైనరత్న సా
నువునిజయామిక్కితవిమోదపరాయణచంద్రభానువున్. 85
- సీ. జీర్ణపద్మద్రుసంక్షీర్ణాహిమణివిభా, మాయాకిసలపంచ్యమానవికము
శఃకాంతరుచిమృహసలిలసంస్థాల, శ్లభవిమణోద్విగ్న సైరిభింబు
గోమేధక ప్రభాంశూరమిశ్యామధు, ద్రవలిఖామిశద్భల్లకంబు
నీలగండప్రస్తాభీకగజ భేద, శీర్షన్న శిఖుభిసంహతులము
- తే. గారుడాశ్రచ్చవిచ్చటాకపటమునన, పూరికాచర్వణవ్యగ్రబాలకృగవి
లంఘ్యమానాజ్జరాకలాలితాన, కూటవానాగ్ని యామిమక్కుధర మబల ! 86
- శి. వంచనఁ జొంది చేరువకు వచ్చినచంద్రుని జింక సేసి హ
ర్షించియుఁ దక్కుభారవనిశ్చేదకచే నది చావ కుంక వీ
క్షించియు నేటు దప్పె నని చేరిజ నమ్ములు బాజువైది ల
జ్జించి చరించుచుండుమరు చెంచక లగ్నిరిసానుభూములన్. 87

౩. వెండియు నప్పసిండికొండ గండశిలామండలంబున నుద్గండదేదంవంబు లొండొండ
 గండతలంబు లొరకికొన నిండిన మదజలంజనవహిం నొని మనశోనోప క్షుక్త
 తాటంకతాళీదళంబులం బ్రియసంశేషంబులు లిఖియించుగిగిగిగి సోగింపగిగిగిగి
 వలన, నత్యంతవిర్రులస్ఫటికానిత్యకిలం గానవచ్చు పాతాళనాతాళపత్యంబులం
 గని మను కళచినయరిగంబులం బాటు విడిచి వానిం దనుచునునునును
 బొడిచియు గరుదంచలంబుల నడిచియుఁ బదింబులం దాచియు నేదినోసంబున
 విఫలప్రయత్నంబు లగుపాతాళిభావలంబులంగని తిమిరులను నాని ప మాంతు
 గరుడ తరుణీనివహంబులవలన నెలయేటిచిలువచిలువనినీరు పగలు గానమని గగ
 ధగనికీరణముల మిగుల నెగ లెగయు నివికాంత కలాపిలంబులు గానని బండు
 కెత్తి నానువాణుల గరంగిన క్షుజవ్యాధికొలంకులం బడి కేలుకులు పని నొను
 వలుగట్టి చవలకపికులచరిత్రతిరుపతితి ననుమతిని సరిమళ్ పంపించానానితం
 బై ఘుమఘుమం బిసాళింప నలందుకొని గతిక్రమంబు లపవయించు నాక్షుక్త
 యల వలన, నేరికికోరనఖముఖవిదారితకుంభం దైనవనిజంబును వనిజవలంబునాత
 యాతనాభ్రాంతవరాహంబును నరాహదగ్ధస్థాటంకఖండిత చక్రచహంబును గీచక
 శిఖాజ్వరిత పద్మవృంబును బద్ధన్యోదగపరిచ్చిత శంఖకున్ద్రపఘంబును నోక
 యెడల పటం దత్తదుత్పన్నంబు లగుమాన్దకంబులు వేలు వేలు నేటి కిదులును
 సాధ్యమిథ్యామధ్యలవలనను, నభిరామం బై; మణియునొక్కొక్కచోట నుండు
 తలుచు మెఱుంగు లడదరు కలుసుభిదురము గొని నెఱిమి యెఱుంగు విఱుగు నేటిక
 యెడల నెలలకు నిడిన కెలగలపాటుప్రసం జలుల నెగగొని పొలుచు దగగని
 కరంబులును, ఖచరగణ గోష్ఠిస్థానంబులం బటిచినగత్తు కంబళంబునిధంబున వికాల
 శిలాశలంబుల నిస్రించు కార్పూలంబులును, మృగాంకిమండలాంబు సగము కిబిరిచిన
 రాహుగ్రహభూమికలచందంబున నడదంద తిమిగు బొగ్గమాధిష్ఠాంబులును
 గలిగి; నుధర్మాప్రదేశంబునుంబోలె శక్రపురిమహిళానికుచనికుచచందన మగం
 ధాగురు వాతపోతమేదురంబును, జలనిధియునుంబోలె కీలవపనఃకీలితుంగ నేతు
 సహితంబును, వల్లకియునుం బోలె లలిత ప్రవాళకమధంబును భాగరింబునుంబోలె
 కడపర్వచమత్కృతంబును, సమదళంబునుం బోలె గలితాక్షిపాటంబును,
 కబ్జకాస్త్రంబునుంబోలె ధాతుగణవిద్యోతితంబును, సంగీతంబునుంబోలె విహద
 భరితంబును, గ్రాననిబద్ధఘనాఘం బయ్యును సగ్రాననిబద్ధఘనాఘంబై, గవయ
 నానం బయ్యును సగవయస్థానంబై వైదనారావానితంబై, మెఱయ నది
 నుతియును.

ఉ. కిన్నరకంఠి ! చూచితినె కిన్నరులం గలఁకాత భూధరా
భ్యున్నతి శృంగభంగములనుల్పిలగింపులుఁ దాము గల్పకో
త్పిన్న మధుప్రసంగతులఁ బాడెద రంబ్రనునిమిదిగీతముల్
కిన్నర లొయ్యనొయ్యఁ జరికించుచుఁ దారితరస్వంబులన్. 89

ఉ. ఆయతభూజ్జ్వలముల నామరిధేమదిపిప్రయుక్తపా
థేయము లొరగించి వడ నేటగ శీతలకల్పకద్రుమ
స్థామల నిల్చినిల్చి సగసంబులు నల్పము పెండికొండకుం
బాయకహడియేగెదరు భామిని ! చూడుముసిద్ధపాంథులకా. 90

కా. ఏణీకాబవిలోలనేత్ర ! కనుగొంటే వీరు విద్యాధరు
లౌచికగృజ్జ్వలరత్న మండలులు సంబదాసిధేను ల్రణ
ద్వీకాపాణులు చంద్రకామలశిరోవేష్ట ప్రిపుండ్రాంకితు
ల్పాణీయస్తరనాగహరులు శివస్వానైకనిస్తాపరుల్. 91

మ. కనుగొంటే సకలేందులింబముఖి ! యాగంధర్వులం బంకజా
సనగోపాన్యపదిష్టశీతరచనాసర్వంకమప్రజ్ఞలం
గనదుస్తుంకవిమానచారులఁ దురంగ గ్రీవుల నిర్విజ్ఞ
జనతాస్పత్రసహాయులనుల యక్ష గ్రామచాస్తవృత్తకా.

నీ. యక్షులు వీర లోయతివ ! మేళము గూడి, పాడుచుండుచురు దిక్పాలనభల
గుహ్యకు స్వేద లోకొమ్మ ! హస్త్యరసాధి, నాయకు లభ్యుంగీకనగృసఖులు
గరుడులు వీర లోకగుణి ! విద్యుక్తేన, పరిచితు ల్నా గారిపరమహీతులు
నాణు స్వేద లోసతి ! విచిత్రాధేతి, హస్తా లభలలో కాధ్వనీను

తే. అమరపతిఁ గొల్వఁ జనువార లతివ ! యెపుడు, నుబునువుత్తురువివిధోపయోగ్యకళల
మలఁ జూచెద రాశ్చర్యగున్న లగుచు, వీర గనుగొంటే గంభీరవేదిగమన !

అయ్యగోపా...

అంగన ! కినుంగొను మనంగహర చూలితిట, రంగనటి జహ్ను మునిపుంగవవికాలో
త్సంగశిశువుం గపిలు నిలఁజువుచునె, లంగలయు నాసగరువంగడము మోక్ష
త్తుంగమణిసాధమునకుం గడపుండ్రదాప గగ, నాంగణమహీతలభుజంగలియంబుల్
జంగగొనువేష్టి బలంగజయనుంగ జెలి, యంగనభలాచలయుంగంగ సురంగంకా.

మ. అవె దివ్యునివేతనంబు అననాయారంభతిగర్లచూ
రవివృద్ధారభ్యున్నసారంగతిసంరంభంబు లింద్రద్రుమ

దృఢ నానావిధవల్కలించితబహిష్కారచేకంబు
హాననీయాదిహుతాశఃకూమపటలశ్యామిభవస్సంతిముల్.

94

ఉ. అచ్చరపువ్వులబోండ్లు సరసామృతాభరముఁ గల్పనాశ్రయం
లచ్చియుఁజందమామయుఁ దలంపులమానికి ముందలంపఁ
పెచ్చులు నీనికి న్నెనురుకెట్టును సంపదయెట్లు నాశుచుం
బచ్చిక బెండి యున్నయది భామిని ! వేలుపుటాపు జూనితే.

చ. కనకమహీధరేంద్రు నలికి నీతపర్వతగాజపట్టబం
ధనమును బోనికోటయు ఘనం బగుతెన్నకుటంబుకై వడిం
దనరెడునైజయంతమును దవ్వలఁ గానగవచ్చె జూనితే
యమిషగాజనాని యిది హా హాత్ర మంగలూచనా !

97

ఉ. శ్రీలఁ జెలంగు నీనురపురిం గమనీయమహానభావతం
బోలఁగ లేక గొటములఁబొంది భజింపఁగ వచ్చినట్లు లు
తాలదుకూలకల్పితపతాకలతోఁ గడు నొప్పునన్పది
కానిపురంబులో యనఁగఁబార్వములం దివిమగ్నిహానముల్.

98

చ. మరలక జన్మభూమి నలమూత్రభయంబును లేనినీరు ల
ధ్వరము లనేకము ల్విధయంతంబుగఁ జేసినభూనురేంద్రులు
దురభవపాశబంధములఁ ద్రుంచినయోగికులూవలెంను నీ
నురపుర కామినీవదనచుంబనమాత్రకృతానానముల్.

99

శా. సారంగాక్షలమాపుఁజొట్టగముఁ జెనెండల నోమనాదు
ర్వారావర్తముల స్మరింగి దరిఁ జేరెనాక యుస్సాంగునం
సారాంభోనీధి సత్క్రియాతరణి నిశ్శంక న్నము ప్రియఁడ
చేరు న్నజ్జనావికుండు మదిరాక్షి ! యీపురద్వీపముక.

100

క. అని నాకపురమూర్త్యము, వనితకు దెలుపుచును న్నా
దనుజకులతై చనియె, య్యవఁ గాంచనమేదినిధరాగక్షిణిని.

101

చ. పగతదిభుండు మింటిపయి భంజలికామర భీనుడాల వ
ర్ణితముల రా నెదుర్పడినభేచరవర్గము లోసరించి య
ద్భుతముగఁమొక్క లేనగవుతోఁగనుఁగొంచువదాన్యనైచి
తేభురటంకచంద్రకితసిద్ధపరి త్తటమార్గనీమలక.

102

క. సరసవిసవిసముహురా, హరణోద్ధరహంససంసదారవనీక్తి
కరిణచణగంధవమాముఖ, శరీరముల సేవ కేర్పఁ జనుచుచేరహిన్. 103

బ. సమ్మర్దక్షమగ్ధేరిబంధవవిధాసంక్రందనాచార్య ! శూ
రమృన్యాచలవజ్రపాత ! జగతీరక్షాంబుజాక్షా ! శర
ధ్యమృత్స్థదశాస్యరాజ్యసమసహృప్రోద్ధనాతీరభా
గుమ్మత్తు ! శివంసముద్రపురవప్రోన్మూలనాడంబరా ! 104

క. తిరుమలదేవీవల్లభ !, కరుణామయహృదయ ! రాజకంఠీరవ ! యీ
శ్వరవరసభూపురందర, వరనందన ! బాసదప్పరగండాంకా ! 105

ప్రగ్విణి.—

నాగమాంబాధిభూనారసింహాత్మజా !, భోగలీలాపరాధూతసంక్రందనా !
త్యాగవిద్యానిషద్యాయితప్రాధవా !, సాగరాంతక్షమాసంపదేకాస్పదా !

గద్యము. ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరవరప్రసాదలబ్ధసారసార స్వతాభిశంది నందిసింగ
యామాత్యపుత్త్ర కాశికగోత్రపవిత్ర సుజయధేయ తిమ్మయ నామధేయ ప్రణీతంచైన
పారిబాతాపహరణంబను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీమహితగేహ ! యుత్కల, భూమిధవగర్వహరణభుజసాగ ! ముఖ
ధామఖలజలధికాస్తుభి ! , రామాపాండాలు ! కృష్ణరాయస్వహాసా !

తే. అవధిచింపుము జనమేజయక్షిణిత, పరున కిట్లను నచ్చూనివల్లభుండు
గగనగంగా ప్రతీరోపకరణ భూమి, నల్లనల్లన శేతలెంచునవసామిని.

ఉ. అంతకమున్న నారదమహామనిచే ముఖులందు కంఠము
త్యాంతకురాక దానెడిగి యుధిమువల్లభునెన్నె సుభిమా
క్రాంతిమనస్కుడైయెదురుగాజనుచెంచెయంచుడునికి
కాంతులు మేనకావిగణి కానివహులు పెంటఁ గొల్పగన్.

— స్వర్గమున శ్రీకృష్ణుని నింద్రాదులు సేవించుట.

ఉ. అమరవిభుండు దూరమున సంబుజనాభునిగాంచి సంత్రుహ
ద్దమునునఁ జేతయింతుకముఖంబునఁ గుంభములూఁగికుంచితా
గ్రిమచరణంబున నృదకఃక డిగి యంసవిలంబికన్నచే
లము నడుమ నిప్పించుచు నిలసిపాతాల్మరిగొకటఁడై

చ. జడిగొని సమ్మదా శ్రుకణజాలము లొల్పగ రోమహర్షమున
బడిబడి మేనఁ బాదుకొన భక్తిని వేశితరంగితాత్మ్యుడై
యడుగులమీద వ్రాలె దివిజాగ్రణి తక్కువలంకె నమ్మితో
నడిగెడురీతి మాళికుసుమాగతపట్టదపం ద్రుమోయగన్.

ఉ. అదనుజాపహర్తయు భుజార్ద్రము ల్మెసఁ జూచి యంచితా
మోదవికాసనన్న యనముగ్ధసరోరుహపంక్తిఁ బూజల
త్యాదరరీల జేయుననురాధపుఁ గొగిటజీర్చె నూతనాం
భోదము సానుమచ్చిఖరముద్రభసంబున గప్పకై వడిన్.

మ. అనలుండంబులీసేసె నంతకుడు సాష్టాంగంబుగావించె మ్రొ
క్కనికాచారి ప్రచేతనుండు దెలచెంగేల్మీ దైవారంగవా
మానుఁ దర్కకుడు వందనం బిడియె నీహారంకుకొటిరుడు
నివ్వకుండయ్యె యదుప్రవీరునకును ద్వేలప్రమోదంబునన్.

3

4

5

6

7

శా. వారింజాచి రథాంగపాణి సరసవ్యాహరణీల స్థర
 స్మేరాపాంగవిలాకనక్రియల సంక్రీతాత్మలం జేసి గో
 త్రారీ! రమ్మ గజమ్మ నెక్కుమణి నాగారాత్మై నెక్కుదా
 రారంభాకరనామరానిలము మార్గశ్రాంతి దూలింపగన్. 8

క. రక్తిన్చెడికానిసాగులు, నెక్కిరి నిజవాహనముల నెసంగ హుడుక్కా
 ఛక్కాపటహాస్యానము, లక్కజముగఁ బొంగి నింగి యొందినభంగిన్. 9

ఉ. ఆయొడ సిద్ధకింపురువయత్నననుప్రముఖామరావధిం
 బాయుతోలంగుమంను శతమన్యుడు సందడివోబ రాబరు
 లేయగ నల్లనల్లర నతనీకునుమానితజేహుఁ డేగజై
 హయసమిధి నారిదముఖామరసంయమిన్ నీయుండై. 10

శా. ఆవ్వుడు శౌరిఁ జూచు ప్రమాదాతిశయంబుహృదంతరంబులం
 బిట్టల, చంద్రమించి కయి నేయుతేలిం గయఘాతభంబు గాఁ
 గుప్పనగూరి యొండొరులఁ గూడగ నీక కడఁగివేలుపుం
 నిచ్చురంగంను లెక్కిరి ధగద్ధగితోన్నతహర్మ్య కేభులన్. 11

ప. అలదినచందనంబు వృధ మౌఁ జెమరింపగ సమ్మద్రాశులన్
 దొలచినయట్లు నోయెడుఁ గనుంగవకాటుక బేటు లెప్పుజె
 ట్కొల మకరివిల్వాసము గగుర్పొడువ న్నరిఁ జూచుజేగనో
 నొది కియినియకమ్మయని చేడియయొక్కతె పిల్చెనెచ్చెలిన్. 12

చ. పనితె యొగిల్చి మున్నొని గవాక్షతలంబుననింతులుండుటం
 గనుగొనఁ బోటులేమి నొకకార్యమువేటిబాలసూర్యువం
 చుఁ దొలగంగఁ దిచ్చి నిధనంబునఁ దత్పత్తిబాలకింబు జే
 రొనెహులొండఁ దెలిసలుగొట్టుచు పోటులుదానినవ్వఁగన్.

ఉ. కార్తయిల్లిదిఁ జూచునిరుకంబున మజ్జన మాడి యాడి నీ
 బాలక యెూర్పు గంధసలిహస్తాకి చంబులు చన్నునోయిపై
 వ్రాలిన పండుటం బొదవి రాజపథంబున కేగునంచె నో
 పాలకమూర్తి గాన కేళిబద్ధము కానుక దెచ్చెనో యనన్.

శా. ఉన్నతిసౌధ చెక్కి యన్నతోదరియొక్కతె పద్మనాథఁజూ
 దన్నిజదేహవల్లకఁ గడల్కొను సాత్త్వికరీల జూచునా

సన్న సఖిజుంబు గని సౌధశిఖాగమనశ్రమంబునం
గన్నియలార ! మేన్పుడలె గంటిరె నాకనిబొంక నేర్పునకా.

ఉ. వేడుక నీకె కాని మఱి వేటొకయింతికినైన లేదె త్రొ
పాడెద బేల మచ్చర మొకప్పుడు మానక పోయి తీవుపెం
బ్రోడవు గానినిన్నె కనుబో యితఁడెవ్వరిజూడఁ దంచునొ
నాడెసపత్ని నొక్కతె మురారి గనుంగొను నీనునకా.

చ. అలికులవేడియొక్కతె మురారిగనుంగొని ప్రాసుపాటుమై
సెలకొన నున్నచో సడలునీవిక లేజెమరంటి నిల్పెనం
జలిపరిపూర్ణ లాజలను సాధ్వసకంపము దాన చల్లెన
చ్చెలువకు సా త్వికోదయముచేసిన మేలికనేమి చెప్పదుకా.

క. మవనతి యొకతె పరాకనఁ, బదాంగదము కంకణముగఁ బాణి దొడ్గెన
య్యుడువల్లభుఁ గనుగొనుడం, దుది నదియును మేను వొంగి తుత్తుము రయ్యెకా.

చ. దనుజవిరోధమీద నొకతన్ని కరంబున లాజ లెత్తి చ
ల్లిన నెఱవేడి యీనున బలె స్వీరిపూవులఁ జల్లెఁ జల్లె లో
చనుములు నమ్మదాక్రవులఁ జల్లె లలాటము ఘర్మబిందులన్
జనుగవ సల్లె సంక్రమవశక్రతుటితామలమౌక్తికాదులన్.

19

చ. జలరుహనేత్ర గాంచి సరసత్విము మీఱగ నొక్క నేలుపుం
బిలుకలొక్కి రాచిలుకచే బిలిపించిన సత్యభామ కా
కలికితెజంగు శౌరి కడగన్నులసన్నల జూపెఁ గోపకం
దళకలుషాయితాక్షివలనంబుల నాసతి దన్నదల్పగకా.

20

క. అనిమిషపురజాలకములు, వనితాజనతామయములు వనితలహృదయం
బనురాగరసమయం బ, య్యనురాగము శౌరిమయము నయ్యెడనయ్యెన్.

21

చ. కనుగొన నేడ్కలం బొడము కాయ్యల నచ్చరలీసడించుట
ల్పినును దరస్మితం బొలయవెన్నుడు రాజపథంబుదాఁటియ
య్యనిమిషనాథు గేహబహిరంగబాధుసలి డిగ్గ వైనతే
యిది నుడిచిత్రవేత్రకరహంకృతిదిక్కులుపిక్కటిల్లగకా.

22

క. అదరమున కలెనున్నుడు, కైదండ యొసంగ యామకరిదానరూపి
మేదురకొత్తితియను, నాదనుజవిరోధి గదచి యటఁ జని యెదుటకా.

— శ్రీకృష్ణుఁ డదితినిఁ జూచుట. —

నీ. తొడలపై జూచిన యడుగు కేందముల, నొయ్యనఁ బొలోమి యొత్తుచుండ
బాష్పబాగంబునఁ బంకేయహాసము, కామినీరత్నంబు కతలు పెప్పఁ
బనిఁ బూని యంతంత విసయావసతవృత్తి, సప్తసి కాంతలు సంచరింప
వీజనచానురవీచికరండాది, కములు దిక్పతిసతీగణము చాల్చు

తే. విమలచింతానుజీమమువేది మీదఁ, గల్పకలతాంతకల్పితతల్పసీమ
నభివసించిననిఖిలలోకైకవంద్య, వయరమాత్మికశుక్తి నయ్యుతిఁ గనియె. 24

మ. కని సత్యారమణీయుతంబుగ ననుస్కారంబు గావించి భౌ
మనిశాబాహృతసంఘలవ్యమును నాత్మిస్వర్ణచేలగ్రబం
భనమున్నీడ్చి యొసంగ నందుకొని మోహబంది యానందవనం
దను దీలించుచుఁ జెంగట నిల్చిపెఁ జింతారత్నసీతంబునన్.

— అదితి శౌరియవతారముల వర్ణించుట. —

క. మీ : మిర శిరిసు మూర్కొని, దానవపరిపంధి ! యెంత భవ్యనో నియత
ధ్యానపరు లయినమునులుం, గాననినినుఁ గంటి మంటి గతకల్మష నై. 26

ఉ. సగ్గ మొనర్చు బ్రహ్మయన సత్కృపఁ బెంతు జనార్దనుండు నా
భిన్నదనంగఁ గ్రమ్ముటగ బారణ నేయుదు విజ్ఞగంబు నై
సగ్గకీల నొక్కమఱి సౌఖ్యము నొందుదు కేవలంబు దో
గర్భభూషణీకృతవధాంగ ! నినుం గొనియాడ నేర్తు నే.

ఉ. నాలముతాఁకున న్నిరులు వృజనిపాతము సంస్మరింపఁ బెన్
వాలుగవై సుహృద్గ్రహమునం దోలుఁబలులదొంగరక్కనున్
నాలికవంక బాడెగఱి వ్రచ్చి పెస న్నిగమాలిఁ దమిత్త్రా
మాలికఁ దెచ్చియీవైదిదశులొనియాడము రాసురాంతకా !

చ. సురనికరంబు రక్కసులుఁ జాట్టుములై యప్పుతాభిహముం
దరగిరిఁ జిల్వరాచతర్జితాట విగించి పయఃపయోధి ని
ర్భరగతిఁ ద్రచ్చుచో నడుగువట్టినతద్గిరి యెత్తనే ధురీ
పరిశృణ్మూర్తితై కపటపద్మముభీత్వవిమోహితానురా !

క. విల గొల్పణజలనిధిప, ల్వలమున నిల మునుఁగ నేకలను నై దంష్ట్రం
చలమునఁ చాల్చె వీ నా, బలిసద్గుము దూఱి భుజగపర్వంకకయా

త. పికిలి యజాండకర్పకము కీటలు చాటగ మేనుపెంచియా
మకరనికేతనోదరనిమగ్న మహీమహిళాలలామ కే
తకముకుళాగ్రసంగతమదభ్రమరీసమీతి గాగఁ గొ
మ్ముకొనఁ దగిల్చియై త్తఁ గిటిమూర్తిని చాల్చితిగా జనార్దనా !

చ. సటలిట మానరారి ! హరిసర్వమయుండఁబెయంచుఁ బట్టితోఁ
జటచిట లాడి యిందుఁ గనజేయుము నీవనిదైత్యుఁ డాడినం
బటపట జాతకంబ మిరువాయులుగా నరసింహమూర్తివై
కుటిలసఖాగ్రకుంచికల గ్రువ్వవై వానియురక వాటమున్.

మ. నను నాకశ్యపకామినీమణులలోన నన్యఁగాఁ జేయ మ
త్తనయవ్యాజమి చాల్చి నామసునిచందాన న్నలి స్ఫటవే
ఘనమర్థోన్న మితాంఘ్రిపద్మమునకుం గంజాపుండ్రంశువ్రజం
బనుకింజల్కసరంపరి త్మెఱయ సుద్యత్కర్ణికం బోలగన్.

32

మ. ఘననోర్దండనటత్కుఠారమున వీరక ప్రాజహంసాలిఁడు
త్తునియల్పేసియుఁ గ్రౌంచరంధ్రమునఁ దోడ్తోరాజహంసాలి మే
దిసికిం దెచ్చితి కార్తవీర్యభుజంక్తిం జక్కు గావించి తం
బునిధిం గ్రొత్తగ నాశ్రమంబునకు నిమ్ముంగొంటి పీఠమ్మునన్.

34

మ. ఆరవిందాననఁ గోలుపోయిన యగజ్ఞావాప్తిచే వీరవా
నరనైవ్యప్రకరంబు నేలి జలధి స్పంధించి లంకాపురీ
శ్వరకంఠాటవి నేర్చి కాప్యగిరిలజ్జాపంకముం గీర్తిని
ర్హరవూరంబులచే నొలంచితిగదా రామాభిధానంబునన్.

35

చ. అలంకర బ్రలంబదానపునిప్రాణము గొంటి కభిందనందనీ
సలిలధరప్రవాహురీభసంబు మరల్చితి పట్టి బ్రోవ నాఁ
గలి మొన హస్తినాపురి పెత్తల్చితి కాగవవీరు తెల్ల బె
గ్గిల నల రేవతీరనుజీకిం బలివై యదువంశ మాక్తికా !

36

మ. త్రిపురస్త్రీలఁ బతివ్రతామణుల సారెం బుంశ్చలీనర్తనం
బుపదేశం జూనరించి చేల్పటిచి వఘ్యుల్లానితద్భర్తలన్
ద్విపచర్యంబురుచూపుటంగలమున న్వే త్రోచి పాటెంపజే
కపటస్త్రీజనరూపము న్భవనరక్షాజాగరూకేశ్వరా !

37

దం డ క ము.

యదుతిలక ! జగత్ప్రయోగస్మృతిప్రక్రియాగ్నికేందిందిహ్వాసి నాభిసరఃపద్మ !
 సద్మాసతీపాదసిగాకృతి ప్రమృగతైస్త్రభాఽఽతాభీకాఽఽతఃద్యోత ! యద్యోత
 రంగిణ్యుజ్జ్వలతైఃతాంక భృతాంనులక్ష్మి వేలజ్జటాజాలజాలంధరోద్యాణ మాలా
 భ్య బంధత్రయా బంధసంధాక్షితిస్సగ్నస్సర్వనిర్దంధితగంధి వట్కూంతహోన్నిద్రక
 యానుత శ్రీమఖజ్వాలవల్లి పరిసంస మాణేందు నివ్యంద సర్వాంగనివ్వంద
 యోగీంద్ర హృద్వేదికావాస ! యావాసవాదుల్న గోజాసనున్ మున్నుగా జేసి
 స్వంసహాక్షీదుభారంబుఁ బోద్రోయవే యంచు బ్రాధించిన దైవకేవిగర్భంబునం
 దుదృవంబంది బాహువ్యయద్వంద్వమునందకిస్యంద నాంగాజ్జ కామోదకీ తార్క
 ముఖ్యాయుగ్ధవాతములీతకాశేయమున్నుభాగంబున స్థించుశ్రీవత్సముంజూపినం
 దల్లి ఫీటిల్లుచుం గావుకావంగదే యన్న నీపంతలా గావు కావంచు కేడుల్లలిర్పం
 గనుంగంద వైశండ్రియత్నంబున న్నందగోవ్యంబునం దున్నచోవేతయై చేఁతి
 ప్పొల్లొల్పనేతెంచునాపుతనాభూతనాగీతుచంబగ్నహస్తంబునంబట్టితేత్రావణనిర్యాణ
 శేఖంబు పూరించుచందంబునం గ్రుక్కలన్నొక్కమిక్రించియు న్నండిరాకాసి
 గీలాడిగాదన్నియు న్నెన్నవేమాటు గొల్లాడగా గొల్లయిల్లాండు సందార
 విందాస్యతోఁ జట్టుగావించిన నిక్కపుంబట్టి వేయంచు నిన్నట్టి చుట్రోలితో గటిన
 దట్టవై కీటి పెన్నుచి మద్వల్యడం ద్రోచియు న్నైవంబు నిడంబింపవే లేగలా
 స్తోస బృందంబుబృందావసారణ్య వాటిన్నటింపంజలతొక్కపక్షంబుతో బర్ని బర్నా
 వళంసంబుతో మంజుగంజాభగ్నద్రామదా మంబుతోఁ దానమానక్రియా శంసింపశం
 బుతో నేపుడపించు నీట్రోపుప్రజేపాపలంకేపుల న్నైపరీత్యంబుగాఁబాపి యాపద్మజం
 హొక్కచోఁదాచిన న్వానిరూపంబు లీ వైపునస్సృష్టివాస్తవగర్వంబుఖర్వంబుగా
 కేయవే, తోనుజేగోచులద్వీచిక మర్దశధ్వాన మగుబుబ్బుగానుబుబ్బునం కేళి గాలించిలో
 గాలియాహిస్పటంకం మర్దంబునంఁగాండవంబాడవే తోడిగోపాలక కేణికిన్నీకు
 జన్నంబుల న్నీదుగానున్నయన్నంబులన్వంచితా శ్రేణలై పంచలం జల్లులందీ ముని
 శ్రీలకు న్నీలఁ పవల్యముం గొల్ల యావే, పెనుంజిల్వయై బల్విడిం జంగిలిన్మింగు
 పైతేయునాతిన్వేడింజొచ్చిమై వెంచి తత్కాయమునెండు వాయల్యడంజించి
 గోపంక్తఁ బోపింపవే, గుంపులైయింపులం గూడి యాభీరు లాడవతానే తకునా
 తర త్సేయ వారించి తిత్పాజన ల్నివుగ్గొన్న మేకొన్న వేగల్కతోఁ బుష్కలా
 వర్తకాబ్దంబులంబంపఁగా నంపజాలంబుగాఁ గొండ లుర్లంగ వర్షించినం గాండికి
 కతలముం బొందునామందలఁబోవ గోవర్దనం బెత్తనే, మత్తవేదండముదన్పుతి

నైత్యమిహాపాద్యంతి నిలంపారికాపిష్ట దాష్టమయాబలీవర్ణముం బట్టి ముద్దించి
 తండున్యడన్యా కంఠాన్యకృతండాననం గేజితనానిలంబుబుజాదుదభూకంబునం
 గ్రోలి నీ యోవనోద్యద్భుజాగ్న్యముంజూపవే శరదభీననసాంధ్రచంద్రప్రభా
 కాతభాస్వత్క-లిం దాశ్మజానైకతోత్సంగవీధిం ద్విధంగాగ్న్యకృతిన్నిల్ని యాకుంచిత
 భూమిలసంబుతో మోము వామాంశముం జేరగా శోభించుచుదాంతంబున
 స్వేణునాళంబు సంఘించి రంధ్రాంతరస్యస్త మాస్తాగుళి పల్లవాగ్రంబులల్లాడ
 మ్రోయుంచిన స్మృత్తనోనుంధనిష్ఠుంధగోబుంధము స్వ్యక్తగోవధనగ్రావనిద్యుం
 దమున్మందమందాంకుమన్నందనా వేగముం గందళేన్నీర సారణ్యజిహ్వాగమం గాఁ
 గదంబించుతత్పంచనారావమున్వించు నయ్యించువిల్పానికిం జిక్కి రాధాగిగోపా
 వనోథాంగన జ్ఞానినప్రాసంక్రీతమాయాసముల్లాసివై సౌఖ్యవారాని సోలాగ్నివే
 దబృతాశేషనోవాచరాధీశనుస్సాగమై యున్న నీవికమక్రీడ నీక్షింప నహ్రూచే
 మాను పిల్పించిన బోవునోఁ ద్రోవ బావాతగం బైననీదవ్యయాపంబుఁ జూపంబిది
 భ్రాంతుఁడై యున్న మన్నింపవే వాని నీవానిఁగా, భోజనూజాని యున్నేజనం
 బ్రవేశించి యేతెంచునో ముందటం జందనాశేషమున్దొరం నిచ్చిన ధృష్టసామా
 లికి న్నజ్జకం బైనముందంబు శొంఠంపవే, గూగూజార్చితం బైనకోదండము స్థంధ
 ఖండంబుగాఁ జేయుచుం దధురందంధరక్షాభటస్తోమయ ప్రంబులం బెల్లుగా డొల్లఁగా
 ప్రేయుచు నృల్లగర్జానుజాస్థలనాభీలమై యుల్లనడ్డిఁడిమా రానవాచాలమై నిగ్రహ
 యాతరక్షోభిటోదగ్రమైయున్నయయ్యగ్రసేనాత్మజాస్థానిఁ జొప్తేఁగి దన్తోఁగె
 ష్టోజీనాథోగణం దుర్ధతిం బైపయి గొల్పిరం బట్టపేనుంగుఁ జెండాశి గండ
 ప్రవర్ధనాపంకంబునం బుండ్రముంగుంధనిగ్మృక్తముక్తావళిం గర్జదామంబునుకా గట్టి
 రక్తంబునం బట్టె మైపూతయుం బ్రాతిగాఁ బూసి తదృశికాండంబు వేల న్నదా
 దండమై యుండఁగా జెట్టివె గిట్టి చాఱునుకానూ పుత్రులూజుమాజు ల్వడిం దిప్పి
 నీవపులింప న్బయిభ్రాంతుండై పాతి నుంకించునక్కించుఁ గంసుందెలోకిన్వశంసు
 నియుద్ధక్రియాపథతిం గిక్కన న్నొంతుత్తోల్పొక్కి మక్కించి నల్లిక్కులన్
 గేవతానుంసుభివాత ధింధింధిమిధ్వానగానస్యసూక్ష్మగ్న మాన్దంబులం బెల్లుగా
 నెల్లలోకంబు బల్లాపమాం బొందఁగా వాని రాజ్యంబునం బూజ్యుఁగానుగ్రసేనుం
 బ్రతిస్థాపితుం జేయువే దుష్టునస్తాదశాక్షహిణీహాహినీదుర్మదాంధు స్వరాసంఘ
 భీమాపదేశంబునంజేసి కావించి కాంతేయుచే రాజసూయంబు వేయించునో జాన్య
 సోమంబునుం బెడి చేక్షమావల్లభుం దౌతయుక దుష్టునంబ్రలదంబాశివం
 బల్లిరం బెత్తి చిత్రంబుగాఁ దచ్చిరఃకర్తప్రౌఢి వర్తించి భాతిస్సృభావాను
 నేవప్రభావంశ కంఠీర్ధునపొంద్రుఁ జక్రామాకిం జిక్కుగాఁజేసి యాకానుఁబో

గన్మహాసేన గాగానవప్యూహసన్నాహమవ్యీడ వెన్నాడి బాణాసురస్సాగబాహు
సహస్రచ్చిదాశేలిమై చాలిలొకంబుఁ బాలింపవే, ఘోంభామానుగ్రామనేశిక్ష కా
కాగవాక్షి త్రైపదీమానసరిక్ష కా ! భేద సందగ్ధసాందీపనూనుప్రదా ! వేదకాఖా
విఖాంచత్ప్రివాళత్పదా ! మాధవా ! సశ్యభామాధవా !

38

— కృష్ణుఁడు వై జయంతమున విడియుట. —

చ. అని కొనియాడి విశ్వభువనైకఘండర ! నేఁడు కేపు నీ
వనితయు నీవు నిచ్చట నవశ్యులు చుజ్జుభోజనానిపూ
జనములు గైకొనవల్లయు సమృత్తిమై నని పల్క దేవతా
జననికి మొక్కియియ్యకొని జంభవిరోధ మొగంబుఁజూచినన్.

చ. అమరవిభుండు నేని వివయానతుఁడై విడిపట్టు వెజయం
తమునను జత్తగింపు మన నవ్యయఁ దప్పలదై త్యవేరహ
స్తయ గయిదండ గొంచు గిరిశ స్రముఖాభిలలోకపాలకున్
క్రతుమనఁ జేరికొల్వఁజని కాంచెదదున్నతి సౌధరాజమున్.

— వై జయంత వర్ణనము. —

చ అనియును నామరపరినుపహృత హేతుతామసస్తామతోరణదామరాయణీయసూదిత
సౌదామనీవిలసితంబును గనత్యైవకకింజీశులక్ష్మ్యముగ్ధునుగాలాపవృత్త్యన్నిజాప
త్యయాగ్ధ్యానహాపాశ్వప్రవర్తమాన విహాస సంతాపంబును, వర్ణిజనాభిరుతదానార్థ
సంగ్రహసంశయాపాని సమస్తవస్తుప్రతిబింబసంభావితకేళికికృతచింతారత్నంబును,
నక్షీణసహస్రాక్షయశీగవాక్షాంశీ సాక్షాత్కృతనాకలక్ష్మీకటాక్షవిక్షావిశేషంబును,
ననర్గుమణీస్తంభప్రతిబింబితకృత్యదప్పగన్నరూప్రప్రవర్త్య మారలాస్యావలోకనసార
స్యాగతగృహదేవతాకతసన్నిధానంబును, పురోమనమువిజంభపాకవృత్తబలప్రముఖ
దైత్యవిధ్వంసనసన్నద్ధతమయ్యజన్యసన్నాహానుకారిచిత్రకర్మవిచిత్రితభిత్తిభాగంబును
వలితవచిరుచినిరం తరస్సాప్తిక మాటూతర విశ్రాంతైరావతోఽప్యైశ్వవన్మాచ్య
మానక్షీరసాగరస్నానక్రమంబును దరంగితమణి భృంగారిక వీటికాకరంధతాలవృంత
చామరదర్పణశాచికాపాదుకాదిపరికర ప్రపంచసందితక రాంచల విశ్వకర్మనిర్మిత
యంత్రసౌచాలికాసంచయవందితపరమాధిపరిచారికాసార్థంబును నిరంతరసంతా
నాశోకహనుమలమును షతాకాశతాకాశతాకాశ గంగావలులతరతరంగావత
ణంబును సమంతతస్తోతశ్య మానవోయకర్మాంతికనిర్మలక్షయంబు విటపిమకరంధ
గంధసలిలనీకాతిరేకశీతలమణి నేకాప్రదేశంబును బహిర్ద్వారవిత్తి కావ్యశృంగ

ప్రతిపాపితాష్టపదభట్వాస్తీరహరిచందన సాలబాలపల్లవోల్లసితసంధ్యారాగసంఘా
నంబును నవిరళకల్పప్రపవరజః కటల కటవాస పాంచువాసిత కాశేయ వితానపట్టి
ప్రకటికృత చంద్రాకాశపవరపాటికంబు నగుచు, కతురతర శశీకరవిగదితంబులై మణి
కట్టెనుతలప్రసీదించితా రికాకాటుంబంబుల విడచించు పారిజాతముమోపహరణంబుల
వలన, స్వాహాబాహాంచలా వాహితంబులై మహారజతపాత్రంబుల జిత్రంబులుగా
వెలుంగు నారాత్రికాదీపకల్పకవలన, యమకామినీధూమార్ద్రవిస్తీర్ణంబులై విస్తీ
ర్ణంబుగా నెగయు మలయజకాలాగురుధూశధోరణులవలన, యాతుధూనావనోధవ
ధూవిధియు మానంబులై విలసిల్లుగృహప్రవేశసమయ సముచిత బలివిధానంబులవలన
బాశదరముతకాశినూత్రితంబులై నిలోకనపాత్రంబులగు లలితప్రవాళలతావందన
మాలికలవలన, బసమానమాన వతీనియుక్తంబులై చాలికాజనంబులకరతలంబులం
బరిధ్రమించు కర్పూరతాలవృంతంబులవలన నరధగృహధర్మజీనిర్మితంబు లగునిధాన
కల్పిత శంఖపద్మముకగాకార రంగనల్లమ తల్లికలవలన, నయనోన్మీలనంబావహారం
బ్రవేశించి వాసవవహ్నివైశస్వతవాసలేయీచరణ వరణ వాయు మనువల్లభవాచు
దేవుల వరుస వీడ్కొల్పి సత్యభామాసమాతుం డై యథోచితకృత్యంబు లాచరించి
యనంతరంబు.

41

కా. ఆరామప్రియసోదరం డపుడు దివ్యరామ మంభోయమా
క్షీరమృగం బడె చూతమే యన ఘృతాచీమేనకామంజాఘో
షా రంభా మారిణీయుఖత్రిదివయోషారత్నము ల్లాచ్చిరా
నారూఢోత్సవచిత్తుండై గగనకుల్యాతీర దేశంబునన్

42

క. వందన హరిచందన మక, రందనరిబ్బందుశీకర ప్రమద వశేం
దిందర పక్షస్పందన, కందిలితమయత్కి శోరకంబులు చొలయక

43

సీ. రంభామహారోజమంభపరీరంభ, మనుమిత ప్రత్యగ్గమర వకంబు
మంజాఘోషావక్త్రకృంజాతచుఃచక, స్థబజితచంపః హృయహంబు
మారిణీయుఖప్రసూనాసవాగ్మణాన, కితలతా వేలితకేసరంబు
సుర్వశసవయావకోజ్జ్వలాంఘ్రునివేశ, పుష్పేతకంకేలిభూరుహంబు

తే. మేనకామదశిక్వాసమృదుసమీర, మట్కలితసింధువారంబు మధరధరుడు
ప్రేయసియుం దాను నల్లన దాయక జనియె, దైవతాధీశనందనోద్యానసీమ.

మ. నమిధృక్ష్ణదివనాంతసీమమునఁ బద్మాజాని సత్యావధూ
సమాతుండై యనిమేషవారవనితాసందోహము ల్లాల్పగా
విహరింపం జనుచెంచినా డనుచు నేవింపంగ వర్షాశర
స్థిమీకానీతవసంతిఘర్మబుతువు ల్నిండెం దదుద్యావముకా

45

- జీ. కనుపట్టె నొకచోట ఘనఘనాఘనరంగ, విద్యున్నట్టి నాట్యవిలసములు
చూపట్టె నొకచాయ వానీకాజలజాత, జాలపాచాలహంసప్రజంబు
తలచూపె నొకవలఁ దరదళ స్వేచంతి, కాగంధినీహరకణభరములు
పొడచూపె నొకచక్కెర బుప్పితఫలిసీల, వంగవాసిత శైత్యవైభవములు
- తే. నెఱసె నొకయెడఁ దామ్రపర్ణిజలార్ద్ర, చందనాచలపనమానకందళిములు
మొనసె నొకకడి సామిసంపులమల్లి, పొటలీచంపకోత్పలప్రాధినుములు. 46
- క. మలయానిలసంగతిఁజూ, తలతిక లంకూరజాలవోవృద్ధవతులై
యలయిక సడలించినసో, మృలకై వడిఁ బొండుపత్రిములు వెస హతైకా.
- క. గురివెంద జైత్రు డొందఁగఁ, గర మలుక న్నావి యపుడు కిఱచిన నునువా
తెరమిద గాననగుపలు, వరుస యు న్నవలు పల్లవముపై మొనసెన్. 48
- క. తలిరాకుగుత్తి దమిఁ గో, యిల చంచుఁ జించి త్రోత నీరీతి వియో
గులగుండియ లవియంపుదు, బలువిడి నని మరునియెదుటఁ బరచించె ననన్.
- చ. మలయసమీరణచ్యుతసమంచితపొండుపలాశ తైసపా
దుల నునుసోగతీఁగలు యదుప్రభునిం దలపించె బాలచా
పలహృతతీరవస్త్ర లయి పంకరుహారమధ్యసీమలన్
నిలిచినమగ్ధగోపరమణీరమణీయవిలాస రేఖలన్. 50
- జీ. పరువంబుగాగ జోప్పడనిమిమిడితేనె, లాన నాసాన నట్టాకునవియఁ
దమకించి చిగురాకు గమిచి నో రొగ రైసఁ, గడగి గొజ్జెగనీట గడుగునవియు
సంపంగె పొడరింట్రిచక్కి గోరటఁ గాంచి యుసు రంచు మగిడి నోరూరు నవియు
గలిగొట్టుపసరు మొగ్గలఁ గోల్కి పాలినోయి, మునుపటి మొల్లల మూఁగునవియు
- అ. నగుచుఁ దేఱికదుపు లామని దలనూపె, జూపుదమక నెల్లచోటఁదోట
యందుఁ దామ యగుచు నమ్మరునెలగోలు, పోజు లనఁగఁ జాడ్కిపండు పగుచు.
- క. నంద్రప్రియఁడనుఁడా, నందన మఖిలర్చనందనం బయి నయనా
నంద మొనరింప నమరీ, బృందంబులు గొలువఁ జనుచు బ్రియసతి కనియెకా.
- చ. సునీజనేత్ర ! జూచితే వసంతుడు నీవనవాటికారమా
తరుణియు బాణీపిడనవిభాసమయంబునఁ గలుదోయి నొం
దొరుపయి సమ్మదంబు లిగురొత్తగ మాటికిఁ జల్లు నేనెఱచా
త్పరసె ననంగ వ్రాతఁ గుహళీవిగళన్న వకోర కావళుల్. 53

చ. చింకలు వాడిచంచువులఁజించినచో లవలీదశంబులకా
 ఫలనరేఖ లంటి కనుపట్టెడుఁ జూడుము చైత్రు డీలతా
 లలనలగంధదర్పణోలంబులఁ గుంతుమపత్త్రభంగముల్
 చెలువుగ వ్రాసెనో యన నలిసకరాద్యయవాగ్మికైశికా !

54

ఉ. పాదపసూతనాంబుధరపంక్తి విముక్తమరందవృన్దం
 పానితశక్తిగోపములభావము సుదుము సూయద్వప్తసిం
 హోదరసన్నివేశ ! కనునొప్పెడు రాడిమచీజముల్మనో
 న్మాదిత రాజకీరవదనత్రుటితో గుఫలచ్యుతంబు లై

55

క. తలిరాకు మెఱుగు వాతెఱి, కలకంఠవిటుండు గమముగా జూతలతా
 లలన విదిచ్చెను గంటివె, యలికంఠకణముఖగవిటపహస్తముల శశి.

56

చ. తోనుఁగనుఁ బ్రామియొండొకలతం బుతివేటొక తేటిబోటినా
 తున విరిదేనె గ్రోలఁగ నెదుర్పడి సంపఁ గెతావివెల్లి
 గనలుఁగూలఁబోవునలికామినిసామాన మేమి పెప్పున
 య్యనుఁగఁ బ్రియండు నెచ్చెలులు నాగినమానదరాశకుంతలా !

57

చ. అనునుఁ బ్రియాంససితి నిజహస్తతలంబున నూడి కల్పకా
 పనిజదుమాలమూర్జనల వంజాలపుష్పమగందనేచున్
 దనదువిచోగవైఖరికి నందనదేవతె యాయితంబు సే
 సినగతి నొప్పదివ్యచనసీను ముదంబున సంచరించుచుకా.

58

కా. అర్చిస్మత్రప్రతిమప్రతాప ! మహానీయత్యాగ ! దైత్యాభియా
 త్యుక్తోద్ధృచ్చతుగర్ధవాంతసకలజ్యాభోగ ! జాగ్రద్యశ
 శ్చర్మాసాంద్రదిగంతరాశ ! మదనశ్యామాసహాయేంద్రభూ
 వశస్త్రేనశరీరమోహితజగద్వానూ కళామానసా !

59

క. విదళితకాళింగ ! నుదా, స్పదసింధురకుంభరత్నశర్కరలారా
 దుదంజగిరికొండవీటి, పదవీస్థలయండలీక భాస్కరభిరుదా !

60

— పంచనామరిము —

మరుద్వ్యూతాతటస్థశత్రుమండలిగ శాంతరక్షరన్న నాస్తిగాపగాభిసారికాద్యతాంబుధీ !
 మరుత్పత్తిస్వరుక్షతిక్రమత్రుటత్కృభ్యద్వరస్సుఃస్థ్యని ప్రవృద్ధయద్ధపుంభీతానకార్యః !
 గద్యము. ఇది శ్రీమదుఘానుచేశ్వర వరప్రసాదలబ్ధసారసార స్వతాభినంది నందిసింగ
 యామాత్యపుత్ర కాళికగోత్రవవిత్ర సుజనవిధేయ తిమ్మయినామధేయ ప్రణీతం బైన
 పారిజాతావహరణంబును మహాప్రబంధంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీ వేంకటగిరివల్లభ, సేవాపరతంత్రహృదయ ! చిన్నచుడేపి
జీవితినాయక ! కవితా, ప్రావీణ్యభజీక ! కృష్ణరాయసుహా !

— పారిజాతము. —

తే. అవధంపుము జనమేజయక్షితీశ, వరుస కిట్లను నమ్మానివల్లభుండు
వనవిహారంబు సజపును వచ్చి వచ్చి, పారిజాతంబు గాంచి సంతోషము మెలర్ప.

మ. అమరారాతివిహారి సత్య గని కాంతా ! చూచితే పారిజా
తము భూమిరుహవక్రవర్తి బ్రజగత్సంపూజ్యసారథ్యకి
ర్తి మరుల్లోకమలంకరించునిది గౌరీనాథజూటపల్లంబరై
బుమ్మగాంకుండు రమామనారమునురంబు గొస్తుభంబుం. 3

క. తరుణీ ! యీతరుణాఖాం, తరలాలదుమాలమారుతము లింద్రాణీ
పరివారవారసతులకై, పరువపు విరికోతల బొడము బడలిక నడచుక. 4

ఉ. మానిని ! దీనిరత్నకుసుమ స్రవకమ్ములకాంతి గమ్మలబూ
డేనియలంచుగ్రోలజనుడంచినయాయెలదేటి దాటుల
నూనినడప్పి మూగబడి యున్నతచంచలచంచుకోటిచే
నా నెడు జూడు మందగరుదంచలరుంకృతు లుల్లసిల్లగక. 5

క. ఈశ్వరకాఖిల ప్రేరేడు, మేతోడవుల కాంతిలీన మెలగెడు పక్షి
వ్రాతము నెఱుంగరు నిరర్జ, కాతలలోచనలు పలుకగా వినవన్నన్. 6

క. తనపామజలములోనం, గనుపట్టెడునీడ ననగము విలసిల్లుక
మనకన్న మున్న తా మే, దినికిం దీగి యేగుచున్న తెఱంగునఁ దరుణీ ! 7

ఉ. వారణరాజయాన ! నురవల్లభుఁ డాశచి నంకపీఠముం
జేరిచి సోగవేండ్రుకలఁ జిక్కలం వాపి వియన్నదీనవాం
భోరుహనాళనూత్రములఁ బొందుగ దీనిలతాంతము ల్గురు
లారచియించినించుగుతుకంబునవీగు మెఱుంగుక్రొవ్వెదన్. 8

మ. వినుతింతు ల్లిలకంబుఁ జంపకముగ్రోవిన్సిందువారంబుఁ బ్రేం
కనమున్నామిడి గోగుఁడొన్న బొగడం గంకేళిసూహించి క

నొసమొమెత్తంగఁగొనిలించుకొనమార్కొబాడఁజేసంటబ
ల్కనంగల్లమియంగఁదన్నననుచుంగల్పగమాయావిరుల్.

9

చ. కనఁదిలకింబు గేసరముఁ గల్లమియనహిఁబాడఁ బ్రేంకనం
బు నిమరచువినవ్వసురసొన్నముఖంబుజమెత్తఁ జంపకం
బునెఱగవుంగిలం గొగవి మార్కొన వావిలిదన్న వంజాశం
బునుడువగోగునైతరుణి ! పూచు సుగద్రుమమర్చి పువ్వులనె.

10

ఉ. నావుఁడు సత్యభామ నిజనాథున కీట్లను నేల తామసం
బీజబుధాధినాయకమహీరుహముం బెకలించి లోకసం
భావిత మెఱసినబుకుఁ బంతము నెల్ల మదీయ గేహకే
భీవనవాటి వేడుక దల్లింపంగ నిలువము జీవి తేవ్వరా !

11

మ. ఆనినంగైటభదైత్యవైరి దగహసాంహరము లామివై
మొనయం గొండొక నిల్చి యివ్వవమున స్మృదంబుతో నిర్జక
జనము ల్గాల్వంగఁ గ్రీడ నల్పి భవదీప్తం బేను గావించు నం
గన యం చాతెరురత్నగుచ్ఛమిడీయెం గర్ణావతంసంబుగక.

మ. ఈపగిది స్మరారి హృదయేశ్వరి నూఱడఁ బల్కి నిర్జరేం
ద్రోపవనస్థలంబునఁ బయోరహసేత్రయుఁ దానుఁ జేరి పు
ష్పపచయప్రమాదభరితాత్మకుండై చిదిమెన్లతాంతముల్
గోపవధూకుచ స్తబకలోలనిశాతనఖాంతురంబులక.

12

మ. ఎలదేటు ల్దమవాలుఁగన్గవలసై నిందీనగభ్రాంతిచే
మెలఁగం జేరలఁ గప్పకొ నలవి గామిం జీదఱం జెంది యి
చ్చలఁ గాంచిరి నిర్విషేషజలజాస్త్వల్యానవత్వింబు న
య్యలిభీతిన్మృతుశీకృతాక్షియగుపత్యాకాంత సీక్షించుచుక.

ఉ. అంబరచారిపంకజదళాతులు చంపకపుష్పరేణుజా
లఁబులయందు సర్వకుభలక్షణలేఖలఁ బొల్పునట్టిసి
తాంబరపాదపంకజము లంట్లినతావులు ద్రోక్క నొడి పా
ర్శ్వంబుల సంచరితురు పరస్పర కేళీ సమప్రసంగతిక.

13

స్వవభగతిరగడ.

కొమ్మ ! వేగిర మేటికే కొనగోరఁ గోరఁటవిరులు గిల్లము
తేమ్మిపువ్వులమీఁద జలములు తార తారక న్నుండ జల్లుము
వ్యగవిలోచన ! మేను మఱుకనమేలమేలతేనిటుబుద్రేయఁగ

పగవేటికిఁజూడుమీ గొరవంకవంకఁబ్రయుండు డాయఁగ
నలుగ వేటికిముడువుమీ చెలువార వారెయ్యాన ! మొలలు
పొలతి ! నైఁపవు మాకు నీకయ పోలుఁ బోలులివడినకల్లులు
పన్నిదం బిడఁ ప్రేంకణముననఁ బాడిపాడి దొఱంగి తెచ్చెతి
బొన్న మొగ్గలఁ గంటపరి పూఁబోడిపోడిమిగాఁగ్రుచ్చితి
పడుగవేటికి దీనివిరులు దురాశ రా శఫరవిలోచన !

జడఁ బరాగము నిండె దుడువు రసాలసాలమరందసేవన
చామరో ! సురపొన్నలకునీ చాయఁ జాయలఁ బల్క వేటికి
భామ ! కోయకు వేగబడి పూఁబాళఁ బాళము గాదు వేటికి
మగువ ! పలుమఱుదిగిచిచూచుటమానుమానులివడియెదండలు
మగిడిచనుఁడిఁకవేల యాయెలమావిమావిహరించుదండలు
పలుకకుముతుచ్చుములు పలుమఱుబాలబాలకియన్నఁ నిట్టితి
వలసగమనముఁజూపి చెలి ! నీ వంచ వంచన నేసి పట్టితి
తావిబుగులుగొనంగఁదొడఁగెఘృతాచితాచితెయియశోకము
రావె తేనియ కంచుఁ బలికడు రంభ ! రంభలలో ననేకము
ననలు వేడిన మొఱుగి శివుడు నాలి నాలికుచంబు ముట్టకు
మెనయుప్రాణపదంబు గాఁ దలఁ తీవతీవ తలంగ మెట్టకు
మంజుహోవ ! మవర్ణలత లనుమానమానందనవనంబున
నంజ దిని యెలఁదేటి కననే మఱచె మఱచెదమే మనంబున
నిమ్మతమగురముచైన ఫలరసమానిమానిని ! త్రుళ్ళ తుకములు
గుమురులగులేమావిచిగురులుగోయఁగోయనిమానెచికములు
గుమగుమనివాసల గేదఁగిక్రొమ్మ క్రొమ్మకు నందె దోటికి
గమణి గొజ్జఁగపొదలు గడు దూరమ్మరమ్మ చలమ్మలేటికి.

16

ప. అనుచుం గాంతలు వల్లి కారచితిహోలాంబోళనప్రక్రియం
గనకాంభోరుహకర్ణి కాహృతిఁ బరాగత్వేపలీలాగతిన్
వనకేళిపరితంత్రస్మృతి నరుగ న్నారాండబింబము ని
ల్చె నభోమధ్యమునఁ గతోరికిఁజూ వేణీదురలోక మై

17

స. వదలిననీవిబంధముల వాడినమోముల జాఱుకొప్పలం
తెదరిపప్రకేభంగములఁ జిక్కులుగొన్నమణిపరంబులం
బొదలినయూర్పుఁ దిమ్మరలుబుచ్చుడిఁ గెంపగువాలుఁగన్నులం
ద్రిడశక్కుగాయతాక్షులు రతిక్రమభిన్నలఁబోలిధండఱున్.

18

క. బెడిద మగునెండసోతువఁ, దొడిమలు పసివాడి ననలు దొరఁగె లతల నె
లైడ వనదేవతమేనం, బొడమినలేఁగమృతైమటబొట్టు లనంగన్.

1

కా. తూఁగెం జల్లనిగాడ్పులేమి ఘడిసందోహంబు పేరాఁకటఁ
లోఁగెం దప్తఁతోజశిఘ్రసమున్ గ్రోల నృదాళిచ్చటల్
గ్రాఁగెన్నీరుఁగ గాంచనాచలతఱిగండోపలవ్రాతముల్
డాఁగె న్నల్పలపంకనీమ బకజాలత్రస్తపాతీనముల్.

20

చ. కనుఁగవమ్రాన్పడంగ నెఱకల్వరియింబడ బోర మోవ నెం
డినవడంబులం దెఱచి నిక్కినయఱ్ఱులు దల్లడించుటల్
గనఁబడ నూరుపుల్లశము గా నిగుడి నృదఁగుందియారెలుం
గునఁదమవానిబిల్చుచుశకుంతములయ్యెడని ర్చె మ్రాకులఁ.

21

చ. ఒకయెడఁ జక్రవాకము పయోయహమిత్రునివేడియెండచే
దెగఁతెఁ గ్రాఁగుతమ్మివరి తేనియి టెక్కలఁ జల్ల నార్చి కాం
తకుఁ దనివార నిచ్చెఁ బరితాపము వాయు మృదాళవల్లరీ
శకలముమాటికింగమిచి చంచుపుటంబున నంది యిచ్చుచున్.

తే. ఆతపగ్లానిఁ బడలినయిత్రమువును, నిజకర్తాగ్రజలంబులం నెఱుఁజల్లి
శ్రవణయుగతాలవృంతసంజాతశీత, వాతములఁ దేర్చె గీర్వాణవారణంబు

23

క. అపుడు జగత్పతి సత్యా, చపలూషీయుఁ దాను వెడలె జలకేలికి ని
య్యువవనతరుసునులతా, తపత్రములు పూని వేల్పదరుణులు గొల్వక

24

చ. చనుఁగవప్రేకము న్జనునచక్రభరంబును మోవ లేక యొ
య్యనఁ బడవంకజంబు లలసాలస వైఖరి మోపుచున్ జనా
ర్దనభుజ మూఁతగాఁగ వనితామఁదీయెఁగెఁ బరస్పరాంగమే
శవమునరోమహర్షముకుశప్రజమొండోరుమేన నిండఁగన్.

చ. ఇనకరతాపజేదన సహింపఁగ లేక నిజోదకంబులన్
మునిఁగి వినీలకుంతలసమాహము నారఁగ, విచ్చెనాఁగ వీ
చినికరచాలనం దరులఁ జేరినజ్ఞోంపవు నానుఁదీఁగలం
దనరునభోనదిం గనియె దానవలూకవిరోధి యిత్రజిహ్వా.

26

తే. కాంచి చెరంగఁ జని మధుకైటభారి, రత్నపోషావకలితమార్గముల దిగ్గి
కులసతియుఁ దాను వేలుపుఁగొలను దటిసె, నొండొరులకేలద మృదుల నూతగోనుచు.

ద. తోడవుల పుచ్చి నిర్రవపూటులు వేలుపుమాని చీనిపా
వడలు ధరించి దేహగుచ్చివైభవము ల్ను వమల్లికారుచిం
దొడర నితంబచక్రములతో నెఱివారు మెఱుంగుఁగప్పవై
నడ లొరయంగఁ దద్దగనైవలినె దగఁ జొచ్చి రందఱున్.

మ. మరుదఁభోరుహ శేత్ర లంబరఘనీమధ్యంబున న్నిల్వ ని
మృతతీర్థీనపయోధ రామాతి జలస్తోమంబు నల్వంకిలం
దెరల న్నాభీచయంబులోఁ గొనియె దానిం జాలగాంభీర్యశీ
లురుసంక్షోభమునొందువారినెచటక లోఁగొంచువర్తింపరే.

చ. ఘనకుచకుంభము ల్బయలుగా విబుధాలయవారభామినీ
జనకరిణీసమూహములు పల్లె యదూద్యహకుంజరంబుపై
వనజవనీపరాగపరివాసిత మైననభిస్తరంగిణీ
ఘనతిరభంగ తో యకణి కాచయము ల్గరిపుష్కరంబులన్.

30

క. వారణయానలు గగముల, నీ రడిచినరచము మురజ నిస్వసముగఁ జె
న్నారంగఁ బ్రీతిమలాడెను, వారిజహస్తముల మధుపవలయములులియన్.

31

క. ప్రోడతనంబులు మీఱఁగఁ, జేడియ లడుగులును మొగముఁ జేతులు మిఱయ
స్వేదుః నీడఁగ నపు డా, మ్రేడితజలజాళ మయ్యె మిన్నే తెల్లన్.

32

తే. తామరల వ్రేలులాడుచోఁ దరుణులెత్తు, కరియహంకితబాహువల్లరులు వొలిచె
విరుదవర్ణావలీపరిస్ఫురిత మైన, పల్లవాస్త్రజయస్తంభపటలి యనఁగ.

33

చ. దానవవైరి దివ్యవనితానికురుంబముతోడ జహ్నుకి
న్యూనపపఁకబాతనివహంబులఁ గందుక కేలి సల్పుచు
స్వేఃఁ దదబ్జపత్తములు నిండఁగ నంటిన నొప్పు నెంతయుం
దానును పేంద్రుడొటనయనంబులు పెక్కులుదాల్చెనో యనన్.

34

తే. తనమనోవల్లభునిభుజాస్తంభ మూడి, సలిలవివారణ మొనరించె సత్యభామ
యలనవైఖరి వీచిదోలాంత రావి, హరసంగతనవరాజహంసి యనఁగ.

35

క. అవతంసితకైవల యై, వివలద్యోణీయంబు కోకవిస్ఫుటకువ యై
దివిమన్నది నాకపురీ, ధవలాక్షులలోన నన్యతమ యనఁ బొల్చెన్.

36

చ. పెరిగినహారరత్నముల పెల్లున నొక్కడఁ దానుపల్లె యై
నెరసినహాగ పెన్నెఱులవిగ్గున నొక్కడ భానుకన్య యై

గురుకుచలిప్త మైననవకుంకుమ నొక్కడ శోణ యై నభ
శ్చరనది యొప్పె దివ్యజలజాతముఖు ల్లలోకేఽ సల్పగఁన్.

37

చ. అలకలు నాసికామణియు నన్ను వకానుగంచద్వయంబుఁగూం
డలములుఁ జంచలింప జతనంబున హస్తము లూఁది చీకుబం
డల దిగజాటి రొండొరుకడం దరిలాత్తులు దోనివింట బిం
జలు గొన నేయుపువ్వుశరుసల పెఁగవాలిక తూపులొయనా.

మ. బలివిధ్వంసియుఁ బెక్కుభంగులనురుత్పద్యాక రాంతంబునా
సలిలక్రీడ యొనర్చి నిర్భరమదస్తంజేరమప్రక్రియన్
వెలె నస్సత్యయుఁ దాను మజ్జనవిధావిభ్రాంతకాటిల్వకుం
తలసంక్రాంతనితంబై దివిజకాంతారత్నము ల్గాల్వఁగన్.

39

తే. నెఱులఁ దడి యార్చి క్రొవ్విరుల్లటిమి మేనఁ
గలపము లలంది తోడవు లంగములఁ బూని
కల్పవృక్షదుకూలాంశుకములు గట్టి
రంగనలు మారునొఱతోడియెలుగు లనఁగ.

40

చ. జలరుహపత్ర సేతుదును సత్యయుఁ దాను ననర్హదివ్యభూ
షలు ధరియించి నిర్జరనికాకరబింబముఖు ల్బుజింపఁ ద
ద్బలపరిపఱిబహుపరివాలిత మైనపురంబు సొచ్చెని
శ్చలతర సేత్రపారజనపంతతి హర్షము లెక్కి చూడఁగన్.

— సూర్యాస్తమయాదివర్ణము. —

క. దినరా జత్రజీఁ బంకజ, వనములఁ జరియించు కాంతివర్ణము దానున్
వనధి జలకేళి సలుపఁగఁ, జనియె నన న్నార్యులీపకాతటిఁ బొల్చెన్.

42

తే. వేల్పుఁజగురాకుఁబోడులవీఁగుచున్నఁ, గవలపైఁ గుంకుమచ్చాయ గడలుకొలిపి
పసిఁడిగట్టున కొకవింత మిగిలి నించి, నెఱపెఁగడసావిముదుసలితెఱపయెండ.

43

ఆ. వేల్పుఁగట్టుగవుల వెలువడి వడదేఱఁ, జదలుపాఁగింట జలక మాడి
వైజయంతహర్షవలభినీడంబులఁ, గ్రంధుకొగయెఁ గిన్న రద్వయములు.

44

క. ఘనసాంధ్యరాగవినతా, తనయగుతేమిలికడిఁదితాఁకున ధర వ్రా
లిసగగనభజిభజామణి, యన రవిమండలము పశ్చిమాంబుధిఁ గ్రంకెన్.

45

మ. మరుదీశద్వీపద్వానశోభ కిభిసూమ్యశోచిఁ గీనాశకా
సరదేహప్రభ రాక్షసానిలతి కాంచద్దిధితి స్వారిధి

శ్వరకేతుద్యుతి మఠరిశ్వహరణచ్చాయన్ ధనాభ్యక్షసి
లరుచిన్ ధూర్జటికంఠ కాంతిదమముల్పాసిం చె దిగ్భిత్తులకా.

చ. వనజశ్రీధనపశ్యతో హరుఁడు జీవంజీవజీవంబు ప

చ్చనివిల్కానికి మామ చల్వగని పశ్యత్ఫలజాటాగ్రమో
హారత్నంబు సుధాకరుం డభుడు ప్రాగ్దిష్ఠలీపిథి నొ
య్యనఁ దోతెంచెవియి త్తటికపణిలీలానీలశంఖాకృతిన్.

47

క. ఆరాత్రి సత్యఁ గూడి ము, రారి మదం బెసఁగ వైజయంతమున మనో
భూరాజ్యసౌఖ్యనిద్రా, పాటిణత నుండుచోఁ బ్రభాతం బయ్యెన్.

48

సీ. మొగుడుతమ్ములఁ జిక్కుమగ తేఁటియలుఁగులు, సడలిపోఁ జేయువిశల్యకరణి
కాలవశంబునఁ గడచన్న వాసర, శ్రీఁ గ్రవ్యుఁడించుసంజీవకరణి
లేయినవాణునఁబాయ లైనరథాంగ, తతుల హత్తించుసంధానకరణి
తిమిఁగంబుచే సొంపు సమిసినదిశలకు, వన్నియ నొసఁగుసావర్ణకరణి

తే. మించుబీరెండయగ్నిఁ బుట్టించుసరణి, కలువఘోరపయోరాశిఁ గడపుతరణి
తోఁచెఁ బ్రాచీమపీఠరోత్తుంగసరణిఁ, బ్రాజదువుమానికంబులబరణి తరణి.

49

— పారిజాతాపహరణము. —

క. హరి యపుడు పారిజాతా, హరణోద్వోగమున నందనారామము ని
గ్భరగతిఁ జొచ్చె విహగవర, పరివృథుపయి నెక్కి సత్యభామయుఁదానుకా.

50

చ. సకలసురైక వింద్యుఁడగుచక్రధరుండిత నేఁడు దన్ను మ
ర్వికిఁ గొనబోవ వచ్చెనని వెక్కిరి మైనమనఃప్రభూతకా
తుకమనఁబోలె సంత్రముముతో నటియించె నభీష్టవస్తుదా
యకతరుచక్రవర్తి యపుడాతతివాతవిభూతకాఖమై

క. కౌరి యిది పారిజాతముఁ, గోరికఁ గొని చనుచు మనలఁ గొనిపోఁడని లా
గూరిననెవ్వగఁ దక్కిన్, భూరుహములు సుషురసాశ్రుపూరయు నించెన్.

52

చ. సురలోకాభిమతిప్రదానసమతానూయన్పులెం గంపపు
స్మరుఁ డత్కుద్ధసిఁ బారిజాతధరణీజాతంబు గోవర్ధనో
ద్ధరణాద్రస్తుత మైనహస్తమున సుత్పాటించి లీలాగతిన్
గరుడస్కంధను మీఁద నిల్పి నిలిపెం గొత్తూహలంబిఁతికికా.

చ. జలహూనానుఁ డిట్లు రథసంబున నందనపారిజాతముం
బలిమిఁ బెట్టి యెత్త నిటసంబుల ప్రేలుదుమూలపల్లవం
బుల వడిఁ బట్టి యీడ్చుఁ గొనిపోవఁగనీక పెనంగులీలఁగ
ల్లలతిక లెల్ల వల్లభలు ప్రాణనిధుం బెడఁచాను నేర్తురే.

54

చ. గరుడుని తొక్కలంబోడను గాడ్చులసోతునఁ దక్కు వేలువుం
దరువును బెల్లగిల్లి గగనంబునఁ నోడన వెంటనంటి రా
నరగెడుపారిజాత మారజావరణవ్యపన్నై కలఁలు నా
మూఁగని యడ్డమై పలికి రచ్చకిరందనపాఞ్జరందఱుకా.

55

చ. తగునె యుద్ధుఁపవీర ! యిటుఘోర్తము నీవొనరించియునుదు
న్నగము మారించి వంచనఁ జనన్ దివిజాగ్రణి దీని నిచ్చెద
క్కుగనిజకాంత కాకుమునోమలయాజ్ఞ భయంబుకొందుఁడే
టిగములు దీనిచెంగట నటించును నిందులతావిఁ గ్రోలఁగకా.

56

క. అట్టిసురతియవు నెఱుంగక, చుట్టపుమేలమునఁ గొంచునురిగెడుమని నీ
కెట్టు జనియించె మరలం, బెట్టుము బలభేసి విన్న మేలే నీకుకా.

57

ఉ. నా విని సత్యభామ వదనంబున లేనగ వంతునింప నే
మే వచియింపఁ బూకుహృదయేశ్వరునిం గరసంజ్ఞమాన్వి చ
స్త్రేవల జాణుకొంగు సవరించుచు నీడినకొప్పుఁ బల్క జుం
జేవెద దోవుచుం బలికెఁజెందోపయాత్రలు క్రేళ్ళుదాఁటఁగకా.

58

సీ. వినుఁడు సురేశ్వరువనపాలకులు ! వార్ధిఁ, బొడమిసయ్యాపివ్యభూరుహమున
కింద్రాణి యొవ్వతె యింద్రుండు నెవ్వఁడు, లోడియిందిరను గొన్తుభము నెవ్వఁ
డభివుఁడై ధరియించె నతఁ డెచోనుఁగాక, తెకలేన యిది యేమి యొరిసామె
యిదె నాదువిధునిచే నీవదాన్యనగంబు, నొడియించుకొని యేఁగుచున్నదానఁ

తే. బలుకు లేటికిఁ దా వీరపత్ని యేని, మీ శచీదేవి తనచుప్రాణేశుఁడైన
మఘవు నిటఁ బంపి సత్యభామావిధేయు, వలన మరలంగఁ గొనుట పో నానితనము.

క. జని పలికినగర్వోక్తులు, విని వనపాలకులు చాల విస్మితు లగుచుం
జని చెప్పి రంతయును దా, రనిమిషపతికిం బుజోమహాస్మితుకుకా.

60

— యుద్ధోద్యోగము —

కా. అహటల్పిని పాకకాసనుఁడు రాద్రాకాయఁడై పేర్చియే
మేమిక్కుష్టఁడు మందలొబలెనెతానింద్రుమోత్పటనం

బీమే నిచ్చటఁ జూపవచ్చె నిది మేలే తాత్పర్యం దైన న్నదీ
యా మాసూశనిసాతమిట్టిదనియామా తెల్పఁదాయెం జామి.

మ. అనిపొలోమి మొంబుఁజూచిపెరు మోయబ్రాన్య ! నీకింతమా
త్రస విన్నంబడ నేల పోదు నిదె సత్యాగర్వభాగంబు ది
వ్యుగంబు న్విడిసింది వత్తుని సాహంకారుడై లేచి చ
య్యన శుద్ధాంతగృహంబు వెల్పడి నుధర్మాస్థానమధ్యస్థుడై.

ఉ. తానటె పారిజాతవసు థారుమానుం గొనిపోవు నాఁడు క
నానఁడు యాదవుండనుచుఁ గన్నులు జేయును జేవుఁడింపజై
శ్వాసర ధగ్గడైత్యవరి వారిధి వానిల యక్ష నాయక
కానుల దిక్కుచూచి కులిశంబు కరంబునఁ బూచిపట్టినా.

ఉ. కోణపరంపరామాతులఁ గూర్చినేదనసో సమస్తని
ర్మాణ భృతి ప్రణాశకరు మాధవునిం జెనకంగఁబోవుగీ
ర్వాణులఁబోకుండంచు మొఱవై చెనొకోయనమ్రాసెనంతని
స్సాణము పాకశాసనుమాజారమునం గదావాభిశంసి యై.

64

మ. అపుడాబద్ధభలీనకాశ్యపయ మై యందూపరిభ్రంశతి
ద్విప మై దివ్యభాగ కేతుపటసంధిత్వామిళ తూత మై
యపరాధూతభుజావలేపభటపీరాలాప మై జుంభజై
రిపురం బంతయు మందరక్షుభితివార్ధింబోరె ఘూర్ణిలుచుకా.

ఉ. నీయసుజస్మృడ న్నఖుండ నీ కని యింటికి వచ్చి జంభదై
తేయనిగోధిచే నపుడు తేజయు లన్నియుఁ గాంచి చేసె న
న్యామము పారిజాతహరణంబునఁ గృష్ణుఁడుమంచిచుట్టమా
రాయని పల్కఁగా జనపరంపరచే విని రెల్లవారలంకా.

66

మ. అత్తజీం దత్తజంబురం దత్తదులం బల్లింపకయ నెప్పళంబున నెక్కంబోవువారును,
గృష్ణుడు కృష్ణుడని పోషఃపువ్యంబు గాఁ బలుకుచు నేమేమి యొక్కడొక్కడనని
యమగువాకిఁ జెలివిపడ నుడువం దడవు శీకపారిజాతంబు పారిజాతం బని పలుకుచు
రణసంధ్రమంబునంబుభ్రమించువారును, గణ ముకంపణముపలముద్గరపరిఘపరశ్వధంబు
లనియెను బరశునిధిప్రహరణాహరణ విసర్వాశంబున శస్త్ర గాలాంతరంబునం గల
హించువారును, మనువధిప మునిపథ ముహిమరథమాంసాశన మక రాక లేక మాతరిశ్వ
మసుద్యధర్మమహేశ్వరులకు మానవుం డీ డగునే యశువారును, గత్తు లంకించు
వారును, రిత్త జుకించువారును, సంగడిలం జీరువారును, సంగరభీరులం గేరువారును,

వాహనంబుల రణము వారనుఁ సాహసంబుల నటము వారనుఁ జీరాశీశంబున
రాజద్యురంబునం దొట్టి రయ్యవసరింబున. 67

తే. గలితశృంగుల లయ్య నకాలనిద్ర, గనుగవలఁ గ్రాలఁ దవయంతఁ గడలవయ్యె
దారుణాధోరణ్యప్రయత్నమునఁ గాని, నముచిమథనునీట శుండాలుఁగుటలు 68

క. పారిబారి సెగయుచు మ్రొక్కుచు, ధరిణీస్థలఁ బొరలఁబడుచుఁ దలకొని శిక్షం
బొరనిన వయ్య హయంబుల, భయింపవు కొంతతడవు పల్కాణంబుల్. 69

ఉ. దాస పురోహిత్వ జీవిటంకి మనం దనమేసినద ను
ల్కాసమదృష్టిఁ జూచి కీనుకం బ్రతివీరఁడ ! యింనుశ్రేపిబా
హసివిశ్లేష మైఁ పడఁ దద్ధముఁ జేకొని వచ్చెఁ గల్పస్థ
క్షాసపానమత్తఁ దన్మతాంధుఁ డొక్కఁడు జన్మకేలికా.

తే. కాగణము లేక యూరిక నారి దెగిన, విడిచిపెట్టక రణరసావేశ మొదవఁ
బట్టి కొదండదండంబు పరఁగు గాఁగ, విసరుచును వచ్చె వేటొండు వేల్పుజోడు.

క. గొనయంబు నెక్కఁ ద్రొచిన, గనయంబున కెక్కుమన్నఁ గ్రమ్మినతమకం
బున విల్లు విడిచి వెటొకి, యనిమిషభటు డనికె పెదలె నడిదముఁ గొనుచున్. 72

ఉ. పట్టదలంచెనేని పదిపద్మయుగంబు వశంబు నాక లోఁ
బుట్టిన బాష్పగద్గనికఁ బోకు మనం బలు కెత్త లేక పైఁ
జాట్టిన నెయ్యపుంబదనుచుఁ పులచే సతి వెంట నంటి త
న్నట్టక పట్టఁగా నొకినుపర్వండు వచ్చె రణాభిలాషి యై. 73

క. నురవీరుఁ డొకఁడు సతిచే, దురమనకు ననుజ్ఞ వేడి తొల్లిట్టియలుకం
జిరికాలదుర్లభం బగు, పరింభము గాంచి వెదలఁ బ్రనుదం బెసఁగకా. 74

చ. నను ననిసేయఁ బరపు ఖగి నాధునిపోగపసిండితొక్కలు
క్కునఁ గొని కర్ణపూరమునకు నభిసంబునఁ దెత్తు నేను నీ
కని తన కడ్డమై నిలుచునచ్చుతొయ్యలి నూటడించి పో
రునకరుడంచి వేల్పుఁగొనురుం డొకరుఁడురుదండమాన్తుడై.

ఉ. మానసకేగరధ్యమును మాతిలిసారథికంబు నగ్రసం
దానితనిలీరదపతాకము నైనరథంబుపై శచీ
జాని పులోనువృత్రబలజంభకర ప్రవిహిత కారణం
ధైర్యతనుత్రమం దొడిగె నాహవదోహలమానసంబునకా.

సీ. గతి మ్రుచ్చిలగ వేచుగలిఁ ద్రావఁగఁ బాము, నిడివెడలఁ గాలికడియ మమర
 నల దేవమణికిఁ గావలి యిచ్చప్రహరి నా, గళమున ఘంటికావళులు మెఱయఁ
 బన్న గాకికి నెవర్పడ వెండితొక్కులు, ధరియించె ననఁగఁ బక్కెర సెలంగఁ
 బారిజాతాహృతి ప్రథవరోష మనంగ, గతిరోధజనితపూర్వకులు నగుడ
 తే. ఖరముఖక్షుణ్ణకాంచనక్షిణిరజము, పర్వి సంద్యారణేందుబింబుల బోలు
 వాహకోత్తమఁ డైన రేవంతుఁ డమర, వల్లభునిమోల నుచ్చైశ్చయనంబు నిలిపె

కా. చండస్థూలరదద్వయద్వయమహా స్తంభంబులం బూని యు
 దండస్సారపతాకికాసహితమై దానచ్చటాచితవ
 ద్గండాభోగవిశాలకుడ్యమలచే గన్పట్టునదైవతా
 కుండాలం బరుదెంచె సంగరరమా కుదాంతసౌధంబనక.

78

ఉ. ఏడుకరంబుల న్వరున నెత్తిన హేమ శక్తిచాప శ
 స్త్రీడమరు స్రువ వ్యజన దివ్యమహా తైరసాధనంబు లా
 ప్రేడితకాంతితో నిజశరీరరుచిం బచరింప వచ్చె న
 య్యోడికరావత ప్రడిపయిక్ హుతవాహుండుదగ్రమూర్తియై.

కా. బాహాస్తంభతకాలదండజనితస్సారస్ఫులింగాకీ
 న్నాహాయ్యంబు ఘటించి కోపగనఘూర్ణక్షేత్రిచీపుల్పయో
 వాహాంతర్గతవైద్యుతద్రభల లేనం జాప హాన్విష
 ద్వాహాత్తీనము నెక్కిపోరి కడరెవ్వైవస్వతుండుద్ధతిక.

కా. భీమాకారులు గామనూపధరు లాభీలక్ష్మియా పారగో
 ద్దాము ల్పబ్జ్యజను ల్భజింపఁ గుముదస్తంబేరమం బగ్రతో
 భూమిం బల్లన గట్టి రా నిసీరుచిన్నాస్త్ర వ్విజృంభింప సం
 గ్రాహేచ్ఛంబలఁగియేగెనుజస్సు, ధాంతిరామాధుండై.

81

చ. మకర కుశీర కచ్చన సమానము లైనముఖంబుల న్భయ
 నకరన ముప్పత్తిల్లఁ గెలవ న్నిజకింకర తైత్తరదానవ
 ప్రకరము గొల్పబాహుశిఖింబునఁ బాశముపూనివార్ధివా
 యకుండని లేగుదెండఁ గలహంసతురంగరథాధిరూఢుడై.

82

ఉ. అంగనుగంధము ల్నిజభటాలిపథశ్రమముక హరింప ము
 త్తుంగగదాపరిభ్రమవిధూతము లై ఘనము ల్లిగంతమా
 తంగవిశాలకర్ణములఁ దార్కొని చామరలీలఁ జూప సా
 రంగహయంబు నెక్కి సమరంబున కేగె సమీరుండుద్ధతిక.

క. నలకూబా మణికింబులు, బలముల నడిపి ప నర్థపతి ధురగముపై
గళభళితచంద్రహాసో, జ్వలితభుజాండగుచు నడచె నానవుమోలన్.

84

ఉ. ఆననశీమల గ్రోధజలితాయుధికితి ఫాలభాగ నే
త్రానలకీలలం బెనుపమాస్తమన న్నిశితత్రిశూలముం
బూని ముదించి అంకె లిడుపొంట గిబ్బలఁజేసి నెక్కి యీ
కానుఁడు వచ్చె బాంపవనైస్వయంతో రణకౌతుకంబునన్.

85

ఉ. ఆయుధగర్భితంబు లగునంజూ రెత్తి పులోమకన్యకా
నాయక ! యేన యేనయని నాకనివాసులు మొక్కి నూరలం
బాయక కొల్పి రా దగిధపాలురతో నలనందనూనుఁ డా
హాయిటు నేయు నేయనిచుహామికంబలుమాటుపల్కుచుకా.

86

చ. హరిహారుఁ డాహరిం గెలుచునానయు మోసమునాకయూ
గతిం, బురి వెడలంగ నవిభునిమోల. మరుద్వను విశ్వరు
ద్ర భౌ, స్వరతుషీతాదకత్రిదశ వర్ణము | ముప్పదిమూఁడుకోటు
లు, యుగతి నేగుఁడంచెఁ బాహుగర్వమలులల్లెగన్.

87

క. అర్వాగోహణచాతురీవిలసనాహంకారిదుర్వారతన్
సర్వాంగీణము నైన మైమలుపులు స్మయక్రీకృపాణంబులుకా
గర్వాలాపవిడంబులు లెఱయ జోకం జిత్ర సేనాదిగం
ధర్వుల్వజ్రికే దోడునూపిరి పురద్వారప్రదేశంబునకా.

88

శ. హేమధరాధరింబు చలియింప వెనక బలుకోటిసంఖ్యలై
యామర సైన్యము ల్ను డచునప్ప డ నంతిసితోష్ణవారణ
స్తోమనిశోధ మందియును శోడనే దిక్కులు గ ప్పెనయ్యెడం
జామర వాయునున్న ముఖసాంద్రహారిణ్మయభూపరాగముక.

ఉ. దారుణభంగి నొండొకటి దాఁకెడువస్త్రముఖంబుల న్నుజ్జా
త్కారము లుల్లసిల్ల బెడిదంబుగఁ బుట్టిననందడిం బుగ
ద్వారము నిర్గమిం చె మురివల్లభునేనలు భర్తజూడకాం
తారముఖంబున న్నెడలుదై వితిసింధుధురంబులో యనకా.

కా. బాహుద్విజృంభితాంబుధిధ్వనికళాపాణింధమానీకిని
స్నానస్నానభిదేలిమాదితల ! నిస్సామాన్యచాపాగమ
ద్రోణాచార్య ! మరీచమూహవరణోద్యుక్తహేతశ్రేణిని
శ్రేణీధూతకృపాణ ! మాంసలభుజా శేషాపాపభృద్ధరా !

కా. వాఙ్మనోహణస్తేపుణీసుల ! దోర్వాతంధయా యాథస
ర్వశ్యాచక్ర ! రజస్తచుశ్చయశ్మిసారూపజన్యాంగణ
ప్రాజ్ఞోద్ధీతయశశ్శకాంక ! దధితా రాతిక్షమాపాలర
త్తాజ్ఞోదంచదుదారశౌర్యహుతభుగ్వాస్తాఖిలాశాంతరా !

క. చండతర మూరురాయర, గండమహావిరుద ! థాటికారయవిచల
తోండపలి తోండవీటి, మండలకటకేశసింధుమంధరమధరా !

౩౩

తొటకము

త్వరితాధరితానిలవాజినట, తురజోదరజోభరగూఢరవి
మృగరణా కరణాధకనూత్కృతిమ, ద్విరదాకరదారణ వీరబలా !

౩౪

గద్యము. ఇది శ్రీమదుమానుసేశ్వరవరప్రసాదలబ్ధసారసార స్వతాభినంది నందిసింగ
యామాత్యపుత్ర కాళికగోత్రపవిత్రనుజువిధేయ తిమ్మయనానుధేయ ప్రసీతం
బైసపారిజాతాపహరణం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము

శ్రీ వర్జనీయ ! తిరుమల, దేవీహృదయేశ ! యమృతదీధితికులపా
రావారపారిజాత ! ధరావలయశరణ్య ! కృష్ణరాయవరేశ్వర !

తే. అవధరింపుము జనమేజయాత్మీతీక, వరుస కీటసు నమాస్త్రినివల్లభుండు
దైవనైవ్యంబు లీరీతిఁ దరతరంబు, వెడలె మొన లేర్పరించి యుద్వేలవృత్తి.

— యుద్ధము. —

ఉ. వచ్చితి మింక నెందుఁ జననచ్చు నోహో నిలు పారిజాతపా
టచ్చర ! యంచుజంకెలు గడల్కొనఁగృహనిజాట్టుమట్టివై
యచ్చర సేన దాఁజనపు డచ్చల మేమని చెప్ప దిక్కలం
జిచ్చటతూపుఁదండములు సింహరవంబులు నిండెనొక్కటకా.

ఉ. ఆకమలాయతాత్మీ నమరావనిజాతము డించి సంభ్రమ
న్నాకపురీమహారథుల నవృషముఁ గన్గొని యంగుళితగో
థాకలనంబుతో యదువతంసుండు శౌన్దరనిబద్ధశేషుని
శౌక్రనిచోళముం దిగిచె శౌవనటద్భుక్కుటీచిలానుఁడై.

క. తిగిచి శరాసన మెక్కిం, చి గుణధ్వని చేసి యంసశిరముల దొనలన్
నిగియించి తూపు లొక్కట, నిగిడింపఁ దొడంగె మరుదనీకినిమోదకా.

క. భిన్నానురాగ్రముల నవి, గన్న మురాహితశిలీమఖము లపు డనిలో
మున్నెఱుఁగనిసంరవీడుల, క్రొన్నెత్తురుచవియు నెఱిఁగి క్రోలఁ దొడంగకా.

తే. అమరహితంబు గోరి యనురాంగముల నివృద్ధింతునట్టిహ
కమరుల ద్రుంపఁగావలసె నక్కట నేడని సిగ్గుఁ జెందుచం
దమునఁ గతోరకారజఃతేద్రదరంబులు మైమర్మథే, దము
లొనరించి యుద్ధవనుధాన్ధులఁ గూడఁగఁబాటునయ్యెదకా.

శీ. హరిబాణలూనంబు లై వచ్చునమరాస్త్రు, ఖండము ల్లాల్పంబు బక్షముల జడిసి
యమృతగంధానక మగుచుండుపుటమున, వడి సింధురంబులఁ బొడిచి యెత్తు

నధిపుఁ డేసినఁ బాటునాశుగంబులకంటె, మునుమున్న చని లక్ష్యములు దళించు
భటులపై హరులపై బహురథాగ్రములపై నొక్కఁడయ్యును దోచుఁ బెక్కుగతుల
తే. గఖముఖంబుల నిటికి గండ్రలుగఁ జేయు, దివిజవీరుదధ్యజంబు లుద్రేకవృత్తి
నిఖిలలోకాద్భుతావహనిర్విరోధ, విక్రమస్ఫూర్తి ఖగరాజచక్రవర్తి. 8

తే. సర్వలోకాఖ మయి పేర్చుకార్ణిబాణ, వర్షసమృద్ధదుర్దినవ్యాప్తివలన
నప్పు డెదిరించి పన్నిద్ద జహీముకరులు, గానఁ బడలేక తేజోవిహీను లైరి. 9

ఉ. చుక్కలరాణివాసముల సాయగపుంజనువోయిత్రిక్కునం
జక్కన యైనయక్కుయదుసింహుఁడు బాణపరంపరాహతిక.
ప్రక్కలు సేయఁ గాఱురుధిరంబునఁదోగుచురేవెలుంగుగె
పెక్కినచాయనభ్యుదయ మేదియుఁ దాల్చెరణాంగణంబునన్.

తే. చోద్య మప్పుడు భవరోగవైద్యుఁ డైన, యంబుజోదరు డాసినయంతమాత్ర
నవగతాసాధ్యగడుఁ డయ్యె యక్షభర్త, సారిది రుద్రులు నిర్ముక్తకూలు లైరి. 11

సీ. నిర్భగ్నశృంగుఁడై నిజవాహనముఁదాను, వైవస్వతుఁడు లాఘవంభు నొంచె
దళితకాతకృపాబదంబు మై నైర్మలే, భుజభుజంగస్వామి పొల్లువోయె
నిర్భూతహేతియై నిలుపు నీటుగ నగ్ని, దేవుండు నిర్వాణతేజఁ డయ్యె
భయపలాయనవేళ బవమానునకు నాత్మ జవసత్త్వములకల్మిసఫల మయ్యె

తే. వరుణునకు డాగికోనఁ జోటు వలఁతి యగుట. సుదధి నాయక భావంబు నుపకరించె
జలరుహోదరసవ్యాపనవ్యముక్త, నిమ్రరాస్త్రంబు లొందొండ నగుడునపుడు. 12

వ. మఱియు నమృధుమధను సమద్దండ నోద్దండ మండలీకృత శార్దూలోదండ నిర్ముక్త
నిగ్ధర ప్రూర నారావధూరా నిపాతంబున గవాక్షితవక్షు లగుయక్షులును, జుక్ర
నిర్వృక్రవిక్రమక్రీడలం బరిచ్చిన్నకిర్ణనాసాధరు లగువిద్యాధరులును, కామోదక్రీ ప్రహో
రంబులం జార్ణీకృతకిగోమధు లగుసాధులను, సంధకానిథారావిదారణంబునం
బ్రత్యవయవశిథిలితావిధు లగుసిద్ధులును, పతంగపుంగవ పక్షవిక్షేపజాహతిం
దూలి జర్జరు లగుగిర్జులును, ధైర్యంబులతోడన కంకటంబణి న్రస్సినం జాణఁ
దనంబు నొంది సాధ్యసాద్రేకంబున భద్రదంతావళంబుల దిగ్గ నుటికి మేరుశిఖ
రంబులువాడియు రథ్యసారథిసహితంబుగా శతాంగంబులు పాడిపాడియొనం
జొర మఱు వెలుంగక మాతంగశవంబుల క్రిందనీగియుభగ్నచరణంబు లై తలకెడ
పుగండ్రెల్లన తురంగకళేబరంబులం గొగిలింతుకొని విరీవులునంబోరె గ్రుక్కు
మిక్కినకపక్కిరలు పైఁ ద్రోచుకొనియును సంత్యక్తహేతివర్ధంబును సర్వత్రకృత

ననమాగ్గుంబును బ్రవర్తితప్రాగ్నానూపంబును బరిభూయమానకేశకలాపంబునుం గాఁ
గాందిశిఃత్వంబునొంది తిరుగుడు వడి పాంచజన్యఘోషంబు మున్ను గాదిగంతంబు
లఁటంబఱచుటయుఁ, బ్రహరమూర్ఖాపరవశు లగుజయంతవలకూబరచిత్రసేనా
దులఁ గనకకమల దశపుటానీయమానంబు లగునభ్రగంఘానీయంబుల సేదదేర్చి
ఫలకగిగ్గింబులకుం దార్చి నిజనివాసంబులకుం జేర్చికొను నాప్తవేషకవర్గంబుల
వలనను, విలూనదండంబులొపడిన ధవళచ్చత్రంబులఁ బ్రపుల్లపుండరీకంబు లని
పరిబ్రాంతి నొడియ నజ్ఞాదును నిపాతితవరుణం బై నింగిఁ బేరెంబు వాఱు వాహ
నహంసంబువలనను, మేదురమేదపంకసంకులంబులగు రుధిరపల్లవంబులుదఱిసి మజ్జ
నక్రీడాపరాయణం బై చండి వడి కదలమింగ్యతాంతుఁడు విడిచిపోయిన జీఱ
కొట్టుచుఁ దిరుగునున్నతల్పలాయంబువలనను, మూర్ఖతృష్ణపాకరిమండలనిర్గతంబై
నిర్బలితశృంగం బగులాంచనమృగంబుం గురంగీశంకందఱిమికిని వెనువెంటందిరుగు
చలాయితపవనానవిముక్తకుంగంబువలనను, వైనతీయవరణనఖమఖాఘాతనిపాతి
తంబులై రణఘోళిభూపరితంబు లగురుద్రజటాచుండల శశిఖండఖండంబులఁ గర్ణవృ
రంబులుగా నిడుకొను వేడుకంగూడ నొండొరులఁ గడవం గేరికొను తేతాశబాలికా
జనంబులవలనను, గదనరంగంబభిరామంబయ్యెవయ్యెవవరంబున.

చ. హరిహయుఁడౌగ్రహణజ్ఞులితుఁడై యరిఁబాఱుదికాధినాథులన్.

దిరుగుఁడుపోకుపోకుడనితిట్టి యదల్చి నవోదయత్నగౌ
ధమునలంకరించు తనధన్వమధిజ్యము చేసిగోత్రభీ
కరముగ బాహు రెత్తి తమకంబున సేనకుఁ జేయిపించినన్.

క. గిరితటముఁ దాకి తిరిగెడు, తరంగిణియుఁబోలె దేవతాపతియాజ్ఞన్

మరలి నియచ్చరవాహిని, మురహరునిం బొదివి ఘోరముగఁ బోరునెడన్, 15

ఉ. తీంగనుమోత్రమోఁగుచును తొక్కలపాములు వోలెకొరి

చే సేరిడివింట వెల్లిగొనుచిత్రశరంబులు సూతు నొంచి ర
ధ్యాంగకము ల్దళించుచు నిజావయవంబులు చూల్చుదేవతా
పుంగవుఁ డోసంఁచుటయు బోరినవడ్డముసాచ్చెన్సెన్యమల్.

మ. మచి నొక్కించుక శంక లేక సమరోన్మాదంబునం బేర్చి బె

ట్టిద మై తాఁకినదేవతారథికోటిఁ గిట్టి తూలించెను
న్మదవేదండఘటాతమశ్చయవిశంసున్యంబుఁడత్సైన్యముక
గదచే కార్జముచే రథాంగకముచేఁగంసారిహింసారతిక.

- ఉ. పైనికు లెల్ల నంత గణసన్న మానం బెడలించి పాతిన
న్నానయు నచ్చలంబు మది నాటుకొనంగఁ గపోలమంగళి
దానమిశ్చద్విరేఖనదంబులఘోంకృతి సందడింప వె
ల్లెనుఁగూర్చిఁదడికొలిపి యుండ్రుఁడు వేంద్రునిఁదాఁకెనుదత్తికా.
- క. పునరాగతుఁ డగుచువునిఁ, గనుఁగొని తనమోలనున్న కామినినెమ్మా
మున దృష్టి నిలిపి మురచు, గ్రహుఁ డిట్లను మాసగర్భిత క్రోధోక్తిన్. 19
- ఉ. అచ్చరలేమ లెల్ల నగ నాహవభూస్థలిఁ దానుఁ దోడుగా
వచ్చినతదికాధిపతిచర్గములుం దల లూడఁ బాతీయు
న్మచ్చటలూఁత్రుఘటన మనంబున నెంచక నానగండ యై
వచ్చినవాఁడు చూచితివె వాసపునిం గమలాయ లేక్షణా !
- ఉ. చూడుచు నన్నునంచు మనుసూదనుఁ డన్మరిఁబోసితిద్దుభా
క్రోధము గాఁడ నేనిన నకుంతితుఁ డై మరరాజు కృష్ణుని
రేడుశరంబుల నగకులేశ్వరు ముప్పదిరెంట నేనెఁ జే
ర్వాడి తదస్యదిక్పితులు గ్రక్కున గంభగజాధిరూఢులై.
- చ. అలఁగుడు రెండు మాఁడు యముఁ డాచురనాఘఁడునాలు
గైదు తో, యనిధిపుఁ డాఱు గంధవహుఁ డగ్రుఁడేడుమ
హేళుఁ డెల్మిదికా, ఘనవిశిఖఁబు శేష మరఘసృరుఁ డన్ని
యుఁ ద్రుంది కాగ్ధం, జరితమహోగ్రశల్లముల జ్వరతాంగులఁ జేసె నందఱన్.
- అ. జేల్పుహరియందు వేడుకపడుకూర్కి, సకులకొర్కి చీర్చఁ జాలి యపుడు
హరియు హరియుఁ బోరి రన్యోన్యజయ కాంక్ష, ననురజీవితాపహాసుగముల. 23
- క. మురహరబలహరు లిట్లొం, డోరుతూపులఁ గప్పఁబడుట నొదవించిరి త
మ్మిరువురఁ గనుఁగొనఁ దివిరెడు, గరుడోరగముఖులకొరికకు విఘ్నంబుల్. 24
- చ. అలఁగుల దట్టమై పొడమునగ్నికణంబులు సోఁకి మెఱఱుల్
వాలిసియుఁదొంటివేగ ముడిచోకక్రమంబుననొండొకంటిలిం
జలుగొని త్రోచికొంచుశరసంఘములక్ష్యముదాఁకుమిస్మితా
ఖిలసుర సిద్ధసాధ్యముగఁగృష్ణుఁడు జిహ్మఁడుఁబోరనయ్యెడన్.
- తే. ఘోరముగ మింటఁ బందిరి గొని జగంబు, నంధముగఁ జేయునిరువురయంపగములు
నొండొకటి దాకి క్రొవ్వుంట లూదవి తాను, చూర్ణమైపోవముదమయ్యెఁజూపఱకును.
- క. అలనాఁటిసన్న మఱచితె, నిలు నిలుమీ లగినయాజ్ఞ నీ కిదె యంచుం
బులుఁగులఁతేని మహేంద్రుం, దలఁగలపెనుగూఁటఁ జిక్కునట్టుగ నేనెన్. 27

మ. అలుకం గంసవిధేది నందకముచే వయ్యస్త్రము ల్లుంగిచి వే
బలుదూపు ల్బుధముష్టిఁగూర్చి బలభిదృక్రభకుంభంబు వ
క్కలుగా నేసినఁబోరినం దొరఁగె ముక్తాశ్రేణిపైపైహిమా
చలశృంగావతరిన్నభశ్చరః సునీచంవత్ప్రవాహకృతిః.

22

చ. ఇతని కితండె సాటి యగు నితని కీతండె సాటి వచ్చు నొం
డ్లితరులు వీరి బోలఁగలరే యను చాణసిద్ధసాధ్యసం
స్తుతులు నెలంగె నారణ్యము చూచి రణాశనమాని నింగిపైఁ
గుతుకరసాతిరేకి మనఁ గుంచియవీచినటించె నయ్యొడక.

సీ. కినిసి బిడోజఁ డాగ్నేయాస్త్ర మదరింప, నది శార్ది నేజంబునందు డిండఁ
గనలి వృద్ధశ్రవుం డనిలాస్త్ర మేసిన, నది యదూర్విహునూర్పునందు డిండఁ
నలిగి బలార సౌరాస్త్రంబు నిగిడింప, నది శౌరివలచూడ్కియందు డిండఁ
నడరి యింద్రుండు బ్రహ్మాస్త్రంబు పయి కొల్పి, నది యురాంతకునాభియందు డిండఁ

ఆ. బాకదమనము క్రపాశుపతాస్త్రంబు, హరినిజార్ధతనవునందు డిండఁ
నేమి నేయవచ్చు నీశ్వరుం డఖిలాత్ముఁ, డతని గెల్వఁ దనకు నలవి యగునె. 20

చ. తఱిగొనియంతలానవుధుదైత్యహుండుచు హేంధ్రుకింజిం
గొలవెలతూపునం దునిమి ప్రారతిరం బగుభల్ల మొక్కట
న్నతీకినఁ గూరె దద్దునఘనాఘనకల్పిత మైనతెక్కియం
బొలుచునోరుగాలిమొదలూడఁగఁగూరెడుగ్రానికై వడికె.

కా. భుగ్నప్రాకుటిదుర్ముఖుం డగుచు నాసోఘటించుచు న్లోనిగో
సాగ్ని జ్వాలలు బాహ్యనిర్గతము లైనట్లుల్కటారణ్యని
శ్శగ్నంబై కనుపట్టులోచననమాప్రం బొప్ప మార్వీలతా
భగ్నం బైనక రాస మున్నెడిచి జంభద్యేషి యత్కుగ్రతకా.

చ. కులవనుభాధరావలికిఁ గుంటితనం బొదవించె నెద్ది యా
బలితపుఁగైదువుం గొని నుపర్వకుల్యాగణి వేయుఁగన్ములం
దలకొని కాశుభ ప్రబకింత బగుశౌరియుగంబు నూచిన
నల్లజడలోదకోదకమచాక్షున నల్లలనాడె లోకముల్.

23

తీ. వీరుండ వాడు దీనిపలు వ్రేలున కోరిచి నిల్చి కేసి యం
భోరుహనాభ ! యంచు మరపుంగవుఁ డప్పుడు లోకభీకరా
కారత నిల్చి భీతిపరికంవితురై మర లూహ లేది హ
భోరుహము ల్బ్రటింపఁ గులికాయుధరాజము బూచిపైచినక.

ఊహాప్రగర్ —

శతృవారాజాయమానజ్వలన ముఖశిఖాచ్ఛాదితాభిస్థలంబై
వితతాభీలస్థనిశ్రీవిలసనబధిరోద్విగ్నదిగ్వారణంబై
కృతలోకాలోకముఖ్యాఖిలగిరిచలనక్షీప్తభూమండలంబై
పతయాశుద్వాదశాత్మప్రఖగతరకరాపవ్యమైయేగుదేరకా.

ను. కని నెమ్మొమునఁబిన్ననవ్వు కొలఁకం గంసారి నిశ్శంకఁదా
ర్జుని నడ్డంబుగఁ ద్రిషివేగ రవితేజోదుస్సహస్సార్తిహైఁ
దను దాయ నృతకోటిఁ గేల శతతత్రక్షీడఁ బ్రైం గటా
క్షునిరీక్షాగతి నందకత్సరుకిజాంకం బైనమాస్తంబునకా.

36

సీ. తలలు వీడంగ విద్యాధరు ల్పలుచిరి, గ్రగుల కాండ్రైరి ఖచరవరులు
చట్టుపైపోకలై చనిరి గంధర్వులు, గరుడులు పంచబంగళ మైరి
కన్నది గతి గాఁగ గిన్నరు లరిగిరి, పన్న గేంద్రులు పటాపంచలైరి
పోయినపోకలై పోయిరి సిద్ధులు, దిక్పామొగము లైరిదిగధిపతులు

తే. హరిహయత్రాణనాయత్తు లగుచు వచ్చి, మునులు సంప్రార్థనాపచోమఖరు లైరి
పూని తనమోద వచ్చుదంభోలి నిట్లు, పంకతోదరుఁ డొడిసి చేపట్టుటయును. 37

ఉ. ముందలపట్టినిట్లు తనముఖ్యతరాస్త్రము గొన్న దేవకీ
నందనుఁ జూచి సాధ్వసమునానయుఁ గ్రమ్మఁ గరిండు డిగిసం
క్రందనుఁ డోముకుంద ! మురఘస్మర ! యేనపరాధి నంచు వే
ముందలువచ్చి సాఁగఁబడి మొక్కిని శౌంకృపార్థశితుండై.

ఉ. లెమ్ము మరేంద్ర ! నీవలన నీ దొకతస్వయ నీసుఖంద లీ
కొమ్మ గద నృభూరుహముఁ గోరినఁ దెచ్చితఁగాని కొమ్మునీ
సొమ్ముని సజ్రమిచ్చి మధునూదయఁ దాతగు వీఁ దలంచినం
గ్రమ్ముట మొక్కినాసవుఁడు కందలితప్రమదాంతరింగుండై.

ఉ. సొమ్మున నెద్ది యేవనఁగ సొమ్మున కెవ్వఁడఁ గర్తవీవు నీ
సొమ్ముఖిలప్రపంచమును శూరకులంబు నలంకరించునీ
వమ్మహి నుండునంతకు ననన్యదురావము పారిజాతిభూ
జమ్మును నుండునన్న వికసన్ముఖుండై హరి వీడుకొట్టుచున్.

కా. గంధగోర్గసిద్ధసాధ్యవరులం గారుజ్యద్వప్తక్రియా
సంధానంబున వీడుకొల్పి మురఘాజంబు న్నతి. వ్యాహస

స్కంధాగ్రంబున నుంచి విక్రమకళా సంలబ్ధత్రేప్తయశీ
సంధానిగఁ గృతార్థుడై చుటలెనిచ్చు స్వేద్యులుహ్వింకఁగన్.

ఉ. వాసవుతోడికయ్యమున వార్తలు పెప్పచు మోముదమ్మను
ల్లాసముమందహాసముఁ దొలకిఁగ వేలుపుమానివూపులం
జేసికసొమ్ములంగములఁ జేర్చి వహూమణి నాదరించుచున్
వాసుకిభోగతల్పుఁడు నువర్ణగిరింద్రము దాఁటెఁజయ్యనక.

— శ్రీకృష్ణుఁడు పారిజాతముతో నిజనగరి కేతెంచుట —

చ. కనఁగిరింద్రముం గడచి గ్రమ్మనరై వతకానిహంత ని
ల్విన యదువృష్టిభోజన్మససింహులు సేనలసోడఁ దన్నెడు
గొన్నఁ గగంబుఁ జొచ్చె మణిగోపుఁడంతపారభామినీ
జనములు సేవముతైములు సల్లగ నుల్లసితాంతరంగుడై.

తే. పూర్వహిన్వారములు దాఁటి భుజగళాయి, రాజమార్గంబు దఱియ హేరాశమగుచు
బుగులుకొనియెను నామోదపూర్వములు, పారిజాత మహాజాత పరిచుకములు. 44

ఉ. ఆమహాజాతముం గనివయంతటితో ధనధాన్య రాజితో
సానుజ ఘోటికా మహిత కాలలతో మణిసౌధపంక్తితో
గోమహిషీ శతాఁగ భట కొటులతో మణిభూషణాలితో
దామరతంపరై తనరెఁ దత్పుగిఁ గింపచగేహవాటికల్.

45

మ. బెరసెన్నేన నిగిడ్చినట్లు వళులు బెప్పెన్దుర్బలాంగంబు లం
కురము ల్నాపె రిదంబు లంఘులవడంకు ల్లితై వాలారులై
కరజంబు ల్నిగిరించెఁ గేశవితతు ల్దప్పారె వృద్ధాలికిన్
మరలం బ్రాయము వచ్చెఁ దత్తురు చలన్మందానిలాసంగతిన్.

క. విస నేర్పిరి బధిగులు గనుఁ, గొన నేర్పిరి ముంధకులు లఘుత్వము మీఱక
జన నేర్పిరి వికలాంగకు, అనిమిషతరుకునుపొంభావేశమునక.

47

క. విస్మయముగ నెగతి ముగ, ఘృష్టగుఁడు నికేతనప్రపూణాయన భుజం
గన్మయమారవాహము డిగి, సస్త్రితముఖుఁ డగుచు నరిగె సమాద్రమునన్.

48

శీ. వరభక్తి దేవకివసుదేవులకు మొక్కి, బలభద్రునకు నట్ల ప్రణతి సేసి
గురు పురోహిత బంధుకోటికి వివయంబు, గావించి మిత్తులఁ గొఁగిలించి
నుత సోద రామాత్మకతినతు ల్లయికొన, యాప్తవర్గంబుల నాదరించి
గారవంబునఁ బెక్కుగతుల మన్నించుచు, విసతాతనూభవు వీడుకొలిపి

తే. ప్రేయసియుఁ దానుఁ గూడి తదీయనుంది
రిమున కేగి సుఖాలాపరచన మెఱయఁ
బ్రతిన వచ్చెఁ గదా యిదె పారిజాత
మనుచు నర్పింప నద్దేవి హర్ష ముంది.

49

— పారిజాతప్రతిష్ఠ. —

తే. ప్రాణవిధుఁ బెక్కుమాటులు ప్రస్తుతించి
మందిరారామవాటికామధ్యసీమ
దివిజభూమిరుహంబుఁ బ్రతిష్ఠ నేసి
యర్ప పూజన మొనరించె ననుదినంబు.

50

చ. సతులఁట ప్రాణనాథులఁట సారెకునెక్కము లైనమోహసం
గతులఁట యేమి నెప్పు బలఘస్మరుఁ బోర జయించి కల్పక
క్షీతిరుహము న్నిజేశ్వరికిఁ గృష్ణుఁడుదానిటఁ దచ్చెనంచుసం
స్తుతులొనరించి రొండొరులతో సవతుల్బుదియాలువేపురక.

51

సీ. విరివిగా నొకవేళఁ బెరిగి విట్టికి నెల్ల
నిజశీలచ్ఛాయ నిగుడఁజేయుఁ
బిన్నగా నొకవేళఁ బెనువ్రేలియంత యై
చూడుల కెంతయు వేడ్క నేయు
వంతగా నొకవేళ వివిధభూరుహపుష్ప
సురభిగంధంబుల సోడు మాటు
వేర్వేలు నొకవేళ వికచ కాంచనరత్న
పరిపక్వఫలములఁ బరిణమించు

తే. నభిలషించినరూపంబు నభినయించు
సుల్లయనఁ గోఱుకొరిక లెల్ల నొసంగు
సత్యభామాగృహరామనిత్య మైన
పారిజాతంబు విస్తృత యాపాది యగుచు.

— నారదాగమనము. —

చ. ఇవిధంబున నభీష్టఫలసిద్ధిసంతోషితస్వాంతులును నిఖిలలోకైకసంస్తూ యమాన
కుహమహిమోదాత్తులు నైనరంతరసౌఖ్యవర్ధిష్ఠులగునానందాకృష్ణులను జూచు
వేడుకఁ గ్రమ్ము నొక్కనాడునిజతమప్రభావాపహానితకారదనీరడుండును నారదం

దరుగుడెంచి యాదంఁతులు నేయు సత్కారంబులం బఁతుప్పి నొంది సుఖోపవి
ష్టుండై యిష్టలాపసమయఁబున నుల్లసితముఖారవిందుండగుచు నయ్యెందు వదనం
గనుంగొని.

53

తే. హేమనిభ గాత్ర ! నీభాగ్య మేమి చెప్ప
జన్మభూజంబు నీపెట్టు చెట్టుజేసి
నవతులన కాదు త్రిభువనేశ్వరి యనంగఁ
బొలుచుపొలొమిగెలిచితి వలఘుమహిమ.

చ. అతులిత తావకీన మహిమాతిశ యోచిత మైనపుణ్యక
ప్రత మొనరింపగా కలయు వారిజలోచన నీవు నయ్యగుం
ధతియును గౌరియు నృచియుఁ దత్పరబుద్ధి నొనర్చువేశఁజూ
చితను నుతద్విధం బెఱుంగఁ జెప్పెదనే నీవు డానుపూర్వీకా

55

చ. తెలతెల్లవాఱ మాననియతి న్నదికిం జని తీర్థ మాడి ని
గ్మలవనసంబు గట్టి నవరత్నభూషణము లధించి మైఁ
గలప మలంది క్రొమ్మడిని గమ్మలిరు ల్నవరించి యత్తమా
మలకును నాత్మభర్తకు నమస్కృతి నేసి తదీయసమ్మతిన్.

56

చ. కువలయనేత్రి తొఁటితనకోపము గగ్వము మత్సరంబుమా
ని వినయముం బ్రమోదమునునిండి తొలంకెడు నెమ్మనంబున
స్సవతులయిండ్లకెల్లదొలు నాఁడు క్రమంబుననేగితద్వ్యోతో
త్సవమున కామతించి యతిసంభ్రమలీలలఁ దోడితే దగుకా.

57

చ. దినదిన మట్లు తత్పరమితిం పదివేపురు పేరఁటాండ్ర క
ర్చిన లానరించి సారఘనసారసుగంధములు వ్యచిత్రనూ
తనపటరత్నభూషణవిశామము లిచ్చుచు వేడ్క జైత్రకు
ద్ధనవమి యాదిగానెల వ్రతంబొనరించినయంతమోదటకా.

58

చ. పరమాచారఘణిణు నధ్యయనసంపన్న స్మృభాకారు కా
స్త్రుతహాస్యజ్ఞ విశిష్టవంశజఁ బ్రకాంతస్వాంత ముద్యద్దయా
పరతంత్రువ్యధితాత్మభూసురవయం బ్రార్థించియాచార్యుఁగా
చరకాక్షి ! నియమింపఁగాఁదగువ్రతో ద్వాపకీయా వేశకుకా.

59

చ. త్రితీవ్వింశతిమించి యావలయు ముద్యద్దంతివాహవతు
త్పూరితమయం బసద్ధనవరత్నకేడి శోభావతి

వారంబు ల్లనభ్యాసంతతి రసవ్రాతంబు గర్పారక
స్తూరీపంతుమదాగురుక్రమక రానులొక్కిరిసంఖ్యాకయల్.

60

క. ఏతద్వస్తు పదక్షిణాకముగ నాత్మేశున్నరానూకహ
స్వీతుంగాఁ దగ. భారవోసిద్విజాఁ డేయే యర్థము లేపడినం
జేతఃప్రీతగ నిచ్చి క్రమ్యుఁబలిం జేకొంట యుక్తంబు వి
ఖ్యాతం బై తనరారు సీవ్రతము సాకల్యంబు గాఁజేసినన్.

61

క. ధన కనక నస్తుసమితియుఁ
దనయనమృద్ధియును గల్గి తానుం బతియున్
మనమున నఱగొఱ లెఱుగక
యనితరనులభైకనుఖము లందుదు రనుచున్.

— పుణ్యకవ్రతము. —

క. నారదుఁడు పుణ్యకవ్రత
మారాధిగ నెఱుంగఁ జెప్ప నవహితమతి యై
కోరిక లిగురొత్తగఁ ద
త్రాపరంభ మొనర్చినత్య ధవునియనుజ్ఞక.

62

సీ. యదు వృష్టి కుతుర భో జాంధ కాదికముగా
నాత్మకీయం బైనయా ప్రగణము
సంబంధు లైనభీష్మకమహీశాదులు
పదియాఱువేలభూపతులకులము
పొందవ కారవ పాఁచాలు రాదిగాఁ
బరమహితంబైన బంధుసమితి
నందాదిగోపాలబృందంబు మఱియును
నెయ్యొరై వర్తించునృపచయంబు

తే. వారివారలమట్టము ల్సూరిసఖులు,
గా జగంబునఁ గల్గిన రాజలోక
మొంత యంతయు సమటంబు మేగుచెంచె
బుజ్యాకాఖ్యవ్రతోత్సవాభ్యుదయమునకు.

64

క. నగముల నదులఁ బయోధుల
దిగంతములఁగాననముల దీవుల మఱియుం

దగు నెడలఁ బుణ్యక్రత

జగదుత్సవమునకు వచ్చె సంభారంబుల్.

65

తే. ఆసురహరునాజ్ఞైవతక్వాదిపాంత

విస్మయముగాగ నిర్మించె విశ్వకర్మ

యాత్మనిర్మాణచాతురి కవధి గాఁగ

మణిమనోజ్వల మగుదానమంటపంబు

66

సీ. చూడ్కికి ప్రేక మై సురవిమానములచే

గగనమార్గంబెల్ల గ్రందుకొనియె

మరుజనాదుక వరమకుటాగ్రములచే

దిగ్విత్తు లధికచిత్రితము లయ్యె

నాహూతు లైనమహామునీశ్వరులచే

బొడగడ దయ్యె భూభువనతలము

సందర్శనాయాతజనధరంబునఁ గ్రింద

భుగ్నస్ఫటుం దయ్యె భుజగభర్త

తే. సమయబహుముఖముఖరతూర్యములవలనఁ

బద్ధబాండంబు ఘోషసంభరితమయ్యె

సకలలోకమహాశ్చర్యజనక మయిన

పుణ్యకాఖ్యమహోత్సవాభ్యుదయమునను.

67

ఉ. దానవభేది సత్యయును దాను యథోచితవృత్తి మంగళ

స్నాన సేవార్చి శుభ్రవసనంబులు గట్టి యనర్చరత్న భూ

సానివహంబు పూని హరిచందనచర్చ వహించి వృద్ధస

భ్యానుమతి స్ఫులగ్నమున వాక్రతిక్షువహించెయ్యెడక.

68

సీ. ప్రతికల్పాచితదాన

ప్రతిగ్రహార్థముగ విఖిలపరిమదమజ్ఞం

భృతనిశ్చయుండై సవినయ

వేదిచే సమృద్ధిలఁ జేసె నారదమానిక.

69

సీ. మహాపతికరము క్త మణిమంధసంభృత

సౌభాగ్యదీప్తముల జలక ముల్.

హిమభానుకిరణవిభ్రమ విశంభితశుభ్ర
కాశేయయుగళంబు గట్ట నిచ్చి
ఘనసార మృగమద గంధ బంధుర మైన
గంధసారము మీన గలయు నలది
విస్మయర పరిమళ ప్రసవమాల్యంబులు
ఘనజటాజూటంబు మునుగ జాటి

తే. లలితమణిమయ భూషణావళులు దొడిగి
యిష్టరాజోపచార సంతృప్తి జేసి
బుద్ధిజాలంగాగ ధాన్యాదిబులుల నిలిపి
వారిఁ బూజించెనకలోత్పవంబు మెఱయ

కా. భద్రేబంబులమీఁద నెక్కి వెనుకం బ్రద్యున్నతైవేను సౌ
భద్రాదు ల్పన ధర్మజప్రయుఖ సూప్తశ్రేణిలో కౌర తూ
ర్యద్రాఘిష్ఠ్యవంబు లువృత్తిల జేర న్వచ్చె సంపన్న నా
నాదవ్యం బగు దానకుంటపము నంతస్సంభృతానందుడై

71

ఉ. శ్రోపదియు స్పృశద్రయును దోఁజనుడే విభవాగతావ్యయ
ధీవర కామినీమణులు వేడ్క భజింపగ సత్యభామ ము
క్తావివిబద్ధసంజరయుకం బగుపల్లకి యొక్కి వచ్చె వృ
దావిసరంబు మున్నుగ వ్రతప్రతిపాదననావధాన యై

— వ్రతదానములు. —

చ. జలయహపత్త్ర శ్రేత్ర మునిసత్తమవృద్ధుని నాసినీజనం
బులు వేరు వెంటరాఁ జని ప్రభుత్వముతో వ్రతదానకుంటప
స్థలమున నర్చితంబగువదావ్యయహిమ సార్వభౌమమున్
వలగొని వచ్చి దేవమునివయ్యన కిచ్చె యిశోచితార్చనలో.

చ. సతులు పదారు వేవురును సంగడి రావడనాంబుజంబునం
గృతకవికాస మచ్చుపడ గృష్ణుపట్టపుదేవి యిదిరా
వ్రతినిశి యశ్మిణీరమునీ రాఁ దగ వా నని వచ్చెఁ బుణ్యక
వ్రతము గమంగొనం గమలరాగమునీ శివీకాధిపూజయై.

4

చ. అట్టియొక నమ్మత్త వ్రత దానోచితంబుగా జేర్చింబంబుడు సాలంకారభేను
సహస్రంబులు నిడు వను నిజవత్సంబులం బిలుచునంభార వంబులవలనఁ బ్రత్యే

కంబ పర్వతంబులుగాఁ గల్పింపఁబడుకనక రజత తామ్రకాంస్యాదిలోహంబులుం
పద్మరాగ ప్రవాళ హరినీల మూర్తిక మరకతాది రిత్నంబులుం నిలగోధూను
యఃప్రహిమాష మద్ధాదిధాన్యంబులుం గనకనిర్మిత శ్చక్ర చామర శయ్యా వ్యజన
పాదుకాద్యుపకరణంబులక గజ తురగ స్వందనాదివాహ నంబులు మొదలుగాఁ
గలుగుదానద్రవ్యంబులు సమకూర్చు నధికారులసంభ్రమా లాపంబులవలన, నపూర్వ
మహోత్సవ సంతోషితస్వాంతు లగుదిగంతమహీకాంతుల పరస్పరసరిససల్లాపంబుల
వలన, వివిధదేశాగతంబు లగురాజులొకశుద్ధాంతవర్గంబుల కెడ గలుగ జడియు
జేత్రహస్తలతేర్జనశ్శుక్ల సంబులవలన, సంయమిశ్వర తిలకంబుల వికస్వరస్వరం
బుల నామ్రేడించు వేదమంత్రపఠనంబులవలన, వైభవాలోకనలంపటులై యాక
సంబున గుంపులుగొని నిలింపు లగ్నించుసంస్తవరవంబులవలనం, బటహభేరి ఝల్ల
ర్యాదివాదిత్రనాదంబులవలనను, నాసమయం బభ్యర్ణవంద్రోదయఃపూర్ణమానార్ణ
వంబునం గ్రేణినేయుచుండె నట్టియెడఁ దత్కలకంబు వినివారించి నారదుండు
సత్యభామ కిట్లనియె.

75

క. వికచాబ్జనేత్ర! యూపు

ణ్యకప్రతవిధానమునకు నాథుని ధారో

దక పూర్వ మీవలయు ని

య్యకోలుపుమా యిపుడు యాదవాన్వయతిలకున్.

76

— సత్యభామ నారదునకుఁ గృష్ణుని దానమిచ్చుట. —

చ. అనపుడు సత్యభామహృదయంబున లజ్జయు సమ్మదంబునం

దెనగొనఁ బ్రాణవల్లభునిఁ బ్రేమరసాలసవీక్షణంబునం

గనుగొని మోము వాంచి మధుక్రైటభమర్దన ! చిత్తగించితే

మునిపతిమాటనాపుడును మోవిపయింజిఱునవ్విగుర్వగన్.

77

మ. నవచంద్రాలిక ! నీకు నేల యనుమానం బొగ మోక్షంబుగా

న విచారింపక ధార వోయు మునిపజ్జాభరక్రాంతలై

సవతు ల్వాంచిరి వక్త్రపంకరుమాము ల్సంబంధిభూపాలక

ప్రవరు ల్పవ్వెరి నక్రగర్భితవచః ప్రాగల్భ్య మేపారగకా.

చ. మునిపతియానతింజితయుగ్ధమృగీతరలాక్షి ప్రాణనాథునిఁ

గనకాంబరాంచలముతోఁ గునుమ యుధవాగురానిబం, ధ

నమను బోనిక్రొవ్వియలదండఁ దగుల్కొనఁ జాటైవేడ్కఁగ
ల్పనగముఁ గూడఁగంకణపుళంపుళమంజులదోర్నగంబునకా.

79

ఆ. పరమమునిమానసాలానబంధనమున

గుడుగుపడ కుండు యాదవకుంజరంబు

విజయరాజీవశాత్రుచే బట్టుమానఁ

గమ్మబూవులదండచే గట్టువడియె

80

చ. బలిదనుఁజేంద్రుఁ గట్టితని పల్కగ విందుముగాని నేడుమా
చెలి యిదె పుష్పదామకముచే నినుఁ గట్టగఁగంటి మింకనె
మౌత్తిల పచరింప రాదనుచు మేలను లాడెడుసత్యబొట్ట స
న్నల నెనకొల్పుచుం గెలన చచ్చిరి ధర్మజ భీమ ఫలునుల్.

81

మ. సమయజ్ఞాం దయి గర్హసంయమి మహాసంకల్పముం జెప్పగ
ల్పమహిజంబు సదక్షిణాకము నిజప్రాణేశుఁగూడ న్నుప, ర్య
ముని శ్రేష్ఠసకెచ్చె దానముగ ధారాపూర్వమవ్వేళందు,భ్య
చుహం సంప్రదదేనమోనను, యటం చదేని మోదంబునన్.

82

ఆ. ధారవోసి మఱియిఁ దద్వ్రతాంగంబుగా

దాన మిచ్చే నపుడు తలీరుబోడి

మణి సువర్ణ ధాన్యమయపగ్గతంబులు

గోసమాన వాజి కుంజరములు.

83

క. ఇష్టిధమున దానము గొని

చివ్వల యోగిరపుడపపి చెట్టును గూడం

బువ్వలసరులం చాటిను

యన్విభుని చెఱంగు విడిచి యల్లన నగుచున్.

84

క. సత్యమంగ నిన్ను నిప్పుడు

సత్యసతి మాకు నిచ్చే సకలామ్నాయ

సుత్య ! యింక మా యభీప్సిత

కృత్యంబులు సలుపు మనుచుఁ గేళిపరుండె.

— నారదుఁడు కృష్ణునిచేఁ బనులుగొనుట. —

సో. వేళవించినవి నుమ్మా చీనిమె ట్టని

మాంసలాంసంబున మహతిఁ జేర్చి

మిన్నేటిజలము సుమ్మి తొలంకెడు నని
 డాచేత మణికమండలు వొసంగి
 యిది జపోచితము నుమ్మి జతనం బని
 వలచేత బద్మాక్షవలయ మిచ్చి
 యీకానుఁ డిచ్చెఁ జమ్మి మాకు నిది యని
 కార్దులచగ్గంబుఁ జంకఁ జొనిపి

తే. పొమ్ము పొమ్మని యొక కొంత పోవఁ జోవ
 రమ్మ రమ్మని మరల జేగంగఁ బిలిచి
 కపటనటనాపరుం డైనకంపవైరిఁ
 బరమముని నవ్వుటాలకు బనులు గొనియె

మ. నిగమాంతప్రతిపాద్య నాద్య నభవున్ని త్యున్నతాతీతు వి
 శ్వగురుక జన్మయూరవ్యయుంబరమునిశ్శుభింబమల్లాంచుమా
 నిగరిష్టుండు కృతార్థ దయ్యున సందేహింప గా నేల భ
 క్తగణాధీశుఁ డనంగనవ్విభుడు లోకఖ్యాతి బెంపొందడే

చ. అపుడువిరించినూరుడు జనార్దను నెయ్యెల్లవాలుఁగంటిఁజూ
 చిపడఁతి నీచునోహరుని జేకొను మిచ్చెననంచుబుక్కచో
 నపరిమితప్రమోదభవితానని యొ వెన నిచ్చె వేలుపుం
 దపసికినాత్మ భూషణవిశానమునిన్ని యు నిచ్చుయంబుగజ్జా.

88

క. ఇచ్చి కయికొనియెఁ గ్రమ్మట
 నచ్చిగురుంబోడి విభుని నావైభవమున్
 మెచ్చి కుటియించి రిపుడు వి
 యిచ్చురు లచ్చెరువు గాఁగ నలరులవానజ్జా.

89

చ. తమతరమధ్య యూఁగువిధానమా తప్పక యుండ మానిచే
 ననుమాంఁ గాంచి మొక్కి వినియంబున నందఱ నామలించిక
 ల్పనగము క్రొవ్విరుల్కనక పాత్రములంద గనించియిచ్చెవా
 యనములు రుక్మిణీప్రభృతు లొసవతుల్పదియాలు నేలకున్.

90

క. ఈచందమున నమానుష
 గోచరమహిమాధ్యుఁ డైనగోవిందుని ప

త్యోచంద్రముభీషణుడు
వాంచముమివరుడు చతురవాచాప్రాధీన్.

91

— నారదుఁడు కృష్ణుని స్తుతించుట. —

అనులోమకందము. —

నాయశరగసారవిరయ
తాయనజనుసారసుభగధరధీనియమా
మాయవిధీరధగభనుర
సాయజనయ తాయరవిరసాగరశయనా.

పాదధిమకము. —

క. ధీర శయినియశరధీ
మారవిభాసుమతమమత మనుభావిరమా
సార సవన నవసరసా
దారద సమ తార హార తామసదరదా.

93

గోమూత్రికాబంధము. —

క. విదళితచైత్య రమాగృహ
పదసారస వివతజేవ పతగేశహయా
చిదమిత చైత్యశమావమా
మదవారణ విమతభావమత పాశజయా

నాగబంధము. —

చ జలదవితాననీల ఖలసాలకులక్షతివారణేశ ని
శృలమునిఁర్యపాల మరచారణయక్షనవానుకూల కం
డలివరహాగలోల నరనారదతత్పర భూవిభేయ యు
జ్జ్వలమనునీతిశీలితవశంపద శక్రరమానికేతనా !

95

ఘరికాబంధము. —

క. శ్రీపర వర పదహృతభవ
భావన వనజాయతేక్ష పాలితవిలుధా
భావితధనుభవనియమి స
భావనచతురా సముద్భూతార్ణవమనుభా.

96

చక్రబంధము —

క. చిత్రాకృత్యభినందిత వ్రజమృగాక్షీమధ్యగా యక్షరా
మిత్రోష్ణద్యుతిదిగచక్ర జనివల్మీకర్ష పా కృష్ణభా

సత్రారాధ్య మతింతు నిన్ను జగదీశా విక్రమాత్థిసిరా
రాత్రీ నాంబితభామితాబ్జ సదయా రాధానుభావాకరా.

87

ద్యౌత్పత్తికందము. —

మనమున ననుమానము నూ
నను నీనామ మనుమనుమనమును నేమ
మృన మాన నన్ను మన్నన
మను మను నానామనీనమానానూనా

ద్వికందక్రౌంచపదవృత్తము. —

క. అంకురత్రస్థి సంగ భు
జాంకా హరిహాయమణిమదహరతనువరా
సంకటకృద్దైత్యాశయ
శంకాజనననిజచరిత శయధృతశంఖా !

క. పంకజనాభా భంజిత

పంకా పరమపురుష భవపరిభవనామా
శంకరభావా కిసలయ
సంకాశపదయుగ కలశశరనిధిశయనా !

100

భుజంగ ప్రయాతగర్భస్వగ్నిణి. —

వాసుదేవా ఘనస్వచ్ఛకాంతీ రమా
వాస వంశస్వరివ్యక్తవేదక్రమా
రాసలాస్యప్రకార ప్రవీణోద్యమా
వాసవాదిస్తుతవ్యక్తనామా నమః

101

క. అని చిత్రగతుల నవ్విభుఁ

గొనియాడి మునీంద్రుఁ డరిగె గోపవధూటీ
జనతావల్లభుఁడును మీ
త్రనికాయముతోడ నిజపురంబున కరిగెకా.

102

చ. నిజపురి కేగుచెంచి ధరణీధరుఁ డపృథు భోజరాజ ధ

ర్విజ కురునాథ ముఖ్యమహిమండలనాథులఁ దక్కుగల్గఁబ
నుజనులఁ గల్పకద్రుమజనూతననివృత్తిభూషణాంబర
ప్రజనులొనంగి వీడ్కొని నిరంతర సౌఖ్యరసైకలాంబుడై.

౪. తలినలకుదఁ జనుకుల జల

జల వడియఁగఁ దడిసి మెలఁగుచలికరువలి ను
నొప్పలపమున విరియుపరువపు
దొలు మొగడలవలపు డెఱుఁపుతోటలలోనన్.

104

౫. దర దళదఁబుజ ముకుళో

దర దళ మిళ దళికుల చృద ప్రహతి సర
త్సరస రజోఘాసర పరి
సర సరనీ తీరి కుంజనదనస్థలంబన్.

105

౬. మరకత గోమేదక పు

వ్యరాగ విద్రుమ విదూరసంభవ ముక్తా
మరిసీల వజ్ర కరువిం
ద గత్నమయ కృతక భూమిధరకందరలన్.

106

నీ. భోజకన్యాసర్పదాజహంసము సత్య

భామాకుకీకేళిపంజరంబు
హంబవతీవికాచంద్రోదయంబు కా
భిందీసరోజినీందిదిరంబు
భద్రాకలాపినీప్రావృడంబునము ను
దంతారసాలల తాపికంబు
మిత్రవినదావనీచైత్రాగమము లక్ష
జాహరయప్తి కానాయకంబు

లే. పోదశసహస్రకామినీస్తోమభేను

కారంసామనోత్కటనాగజేంద
మనగ సౌఖ్యాంబునిధి నోలలాడుచుండెఁ
గృహ్మఁ డభిలాషనైక వర్తియు దగును

నీ. కాకగోత్రవిఖ్యాతుఁ డాపస్తంబ

సూక్రుఁ డార్వేలపవిత్రమృండు
నందిసింగామాత్యునకునుఁ దిమ్రాంబకు
దనయండు సకలవిద్యావివేక
చతుగుండు మలయమారుతకవీంద్రునకు మే
నల్లండు కృష్ణరాయక్షితీశ

కరుణాసమాలంబఘనచతురంతయా

సమచోగ్రహారిసన్మానయతుఁడు

తే. తిమ్మయ్యాయ్యండుశివపరాధీనమతి యు

ఘోరశివగురుశిష్యుండు పారిజాతి

హాని మనుకాన్య మొనిరించె సంధభావ

నాదివాకరతారానుధాకరముగ.

105

కా. ఏకచ్ఛితిస్వభూతల నృసింహేంద్రక్షమాభృతపః

పాకద్యోతితయాప మాక్తికతులాభాగ ప్రద నోన్నతా

శోకస్తవ్యసమాస్త్రసన్నిభహరితూలంకషోద్యద్యశ

శ్చిక్లగ్ధాటమహీశ వైరికరిరాత్సింహప్రతాపోదయా !

109

క. భువనవిజయాఖ్యసంస

న్నవరిత్నవిభాప్రభాతనలినాప్తరమా

ధవచరణకమలసేవా

ప్రవణమతీ వీరయద్రవర్వతవజ్జీ!

మంగళమహాశ్రీ.—

చిత్తజభిదంఘ్రి యుగచింతనకళాధగత

జహ్నుసమైభవవిశేషా

చిత్తరమణామరగపీ తరణిభూ జలద

విశ్రుత కరాంబురుహగోష్ఠీ

నృత్తమణిరంగతలనీతిసును రాజనిధి

నిర్భరదయారసపయోధి

మత్తగజయూధమదమగ్ననుభితాళిరవ

మాన్యగృహ మంగళమహాశ్రీ.

111

గద్యము. ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరవరప్రసాదలబ్ధసారసార స్వతానీవంది నందిసేంగ
యామాత్యపుత్త్ర కాళికగోత్రపవిత్రనుజువిధేయ తిమ్మయనానుధేయ ప్రణీతం
బైసపారిజాతాపహరణం బనుమాప్రబంధంబునందుఁ సర్వంబునుం బంచమా
శ్లోకము.

పారిజాతాపహరణము సంపూర్ణము.

